M U H İ T

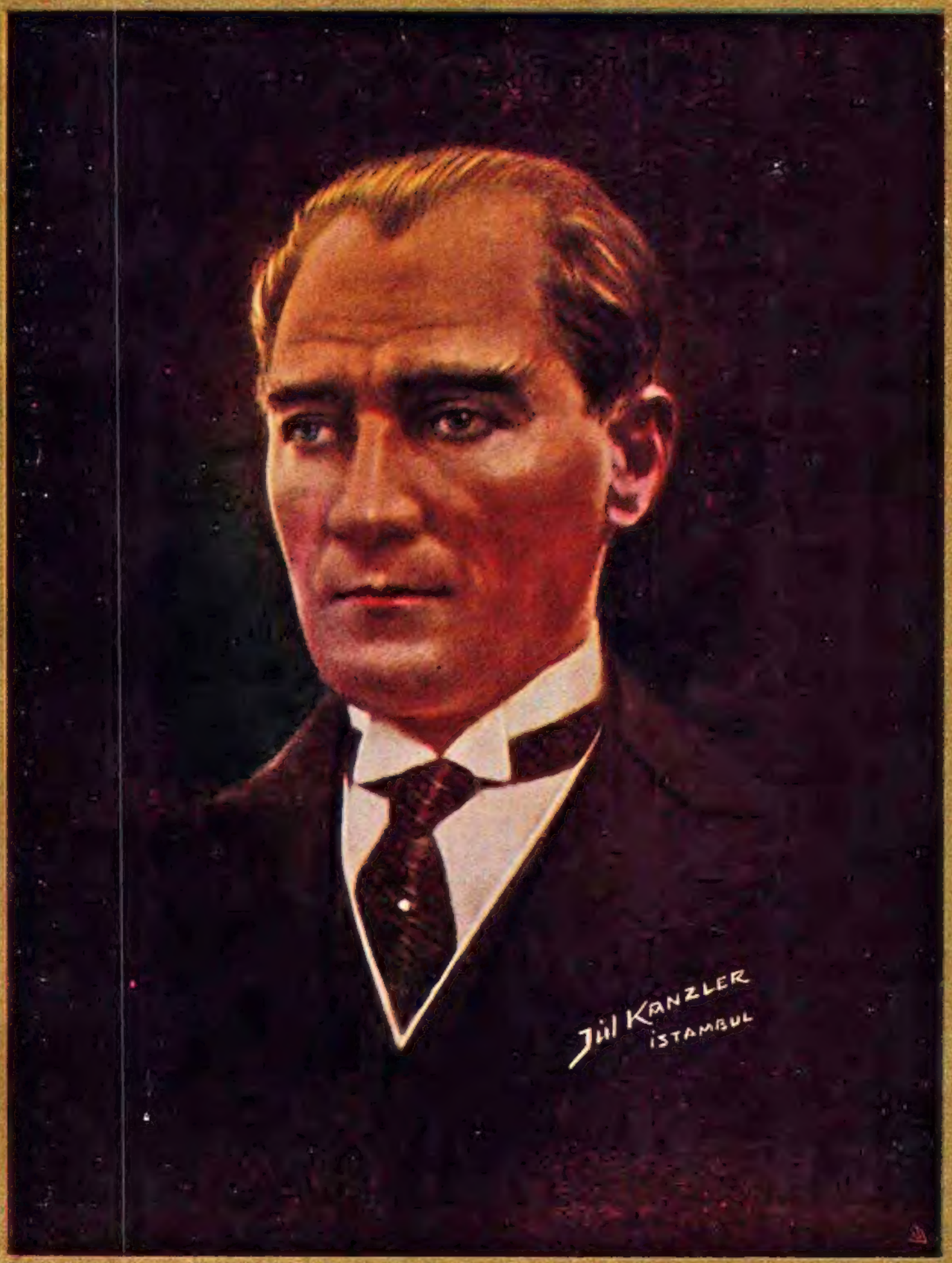

Sene 2

Resimli Aylık Aile Mecmuası

№ 23, Eylûl 1930

NUSHASI 50 KR.

Müvezzilerden Elbise kalıbını isteyiniz.

İLERİYE DOĞRU YENİ BİR ADIM DAHA

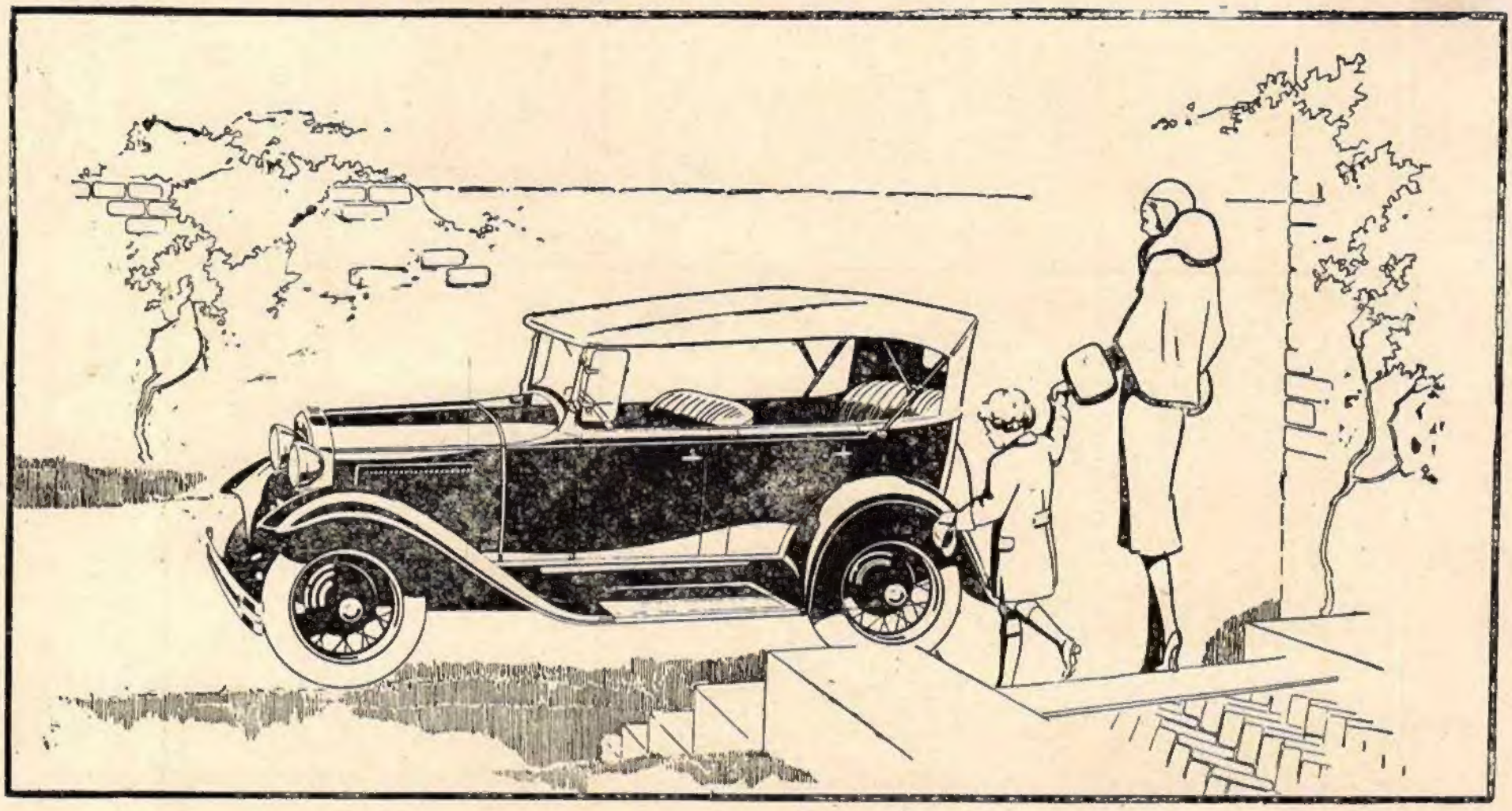

Yeni FORD Faytonu

Bu arabada: geniş ve rahat bütün FORD otomobillerine yeni bir zarafet veren fasılasız hutut farkediliyor
Ön camı istenildiği vakıt sühuletle ve sür'atle kaldırılıp indirilebilir.
Kapılar muhaddep aynalı ve koltuklar çift renkli sun'i deriden yapılmış ve eyi doldurulmuştur

Yeni Ford'un Yeni Bir Güzelliği

Yeni Ford karoserilerinin tatbiki, otomobilin kiymetini ziyadesile arttırmıştır.

Yeni derin radiyatörden arka sipere kadar dalgalanan ahenkdar hutut ve güzel, mütebessim renklerile, şeklin güzellik ve inceliğine şıklıgı da munzam olmaktadır.

Yeni Fordun güzelliği ve zarafetini takdir etmekle beraber, arabanın konforu, sur'ati' akselerasyonu, sevk ve idaredeki sühuleti, ilka ettiği emniyeti, az masraflı oluşunu ve arabanın kusursuzluğunu kemali memnuniyetle müşahede edeceksiniz. Seri halinde yapılan bu arabanın haricî manzarasında ve mihanikî tarzı imalinde hakim olan tek bir vasıf vardır: Mükemmeliyet.

Şayanı kayıt olan mühim bir nokta da, radyatör kapağı, fenerler, tekerlek kapakları, arka fener vesair madenî aksam için pas tutmaz çeliğin istimal edilmiş olmasıdır. Arabanın bütün hayatı müddetince bu çelik pas tutmayacağı gibi aşınmaz ve daima parlaklığı muhafaza eder.

Yeni Ford'un inşasında esas ittihaz edilen uzun ömürlülük vasfı sair mühim noktatta olduğu gibi burada da tezahür eder.

Lincoln Ford *Fordson*

Yeni

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 2 | Eylûl, 1930 | № 23

Yeni Bir Fırkanın Teşekkülü

Siyasi Teşekküller Sisteminde Normal Hayata Doğru

"Millet muvacehesinde millet işlerinin serbest münakaşası, hüsnü-niyet sahibi zatların ve fırkaların içtihatlarını ortaya koyarak milletin âli menfaatlerini aramaları benim gençliğimden beri âşık ve taraftar olduğum bir sistemdir„

Büyük Rehberin Fethi Beye gönderdiği mektuptan

Fethi Beyefendi *Serbest Cumhuriyet* ünvaniyle yeni bir fırka teşkiline teşebbüs etmesi memleketimizde — ve hiç şüphesiz bütün dünyada — pek mühim bir siyasi hadise olarak karşılandı.

Fethi Bey *Büyük Rehber* in eski inkîlap arkadaşlarından, Cumhuriyet Halk fırkasının ve İsmet paşa hükûmetinin en büyük iytimadını kazanmış zevattan biridir (Paris elçiliğinde senelerden beri bulunması bu iytimadın en büyük delilidir.) Yevmi gazetelerde, bir iki hafta zarfında, hemen her gün Fethi Beyin Gazi Hazretleriyle mülakatlarını okuduk, ondan sonra yeni bir fırka têsisine teşebbüs etmek üzere olduğuna muttali'olduk.

Şimdiye kadar Büyük Türk İnkîlabı safhalarında muvaffakîyetle neticelenmiş bütün ciddi siyasi ve içtimai *inisiyativlerin* Gazi Hz.nden geldiği tarihi bir hakîkat olduğuna göre, bu yeni siyasi teşebbüsü de aynı feyz kaynağından çağlamış bir eser telakkî etmek zaruri görünüyor.

Tek fırka sistemi inkîlap devreleri için ne derece elzem ise normal iktisadi ve içtimai inkişaf hayatı için o nisbette kifayetsizdir. *Bolşevizim* ve *Faşizm* gibi tek fırka sistemlerinin gayesi, *Kemalizm*in gayelerinden büs bütün başkadır: iki evelki siyasi rejim ya:

1) İçtimai sınıflardan münhasiren birinin

İSMET PAŞA HAZRETLERİ

menfaatlerini koruyarak yeni bir heyeti-içtimaiye yaratmak, ve yahut:

2) içtimai sınıflardan birini diğerleri üzerine iktisadi ve siyasi tehakkümicrasına mani' olmak gibi *"serbestii-inkişafa muhalif"* bir hedef tâkîb eder; Kemalizm ise milletin menfaatini bütün içtimai sınıfların normal ve serbest bir inkişafa mazhar olmasında görür. Kemalizm, yalnız *irticai zümrelerin*—Orta Çağa mahsus imtiyazlı sınıf, ocak ve hanedanların, derebeylikle rin—düşmanıdır. Saltaneti kaldırması, hanedanı memleketten çıkarması, evkafı hükûmetleştirmesi, dini zümrelerin siyasi iktidara tecavüz lerine nihayet vermesi, tarikat tekylerinin serbestisini men'etmesi, toprak dere-beyliklerinin lağvini istihdaf eden bâzi kanunların şimdiden çıkmış olması... içtimai-inkîlabi proğramının sınıf mücadelesine tealluk eden kısmını aksettirir. Henüz muhtac olduğumuz toprak reforması — aşiret reisliklerinin ve toprak derebeyliklerinin tamamen ilgasiyle köylüye zirai vasıtalar verilmesi — ikmal olunamamış ise şüphesiz iktisadi çaresizlikler sebebiyle olunamamıştır. Şu kadar ki toprak meselesi memleketin ancak bâzı mıntakaları için âcil bir ihtiyac ise de en müterekkî mıntakalarında normal iktisadi inkişafa engel olacak bir şekilde olmadığından, dere-beylik mes'elesinin kat'i hallini beklemeden inkîlabi safhanın siyasi rejimindı bir çok mühim tâdilat yapmak ve memlekette daha normal bir inkişaf hayatın meydan açmak mümkündür.

Bu şeraiti en ince bir sezgi ile takdir eden ve milleti müreffeh inkişafa götürmek maksadiyle îktidarı ellerinde bulundurmak tecrübelerinin en mühim derslerini alan Kemalizm artık tek fırka sistemine nihayet vermek mecburiyetini hiss etmiştir.

***

Büyük Rehberin tek fırka sistemini müvakkat olarak tatbik ettiğini ve vakti gelince muhalif fırkaların da teşekkülüne taraftar olduğunu anlatan pek kîymettar vesikalar vardır.

Bunlar da bundan altı sene evel, Trabzon ve Samsunda iyrat buyurdukları tarihi nutuklardır.

Trabzon nutkunda büyük gaye :

« Benim için *birtaraflık* vardır. O da *Cumhuriyet taraftarlığı, Fikrî ve içtimai inkîlap taraftarlığı* dır. Bu noktada *Yeni Türkiye* camiasında bir ferdi hariç tasavvur etmek istemeyorum. »

sözleri ile iyzah edilmiştir. Samsun nutkunda ise inkîlap devri hitam bulup siyasi hayatın normal safhası hulul etmeden fırkacılığa müsaade edilemeyeceği, fakat zamanı gelince siyasi fırkaların teşekkül edebileceği tasvir olunmuştur.

«Böyle bir zamanın *tabii olarak hululünde* alınabilecek vaziyetlere bugünden müsaade etmek, *nazariye hatırı için* memleketin vahdetini ihlalden başka bir netice veremez.»

Büyük Rehber siyasi işlerde serbest münakaşaya ve tenkîde ezeli âşık olduğunu ise Fethi Beye gönderdiği mektupta sarahatle ifade ediyor :

« Millet muvacehesinde millet işlerinin serbest münakaşası, hüsnü-niyet sahibi zatların ve fırkaların içtihatlarını ortaya koyarak milletin âli menfaatlerini aramaları benim gençliğimden beri âşık ve taraftar olduğum bir sistemdir... Memnuniyetle görüyorum ki *Laik Cumhuriyet* esasında yeni fırka ile beraberiz. Benim siyasi hayatta *birtaraflı* olarak daima aradığım ve arayacağım temel budur. »

Gazi Hazetleri tarafından yeni bir fırkanın teşekkülüne karşı gösterilen teveccüh Türk milleti için büyük bir saadettir, çünkü Büyük Türk İnkîlabının muvaffakıyetle netice lenerek normal safhaya girdiğini haber veren bir müjdedir.

AHMET CEVAT

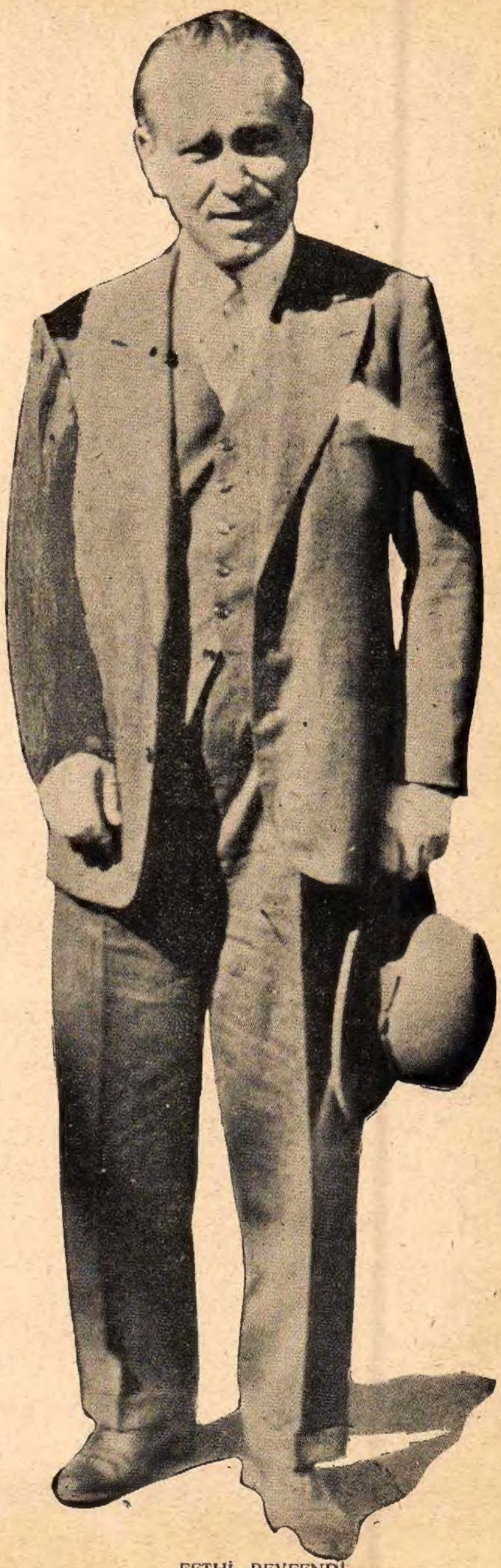

FETHİ BEYFENDİ

30 Ağustos Zaferi

« 30 Ağustosta sevk ve idare ettiğim muharebe Türk Milletinin yanımda bulunduğu halde idare ettiğim ilk ve son muharebedir. Bir insan kendini milleti ile beraber hissettiği zaman ne kadar kuvetli buluyor...»

(Büyük Rehberin ihtisasatından)

30 Ağustos !...

Bu tarih yakın ve şehametli bir mazinin mefahirini taşıyan şerefli bir tarihtir. 1922 Ağustosunun otuzuncu günü Türk zafer ve inkîlabının hârika engiz dehası bütün azameti ile bir daha tecelli etmiş, milli mefkûrenin galibiyetini ebedileştirmiştir.

Sekiz sene evel bu tarihte bizzat Büyük Rehberin sevk ve idare ettiği Türk ordusu Anadolunun harimine sokulan düşman üzerinde büyük zaferi kazanmıştı.

Gazi Hazretleri bu muharebe hakkındaki ihtisaslarını bilahere şu kıymetli sözlerle ifade buyurmuşlardır:

«30 Ağustosta sevk ve idare ettiğim muharebe Türk milletinin yanımda bulunduğu halde idar ettiğim ilk ve son muharebedir.

Bir insan kendini milleti ile beraber hissettiği zaman ne kadar kuvetli bulur bilirmisiniz? »

29/30 Ağustos gecesi düşman ordusunun muhasara edildiğini kendisine getirilen küçük bir krokiden keşfederek derhal bu orduyu esir etmek lâzım olduğunu iycap edenlere emrettiğini ve bu vaziyette her salahiyet sahibi kumandanın vazifesi esir etmek olduğunu idrâk edeceğini ancak Büyük Rehbere yakışır ulvi bir tevazu'la söyledikten ve vazife bahsinde nefer ve kumandan müsavi olup vazifesini yapanlara nihayet (Teşekkür ederim) denilebileceğini buyurduktan sonra şu kıymetli beyanat ile ihtisaslarına nihayet vermişlerdir:

HEYKEL

Yurdun asıklarından ateşli ordu yaptın!
Çevirdin gözlerini, gün doğan ufka saptın,
Hak için uzattığın elin hakkı bulmadı.
İhtiras ellerinde gûr sesin duyulmadı.
Kararmış boş semaden sesin aksetti geri.
Geldi yine kendine boşluktan akisleri...
"Hedefiniz Ak Deniz ordular ileriye..."
Dediğin gün dönmedi hiç bir nefer geriye.
Kırdın nim ilah olan (Aşilin) kılınını.
Aldın (Andromakın) kalbe sığmaz hıncını.
Cehaletin koparıp siyah, iğrenç dişini,
Çevirdin devrimizin tali'siz gidişini.
Sarp dağlara bağlandın ey (Promete) nin eşi
Verdin onun göklerden getirdiği ateşi.
Gölgeler açıldı hep... Fecirler gümüşlendi.
Yüksek dağların başı gümüşlerle işlendi.
Şimdi beyaz heykelin gümüş ufukta parlar,
Altın nurlar içinde, yüzünde neş'eler var!...

SALİH ZEKİ

BİR YIL ÜMÜ

«Bu büyük muharebede hayatlarını feda eden Türk evlatlarının isimlerini bir lavhada göstermek maalesef mümkün olmadı. Biz harbı sevk ve idare ettik. Fakat ölümle pençeleşen onlardı. Mamafi onların isimlerini ayrı ayrı yazmıya zaten de lüzum yoktur. Çünkü onlar bir tek isim altında toplanmıştır. Bu tek isim de *Türk* ismidir».

Yine Büyük Rehber 30 Ağustos zaferini temin eden 26 Ağustos taarruzundan bahsederken buyuruyorlarki:

«Topçularımızın o gün göstermiş olduğu meharet ve vukuf, bütün dünya topçuları için misal olacak mahiyette idi. Hayatı askeriyemde bu kadar mükemmel idare edilmiş bir topçu ateşi nadiren gördüm. Topçularımız o gün saat 4,5 endahta başladılar. Topçulukta evvelâ ateş tanzim etmek için endaht yapılır. Yarım saat zarfında bütün bu cephe üstünde endaht tanzim edilmiş ve saat beşte, yâni yarım saat sonra şiddetli tesir endahtına başlandı. Düşmanın mevzileri çok müstahkemdi. Bu mevzilerin kıymetli tedafüiyesini en son tetkik eden bir İngiliz erkânı harbinin verdiği raporda, eğer Türk'ler, bu mevzii dört beş ayda işgal ederlerse bir günde iskat ettiklerini iddia edebilirler. Fakat Türk'ler, bu mevzii iskat etmek için, üç, dört ay değil, bir gün değil, kendisine yalnız bir saat kâfi gelmişti.

Saat altıda Tanastpe'ye hücum vaziyetinde olan piyadelerimiz önündeki tel örgüleri kesmeğe ve bertaraf etmeğe lüzum görmiyerek, ayağını kaldırdı ve tel örgüsünden bacağını aşırarak atladı ve orada bulunan Yunan neferlerini süngüleriyle tamamen tepeledikten sonra Tanastepe'yi işgal etti ve ben bu manzarayı seyrederken bir suale cevap vermeği hatırladım. Bu tel örgüleri nasıl geçebilirsiniz? Diyorlardı. Oradakilerine dedim'ki:

«İşte böyle ayağını kaldırır ve geçerler.»

Ve işte sekiz sene evvel bugün bu suretle başlıyan taarruz hür ve müstakil Türkiye Cumhuriyetinin temelini kurmuştur. Bu temelin harcı şehitlerimizin kanı ve gazilerin alın teri ile karışmıştı. Bu yıl dönümünde bütün mukaddes şehitlerimizi ve başta gazilerin gazisi olmak üzere yuca bütün gazileri şükran ve minnetle yadeder ve selâmlarız.

***

30 Ağustos zaferinin yıl dönümü her sene Tayare bayram ile beraber tes'it edilmesi mazinin âtiye mânidar bir yadigârı ve kutsi bir beşareti dir,

---

GAZİ

Ölüm korkulu akşam gelip ufka dayandı;
Kızıl bir hüzün içinde bütün beldeler yandı...
Uzun boylu serviler, çınarlar baştan başa,
Bu günün ateşiyle benzedi yanmış taşa...
Bütün ışıklar sönmüş, yalınız gurubun ardı
Sislerle örtülürken bir yeni hayal vardı...
Gam çehreli bir heykel göründu ta derinde,
Sularda rengi solan gözün eteklerinde...
Baştan başa kızaran gurup önünde güzel,
Şaha kalkmış atıyla kızıl ve dik bir heykel...
Dikildi bir hınç ile, atın gemini gerdi,
Dasitanı bitmemiş bir İlaha benzerdi...
Sisler sardı, dört yanı siyah bulutlar sardı
Bir an sonra gök yüzü bir şimşekle ağardı.
Kanlı bir zulm içinden ilâhi bir nura baktı,
Hak için el uzattı, dileği yalınız haktı...
Yurdun yanık gençleri heykele doğru koştu,
Çoşkun ayak sesinden hisli gönüller coştu...

SALİH ZEKİ

Sergi Komiseri ve M. S. B. Kâtibi Umumisi
Kıymetli Avukatlarımızdan NAZMİ NURİ Bey

11 Ağustos
İkinci Yerli Mallar Sergisi

Milli Sanayi Birliğinin büyük himmeti ile Türk halkı kendi milli sa'yine bu sergi ile büyük bir itimat hasıl etmiştir

Yazan: KEMALETTİN ŞÜKRÜ

Sergi Heyeti

Memleketimizde şimdiye kadar bir çok *birlik* ler açıldı. Bunların içinde pek çokları daha faaliyet sahasına ilk adımlarını atmadan sönüp gittiler. Pek azı ise bir çok müşkilat arasında ancak güçlükle emekliyorlar. Bütün bu sönen ve emekliyen *Birlikler* içinde bir tanesi var ki teşekkülündeki gayeye sadık kalmast ve diğerlerine benzememesi noktasından bir istisna teşkil eder: *Milli Sanayi Birliği.*

Bu kıymetli Birliğin geniş programının en başında memleket sanayiinin tâmimi kaydı vardır. O, bu programının tâmim, yâni tanıttırma kısmını en müşkilpesentlerimizi bile

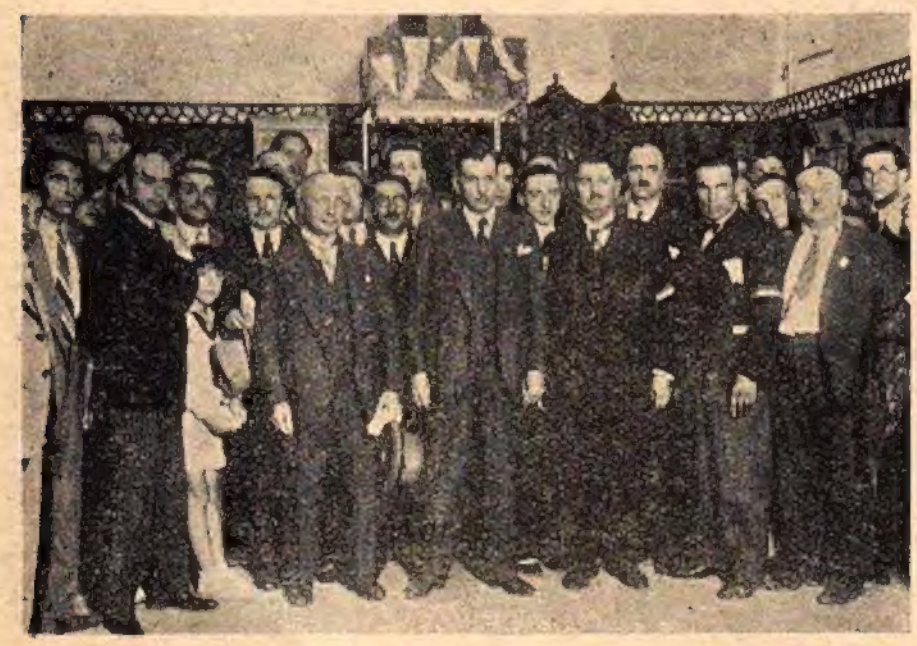

Sergi Resmi Küşadında B. M. M. Reisi Kâzım Paşa Hazretleri

iskât edecek kudretli bir azim ile yaptı. İşte *Yerli Mallar Sergisi.* Geçen sene olduğu gibi bu sene de aynı yerde ve aynı tarihte açılan bu sergi her şeyden evel bize kendi kabiliyetimizi ve kendi kıymetimizi anlatan, gösteren bir iktisat terbiyesi dersi vermiştir.

İytiraf etmeliyiz ki hepimiz diyecek kadar kahır bir ekseriyetimiz

ğımızı en betbinimize bile tastik ettiren hiç şüphesiz *Milli Sanayi birliği olmuştur.*

İnkârdan ne çıkar, hiç birimiz Türkün Sanayi dünyasındaki bugünlü kadar geniş istidadını bilmiyorduk. En nikbinlerimizin bile geçen sene ve bu sene yerli mallar sergisinde teşhir edilen milli gayret ve kabiliyet örneklerimiz önünde hayrete

Sergide yerli mallar pazarı paviyonundan iki manzara ve Sanayi Maadin Bankası müdürü Saadettin Bey paviyon bahçesinde...

milli sâyimizin kabiliyet derece ve hudutlarından tamamen gafil, yeis verici bir betbini çıkmazının karanlıklarına sapmıştık. Bu karanlık çıkmazda arkamızdan yetişen, elinde yılmak bilmiyen ve önüne çıkan her maniayı aşan Türk azminin meşalesi ile bizi yanlış yoldan çeviren, inkâr ettiğimiz iş yapa bilmek varlı-

düşerek:

—Bunlar da mı bizde yapılıyor.. Aşkolsun!.. diyerek takdir göstermekten nefislerini men edememeleri zannederim iddiamı ispata kâfidir. Sergiye gelen her kes tenkît ile değil takdir hissi ile çıkıyordu. Demek sergi olmasa idi biz kendi sâyimize kendimiz inanmıyacak-

Sergiyi ziyaret eden Recep ve Teffik Rüştü Beyfendiler

İzmir sepet ve çiçekcilik meşheri

tık. Sergi açılmasa idi ve bize memleket mallarımız gösterilmese idi hepimiz hâla kendi yerli mallarımızı Beyoğlu mağazalarında kıymetlerinden pek pahalı olarak almakta devam edecek ve bunları Avropanın bilmem ne fabrikası malı diye kullanacaktık. Çünkü kurnaz esnaf halkın kendi malına karşı itimatsızlığını ve lakaydisini görünce yerli malları üzerine ecnebi damgasını vuruyor ve yüzde bir kaç yüz fazla kârı ile varlık kabiliyetini tanımıyan bizlere sürüyordu.

Sergide... Muhit

Milli Sanayi birliğinin en büyük hizmetlerinden biri de bize kendi mallarımıza karşı emniyet hasıl etmesi ve eski itimatsızlığı iki sergi ile kökünden kazımış olmasıdır. Bu umumi itimadın neticesi şu oldu: Piyasa bezirgânları eskiden yerli malları (Avropa) diye sürerlerken şimdi ecnebi emtiasına yerli etiketi vurmıya başladılar. Hatta o kadar ki Gümrükten geçirilen ecnebi mallar üzerinde *Bursa ipeği* v. s. gibi memleket markalarını sahtekârlıkla kullanmıya başladılar. İşte milli intibahın en bariz kuvveti burada dır.

— Biz, bir şey yapamayız, daima Avropaya mühtacız. Avropa mal göndermezse çıplak, aç kalırız.. kuru vehmi artık hiç kimsede kalmadı. Bunun yerine (Avropa mallarına paramızı verirsek aç kalırız..)
prensipi kaim oldu. Ben Milli Sanayi birliği idare heyetinin yerinde olsa idim sergide ayrı bir paviyon yapar ve burada, zarar yok para ile satın alınmak sureti ile, ipekli, yünlü, dericilik ve çorapcılık sanayiine aït bazı Avropa mallarını etiketli olarak teşhir ederdim ve bunların yanında da kendi dericiliğimize ait nümuneler, ipekli mensucatımızdan mesela İbrahim Ziya fabrikasının, Hereke ve Bursanın ipeklilerini, Terazi markanın (Gi) çoraplarından farksız çoraplarını, Bedri Zahit firmasının tririkotaj mâmulatını, Hereke, Fesane ve karamürsel gibi fabrikalarımızın yünlülerini koyar ve üstlerine de [Dikkatle bak! Tetkîk ve mukayesi et!] lavhasını asardım.

Sergiden bir köşe

Mamafi buna da lüzum görmiyen halk yanılmaz tetkik gözü ile bu mukayeseyi kendi kendine yapıyor... ve anlıyor ki on paralık bir mal bile almadığı halde gösterdiği samimi alaka yüzbinlerce lira sermaye koymuş bir Türk fabrikatörü için çok kıymetli bir hamle işaretidir...

***

Halkın geçen sene ve bu sene gösterdiği ciddi ve candan alaka, gördüm ki milli sanayi erbabımızı çok mütehassis kılmıştır. Her fabrikatör maroken koltuğundan kalkmış bizzat sergide tezgâhı başında halkla temasa gelmiştir. Bu da onun için bir ihtiyaçtır. Sergiyi gezerken bir çok tanıdık fabrikatörlerimizi halka yorulmadan iyzâhat verirken gördüm.

Hemen hepsine sordum:

— Nasıl.. satıştan memnun musunuz?

Hemen hepsi de aynı cevabı verdiler:

— Bizi memnun edecek sergideki satış değil, halkın candan göstereceği alaka dır. Halbuki hem satış hem de alaka itibarı ile

Sergide Hasan ceza deposu paviyonu

Sergide... Terazi Marka çorap meşheri

Şergide bir köşe

umduğumuzun çok fazlasını gördük. Gelecek seneki sergide bu sene halkla yakından temastan aldığımız hamle kuvetinin neticesini göreceksiniz.

Çok doğru. Bu sene geçen seneye nisbeten ne kadar büyük bir adım atılmış ise gelecek sene de daha fazla bir terakki gösterileceği itimadı insana kendiliğinden geliyor.

Amerikada iktisat hocamın şu sözlerini hatırladım:

— Tek bir ferdin candan alakası fakir bir müessiseyi zengin ve meşhur eder. Halkın alakasızlığı karşısında betbin olan en büyük sermayedar ise iflas etmiş demektir.»

Fakat artık bizde halk kendi milli sâyine şimdiye kadar bilmiyerek esirgediği itimadı göstermiş ve Fabrikatörlerimiz de bu itimadı sarsmıyacak, bilakis ondan kuvet alacak bir şuurla milli iktisat yolunda hız almuşlardır.

Bu, fabrikalarımız için büyük bir muvaffakıyet, milli sanayiimiz içni de büyük bir mazhariyettir.

Bu iki başlı kuvetle yol alan bir milli sanayi muhakkak ki önüne çıkan her müşkili,

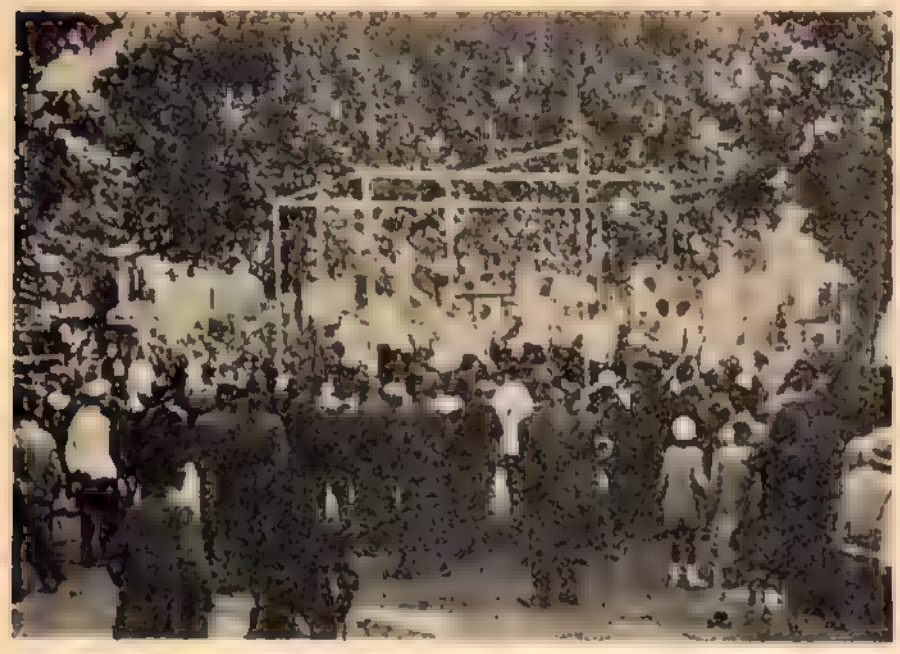

Sergiye ziyarete gelen halk ve müzik dinleyenler

Sergide... Bioks

her maniayı yıkacaktır. İktisat kanunları, teşviki sanayi kanunları, resmi himayeler vakıa milli iktisat için elzem birer kuvetli muavindirler. Fakat bunların hepsinin önünde halkın alakası ile fabrikatörün hüsnüniyet ve azmi gelir.

Bunlar mademki bizde var... daha doğrusu milli sanayi birliğinin himmeti ile var oldu... bu varlığı resmi himayesizlik sarssa bile yıkamaz. Bu himayenin ilavesi ise yeni ve daha büyük sermayelerin bugünkü sanayi âlemimize yeni unsurlar ilâvesini ve mevcût kuvetlere daha canlı bir hız vermesini te'min eder.

***

İkinci Yerli Mallar Sergisini geçen sene olduğu gibi bu sene de ilim, hukuk ve ticaret sahalarında geniş vukufu ile temayüz etmiş sergi komiseri ve Milli Sanayi Birliği umûmi kâtibi avukat Nazmi Nuri Beyfendi idare etmişlerdir. Günde on binlerce halkın ziyaret ettiği ve bütün Milli Sanayi erbabımızın iştirâk eylediği sergi Nazmi Nuri Beyfendinin büyük himmetleri ile tam bir intizam içinde geçmiştir.

Avropa sergilerinden daha çok fazla ve çok nezih bir disiplin manzarası arzeden sergi bu noktadan da Milli Sanayi Birliği hisabına kaydedilecek büyük ve şerefli bir muvaffakıyettir.

Sergide İzmir pamukculuğu

Sergide Satış

MEHMET EMİN BEY
Mf. V. Müsteşarı Dil encümeni reisi

İHSAN BEY
M. T. T. H. v. Dil encümeni âzası

Türkçe ve Edebiyat Kongresi

Cumhuriyet Türkiyesinde artık, her medeni memlekette olduğu gibi, muhtelif meslek müntesiplerinin, muhtelif birliklerin kongre halinde toplanması bahtiyar semereler veren bir iytiyat olmuştur. Şu bir sene zarfında toplanan müteaddit kongrelerin en faideli ve en müsmirlerinden biri de Ağustosun ilk üç haftası zarfında — sabah, akşam ve geceleri iştigal etmek üzere — devam eden *Türkce ve Edebiyat Kongresi* olmuştur.

Bu Kongre ile maarif vekâletinin erkânı - harbiyesi demek olan Milli Tâlim ve Terbiye heyetinin irişmek istediği mühim maksatları vardı: Bir kere bütün Orta mektep müdür ne muallimlerini Cumhuriyet Türkiyesinde tâkip edilmesi lazım gelen *Talim ve Terbiye* programı etrafında birlestirmek, cümlesine *Gaye birliği, Metot birliği, Madde birliği* vermek lazımdı.

Sonra, medeniyet âleminde her fen ve san'at gibi Pedagoji nin de geçirmekte olduğu tekâmül safhası ile bizim orta mektep heyeti tâlimiyesinin ana lisanla iştigal edenleri yakından aşına etmek, tedris tekniğinin en son metotlarını onlara tanıtmak, son nazariyeleri bildirmek isteniliyordu. Üçüncü ve en mühim mesele ise Cumhuriyet Türkiyesinde gençliğe verilecek *kültürün* esaslarını tespit etmekti.

Müstebit saltanat, hatta meşrutiyet Türkiyesinde bir Türk gencinin kültür mayasını bir taraftan kaside ve gazel, diğer taraftan koşma ve mani, nihayet Atalar sözleri ve Nasrettin Hoca ve ya Bektaşi fıkraları teşkil edebilirdi. Daha meşrutiyetin kısa seneleri içinde bu kültüre bir nebze de beynelmilel klasisizm ilave etmek emeli gösterilebilmişti.

Cumhuriyet Türkiyesinde *medeni kültürün milli kaide* üzerine bina ettirilmesi tarihi zaruret mesabesine girmiştir. Bir çok asırlık Türk medeniyetinin milli ruha verebileceği güzellikler, bedii hisler *milli kaide* yi teşkil etmeli, bu kaidenin üzerine beynilmilel medeniyetin *klasik kültürü* yükseltilmeli idi.

Bu son derece mühim ve *komplike* terbiye meselelerinin hallinde maarif müsteşarı Mehmet Emin Beyfendinin geniş görüşleri, derin vukufları ile Milli Tâlim ve Terbiye âzasından İhsan Beyfendinin üstadane rehberlikleri ve bilgileri en büyük âmil olmuştur.

Kongrede İhsan Beyfendi yirmiden ziyade konferans vermiş olduğu gibi Mehmet Emin Beyfendi de bütün münakaşalara riyaset ederek her meselede reyleri ilmin gösterdiği ve istilzam ettiği noktalarda toplamaya muvaffak olmuştur.

Kongreyi teşkil eden bütün muallimler serbest serbest münakaşalara iştirâk ederek fikirlerini söylemişler ve müdafaa etmişlerdir. Bütün kararlar da bu serbest münakaşaların neticesinde kabul edilmiştir. Bu kongrenin mesaisi neticesinde bugünkü ve yarınki nesillere daima milli bir ruh içinde büyük medeniyetin klasik kültürünün verilmesi esasları kararlaşmıştır.

* * *

Harf inkilabından sonra lisanımız için açılan tekâmül safhasının ehemmiyetini takdir etmeyecek kimse yoktur. Her kes şu noktada ittifak edebilir ki: edə-

Büyük Türk İnkîlat

— 17 —

Kemalizmin İkinci S

Oportünistlerle Mücade

İnkîlaplarda irtica kadar, belki ondan ziyade *oportünizm* ile mücadele etmek mecburiyeti vardır.

Oportünizm kolaylıkla halk kitlelerini iğfal ederek inkîlabın karşısına en müthiş bir engel olarak çıkar. Onu yıkmadıkça, halk kitlilerini onun hain pençelerinden kurtarmadıkca, yalınız bir avuç inkîlapcı ile inkîlap yolunda ilerlemek mümkün değildir.

İnkîlakın prensiplerini alenen ret eden, müsellah kuvetlerle inkîlaba karşı çıkan irtica, şuurlu halk kitlelerini meşru müdafaaya sevkeden bir amildir. Böyle bir vaziyet karşısında halkın gözünü açmak, maddi tehlikeleri göstermek, galebe vasıtalarını hazırlamak imkânı çoğalır. Fakat sureta milli davanın bayraktarı görünenlerin şerrini yenmek, kitleleri onlardan söküp ayırmak son derece güç bir iştir.

Damat Ferit aleni bir düşmandı. İki defa açıktan açığa mücadele etmiş ve yenilmişti. Padişah, her iki mağlubiyeti müteakîp maddeten yenilen sadık vezirinin hezimetini oportünizmin *namuslu ve muhterem* eliyle tâmir etmek yolunu aradı. Birinde Ali Riza diğerinde Tevfik paşa kabinelerini kullandı.

B. M. M. hükûmeti dahili isyanlara mukavemet edebildikten, Yunan taarruzunu durdurduktan ve müsellah kuvetlerle sarsılamıyacağı anlaşıldıktan sonra Padişah "tıpkı 335 Eylülünde Damat Feritin birinci çekilmesinden sonra olduğu zannolunan bir ka ettirmek yolunu a cadeleler hakkınd *latılması daha g* yetinde kaldığını s

Yalınız milletin inandırdıkları halde milletin menfaatleri tünist olurlar.

Tevfik paşa ka zatlar bu kabil büyü lardı B. M. M. hükûmetin teşekkül edemiyeceğini [illegible], Damat Feridin halefleri olmıya muvafakat etmezler, Padişaha hakîkî hükûmetin tastikini tavsiye ederek çekilirlerdi. Millet nazarında *"âkıl, müddebir, durendiş"* sanılan paşalar bunu yapmadılar, kabineyi teşkil ettiler, millete de hilafı hakîkat olarak "Ankaradakilerle" temasa girdiklerini ve el ele vererek çalışmak için de "iycabının icrasına tevessül edeceklerini" iylan ettiler.

Milletin menfaati kendi hakimiyetini temsil eden B. M. M. hükûmetinin bütün iktidar ve selahiyeti elleri arasında bulundurmasında ve o sıfatla hârici düşmanlara karşı yegâne merci' olarak çıkmasında, sulh konferansına o suretle gitmesinde idi.

---

bi lisanımız İslamî kültürün ve Farisî edebiyatın te'siri altında, salfanat devrinde, *Divan edebiyatı,* ve *Babıali kitabeti* denilen ihtisas lisanlarına (Argolarına) dönmüştü. Şinasi mektebinden itibaren basitliğe doğru açılan yeni çıgır, meşrutiyetten sonra halkın fasih konuşma dilinden doğan *yeni lisana* götürmüştü. Romanda, tiyatroda, hikâyenin her nevinde artık *yeni lisan,* edebi bir görünüşle yerleşmiştir. Bu lisan şüphesiz İstanbulum fasih konuşma diline son derece yakın bir lisandır. Fakat az çok ilmî mevzu'larda bir lisanın yabancı amiller tesirinden kurtulamadığı da aşikârdır.

Bugünkü nesilde, henüz *iştikak insiyakı* Arap morfolojisine bağlı kalmaktadır. Buna karşı bir reaksiyon yapmak zaruridir. Bu hususta fikirler ihtilaf halindedir. Derhal muhtelif Türk lehcelerinden ve her türlü morfoloji vasıtaları ile kelimeler uydurma isteyenler olduğu gibi bu usulü lisaniyat prensipleri ile tenkît edenler, fakat yerine gayet emin diğer bir ilmî usul teklif edenler de vardır. Bu cereyanın başında Dil encümeni âzasından Ahmet Cevat bey bulunmakta dır.

Ahmet Cevat bey, milli talim ve terbiye heyetinin tensibi ile kongrede gramer tedrisi hakkında yedi konferans vermiye davet olunmuştu. Ahmet Cevat Bey bu konferanslarında umumiyetle çocuklara Türkceyi değil mihaniki bir tahlil hünerlerini ögreten eski gramer usulünü tenkît etmiş ve gramer derslerinin bir tarihi tabii dersi kadar cazip ve faydalı olabileceğini kongreye tasvip ettirmiştir. Hakikaten Ahmet Cevat beyin konferansları üzerine kongre *a priori* tarif ve tasviflere dayanan eski mihaniki ve tahlilci usulün yıkıldığı kanaatını izhar etmiştir.

Ahmet Cevat bey doğmatik tarif ve tasnifin Orta mektepte yeri olmadığını, tedriste şeklin değil mânanın mihver olması lâzım geldiğini ispat edecek en mukni' deliller göstermiştir. Kongre yeni tedris usulünü kabule umumiyetle meyyal olmakla beraber tatbiki için mühtaç olduğu vasıtaların tedarikini maarif vekâletinden istemiş ve bu talep üzerine müsteşar bey tarafından muallimlere rehberlik vazifesini görecek bir *Lisan Bülteni* nin neşri kongreye vâdolunmuştur.

Aldığımız mâlumata göre bültenin neşri Ahmet Cevat ve İhsan beyler tarafından idare olunacaktır.

Halbuki Tevfik paşa kabinesi, kendisine teşkilatı esasiye kanununun başlıca maddeleri (yâni inkîlap prensipleri) bildirildikten sonra dahi kendi mevcudiyetine meşru nazarı ile bakıyor ve B. M. M. hükûmetinin payitaht matbuatı vasıtası ile şiarlarını ilan etmesine ve hakîkatı olduğu gibi bildirmesine mani' oluyordu.

Harici düşmanlarca Türkiyede hakîkî iktidarın B. M. M. inde toplandığı ve bu meclisi de ancak reisi Mustafa Kemal paşanın temsil ettiği anlaşılmış olduğu için sulh konferansına dâvet olunacak heyete mutlaka milli haraketin murahhasları da dahil olması şart koşuluyordu. Bunun içindir ki Tevfik paşa kabinesi bütün köhne diplomatlığını Büyük Rehbere muhtelit heyet göndermek siyasetini kabul ettirmek hususunda gösteriyordu. Fakat Büyük Rehber için prensip bir idi, o da *Büyük Türk inkîlabının en esaslı prensipi, hakimiyetin bila kaydü şart milletin olduğu prensipi* idi.

O, bundan bir lahza ayrılmamış, prensipin kimse tarafından mühmel bırakıldığına tahammül etmemiş, muhalif haraket olunduğuna asla göz yummamıştır.

Müminler için *Şehadet* ne ise *Büyük Rehber* için de *Hakimiyeti Milliye* o idi. Ve ancak bu inkîlapcı taassubu sayesinde dirki en oportünist şahıslara koca koca meclislere, kitlelere, tekmil millete o prensipe hürmet ettirmiş, tastik ettirmiş, o prensipi anlatmış, sevdirmiş ve bilfiil tattırmıştır.

Oportünizm yalınız İstanbulda değil, Ankarada, geçen mekalede mahiyetini teşrih ettiğimiz B. M. M. inde, doğrudan doğruya milli dâvanın bayraktarları arasında da hüküm sürüyordu. Büyük Rehber her iki tarafla mücadele ediyor, çarpışıyor, uğraşıyordu. Bu mücadeleler yalınız bizim inkîlap tarihimiz için değil, her hangi bir inkîlap haraketini idare edecekler için son derece büyük bir ehemiyetle mütalaaya layıktır.

İnkîlabın ve inkilapların büyük *taktiki* (tabyası) bu mücadele sahifelerinde yazılmıştır. Her bendinde inkılabın bir ayeti okunur. Yalınız o alametlerin mânalarını anlayacak sezgi lâzımdır.

Mesela Tevfik paşa kabinesi matbuata yaygaralı beyanatta bulunarak Ankaradakilerle sıkı fıkı bir dostluk tesis edebildiğini ilan etmekle mevkîini tarsine çalışıyor, *iki nazarını* heyet halinde B. M. M. reisi ile görüşmiye gönderiyor.

Sulh konferansının dâveti mevzuu bahsolduğu bir sırada bu ne sansasyonel bir hadisedir. Kâinatın ve milletin bütün dikkatini birden Tevfik paşa kabinesinin Anadoluya izam ettiği Ahmet İzzet paşa heyeti üzerine celbeden bir hadise!...

Böyle bir mülakat muvaffakıyetle neticelenirse milli haraket tahtın bir manevrası halini alacak, B. M. M. Padişahın ve hükûmetinin nüfuzunu kabul etmiş muvakkat bir nümayiş meclisi, bir ihtilal teşekkülü mesabesinde kalacak!

Büyük Rehberin yerinde her hangi diğer bir reis olsa idi muhakkak bu tuzaga düşecekti, fakat o inkîlap dehası *Köhne diplomatların namuslu ve muhterem tertibatını* bir zeka parıltsiyle hüsrana çevirdi, *Ahmet İzzet Paşâ heyetini Anadoluda alakoydu!* Bu tek hareket birdenbire hadisenin bütün ehemmiyetini millî harket merkezine çevirmiye ve iktidarın ancak orada olduğunu kâinata anlatmağa ve millete hakîkati tanıtmaya hizmet edecek mahiyetteydi. Tevfik Paşa kabinesinin tefahür ettiği anlaşma masalına nihayet veriliyordu; hükümetin kendi nazırlarına bile hükmü geçmediği anlaşılıyordu. Ahmet İzzet Paşa heyeti ister kendi arzularıyle millî harekete geçmiş olsunlar, ister istanbula dönmelerine müsaade olunmadığı için Anadoluda kalmış olsunlar, Tevfik Paşa kabinesinin muvaffakiyetsizliği ve tafraları meydana çıkıyordu.

Yeğane gayesi ve mevcudiyet hikmeti sulh konfransına millî rüesa ile müşterek bir *heyeti murahhasa* izam edebilmekten ibaret olan Tevfik Paşa kabinesinin günler geçtikçe etekleri tutuşuyor, bizzat sadrazam Büyük Rehberle telgraf muhaberesiyle görüşmeğe yol aramağa çalışıyor. Ona karşı verilen cevap şuydu:

"İstabuldaki her hangi bir Tevfik Paşayla münasebette bulunmaklığım heyeti vekilenin ve belki de B. M. M. nin kararına vabestedir. Telgraf memuru dahi açıktan açığa onlarla görüşemez. Tevfik Paşanın, benim şahsıma değil, fakat Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetine bir müracaatı varsa kabulü tabiidir!.. „

Bunun üzerine ihtiyar diplomat "Türkiye Büyük Millet Meclisi„ unvaniyle maruzatını dinletmeye muvaffak oluyor. Fakat aldığı cevap katidir:

"Yegâne meşru ve müstakîl kuvei hakime, Ankarada müstemiren münakit, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve hükümetidir. İstanbulda her hangi bir heyetin hiç bir vechle meşru ve hukukî mevkîl yoktur. Böyle bir heyetin kendine hükümet namını vermiş olması, milletin hakimiyet hukukuna sarahaten mugayırdır...

(1337) iptidasında cereyan eden bu hadiseler kadar inkîlap prensiplerini oportünizmle karşılaştıran ve çarpıştıran diğer hiç bir tarihî sahne tasavvur edilemez. Bir tarafta milleti teşkilatlandırmış, silahlı müdafaaya götürmüş, düşmanlarının her türlü darbalrına muvaffakiyyetle mukabele ettirmiş, kâinata ehemmiyetini tasdik ettirmiş, bütün milletin hakimiyet hukukunu teşrîî ve inkîlapcı bir meclis suretinde temsile muvaffak olmuş bir kuvvet var. Öyle bir kuvvet ki ne istediğini millî bir misak halinde tesbit ve iylan etmiş! O mukaddes programdan kıl kadar inhiraf veya fedakârlık etmesine ihtimal yok!

Diğer tarafysa Hindistan mihraceleri menzilesine inmiş, selâmetini düşmanlarla birleşmede aramış, milletin kurtuluş mücadelelerini ateşle, demirle bastırmağa çalışmış, bu yolda düşmanlarla silah birliği etmekten çekinmemiş bir padişahla hükûmeti var. Öyle bir padişah ve hükûmet ki, İzmir için, kendisinden evvelki padişahların Şark, Rumeli ve Girit hakkında tatbikına razı oldukları oportünist tesviyelere azami muvaffakîyet nazariyle bakar; düşmanların ağzından İstanbulun *Osmanlı hakimiyeti altında* kalacağı hakkında çıkan her vadin önünde şükranla secdeye kapanmağa müheyya! Bunların asırlanmış zihniyeti değişecek kabiliyette değildir: Ecdadı orta Avrupayı Türk milleti için fethetmiş olduğu gibi onlarda şimdi *İstanbulun sözde Osmanlı hakimiyeti altında kalması için* İzmir, Adanayı, Şark vilayetlerini... yine *Türk millet namına!* feda ediyorlar, daha ağır kapitülasyonlara katlanıyorlardı. Efendileri namına Sevr muahedesini imzalayan hükûmetin haleflleri şimdi Mustafa Kemalin karşısına çıkıyor:

"Şimdiye kadar Anadoluyu tanımağa bile lüzum görmiyen Avrupa hükümetlerinin bilhassa Anadolu mürahhaslarının vücudunu şart ittihaz etmeleri mucibi memnuniyettir; *bir şekil meselesi için (!)* bu tehavvülü mesuttan istifade etmemek *millete karşı* deruhte buyurduğunuz vazifeyle asla tevafuk etmez.„

Gibi küstah, sinik, köleliğe kaınksamış bir lisan kullanmak cüretinde bulunuyor. Fakat düşmanların istiylası altında bulunmak sayesinde milletin tedip yumruğundan kurtulabilen bu adamlara, o tarihte, ancak manevi yumruklar indirilebilirdi: "*Türkiya lehine vuku bulan son inkişaf milletin azm ve fedakârlığı mahsulüdür.* Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sevr ahitnamesini külliyen reddetmesi üzerine hadis olan şu vaziyette en muvafık neticelerin istihsali, Londra konfransına iştirâk edecek mürahhasların doğrudan doğruya iradeyi milliyeyi temsil eden Büyük Millet Meclisi tarafından intihap ve terhis edilmiş olmasıyla kabildir. Meşum Sevr muahedesini imzalayan *bir heyetin varisi olan heyetiniz murahhaslarının mülk ve millete nafi şerait istihsal edebilmeleri gayrımümkündür!...*

Buna karşı köhne diplomatların sinik seyaseti ne olsa beğenirsiniz? İşte hülasası! "...kanunu esasiye muhalif tadilat icrası... serahati kanuniyeyle nederece kabili têlif olacağı cayi mülahazadır." (Tevfik Paşanın Ahmet İzzet Paşaya telgrafla cevabı: 1921-1-31).

Demekki kendisiyle münasebete girişmek için yırtındıkları Büyük adamı ve bütün millî hareketin reis ve mücahitlerini kanunu esasiyi kendiliklerine tadil etmiş mücrimler sayıyorlardı! İşte oportünizmin en çirkin çehresi! Bununla beraber bütün kuvvetlerini millî hareketle birleştirmekten almak istediklerini de gizlemiyorlar, fakat ne küstahane bir ifadeyle!

"Konfransa *sizin ve bizim diyerek iki heyet izam edileceğinin nereden çıkarıldığı anlaşılamıyor.* Dâva aynı (!), müdafaa esbabı aynı olmakla beraber bu hususta *tam ittihat* olunca, oraca tayin olunacak mürahhaslar, *itilâf devletlerinin tanımakta olduğu hükûmetin mürahhaslariyle beraber,...* millî dâvayı müdafaa eder." Sonrada müftehirane tehtitler:

"...İtilâf devletleri Londra konferansına yalnız olarak Anadolu mürahhaslarını kabul etmemektedir..." (Aynı telgraftan).

" Ankara mürahhaslarının yalnız olarak konfransa kabul edilemiyeceği mümessillerin cümlei ifadatındandır..." (Tevfik Paşadan Mustafa Kemal Paşaya telgraf-1921-2-8).

Aynı tarihte birde şöyle bir esirâne tavsiye:

"Fransız efkârı umumiyesini rencide etmemek için Kilikyada taaruzdan tevakki edilmesi..." Bu tavsiyenin menşeine gelince şöyle tarif ediliyor:

"Hayrıhahlığında şüphe olmıyan bazı Fransız ricalinin tavsiyesi üzerine..."

Bu zihniyette ancak titrek, sürünen, kendini ve milletini zelil görmede utanma duymıyan bir saray kâselisi ruhu görülüyor. İşte Büyük Rehber "anlaşılması ve anlatılması güç" diye tavsif ettiği mücadele böyle bir mücadeleydi.

İtilâf devletleri İtalya tarikiyle Anadolu heyetini dâvet ve kabul etti; fakat müzakerelerin ve Avrupa tekliflerinin neticesi büyük bir Yunan taaruzu ve bizim ikinci İnönü zaferimizden ibaret kalmıştır."

GAZİYE

İsmini eserinle nakşettin hatırlara
Bir zaferi yâdiçin kurulan taklar gibi.
Senden bahsedecektir asırlar asırlara
Mukaddes bir duayı anan dudaklar gibi.

Mermerden bir heykeldin enginlerin sahibi,
Dalgalar köpürdükçe dağıldı dizlerinde.
Deniz şimdi esirin, yaralı bir kuş gibi,
Şimdi namın geziyor fırtınanın yerinde..

Yurdunu çalmak için gelen cihangirleri
Önünde secdelere getirmiştin o zaman.
On dört milyon insana vurulan zincirleri
Sendin tunç elleriyle parçalayan kahraman.

Her gün bir parça daha yükselen vatanında
Kanatlar toprağına alnından düşen terdi.
İsmini anmak için peygamberler yanında
Binlerce mucizenden bir tanesi yeterdi.

Yolunda yürüyenler, gözlerinde gözleri,
Azminden hızalıyor, çelik bakışından fer.
İsminle dolduracak asırlarca her yeri
Bu zafer, bu mislini dünya görmemiş zafer.

İki yıldız halinde taşıyacak gözlerin
Dehanın ziyasını cihan ufuklarına.
Yurdumun her taşına nakşettiğin sözlerin
Derin uğultularla aksedecek yarına...

YAŞAR NABİ

Ahmet Riza... ölüm döşeğinde

Üç Büyük Ölü

Bazı seneler Türk irfan sahası için felâketlerle dolu geçiyor. Dört sene evel Süleyman Nazif ve Ahmet Hikmet hemen arka arkaya kaybolmuştular. Bu sene de Mahmut Sadık, Fehim ve Ahmet Riza gibi üç mühim şahıs daha kaybettik.

Mahmut Sadık, bu en eski Türk gazetecisi, bu hiç bir vakit yorulma bilmeyen velût adam, bu ömrünün belki üçte ikisini mesleğine vakfeden idealist insan nihayet ebediyyen gözlerini kapadı. Bu kadar çok çalışan, binaenaleyh kendisinde bu kadar fazla hayat kabiliyeti olduğunu ispat eden bir şahsın böyle ansızın gidivermesi insana yalan gibi geliyor. Nasıl olur, diyor, nasıl olur? Buna hiç imkân mı var? Onu, haftalarca ya bir köşeden, yahutta karanlık bir matbaa kapısından çıkıverecek diye bekliyor. Fakat zaman her hatayı tashih eden haşin bir şehadet parmağı gibi bize soğuk hakikati göstermekte gecikmiyor. Biz, aramızda canlı bir tarih gibi yaşayan bu adamın ölümüne bile daha alışmadan ikinci bir tarih daha kaybettik: Ahmet Fehim efendi

Merhum üstat Fehim

Karilerimiz «Muhit»in geçen nüshasında Fehim efendinin hayatını ve doğduğu tarihi okumuşlardır, bu nüshamızda da onun ölümünü okuyacaklardır. Aksaray-Yedikule caddesi üzerinde bir kaç defa gidip gelenler Lângada 151 numaralı evin köşe penceresi önünde sabahtan akşama kadar oturan bir ihtiyari elbette görmüşlerdir. Her gün ayni noktadan karşıdaki ayni yıkık duvarı seyretmeğe mecbur olan bu büyük adam da nihayet sevgili köşesini boş bıraktı.

Nihayet, bunlardan iki üç ay evel ölen Ahmet Riza beyi de zikredersek etrafımızı ne kadar geniş bir boşluğun sardığını anlamakta güçlük çekmeyiz.

Merhum meclisi mebusan reisliğinde bulunmuştu. 31 Mart vakasında öldürülmek için aranmışsa da elegeçirilememişti. Son zamanlarında münzevî bir hayat yaşamış ve zamanının kısmı âzamını tarih tetebbuatına hasretmişti.

Mahmut Sadık... ölüm döşeğinde

MUHAREBE EDEBİYATI NÜMUNELERİ

Terceme eden : REŞAT NURİ

Bir Kara Muharebesi

Henri Barbusse'un (Ateş) eserinden

Hücum !

Bertran «Bertrand» meyilli tarlanın ortasında ayakta duruyordu. Yanında toplandığımız zaman bize !

— Haydi, ileri, dedi.

Tel örgülerimizin açık yerlerinden geçtik. Düşman henüz bize karşı ateş açmamıştı. Beceriksizler arasıra bir yere takılıp yuvarlanıyorlar, tekrar kalkıyorlardı. Tel örgünün öte tarafında takımı tekrar teşkil ettik ve bir az daha çabuk olarak yokuştan inmeğe başladık. Bir sevkı tabii hareketlerimizi hızlandırdı. O vakit aramıza bir kaç kurşun düştü. Bertran bağıra bağıra kurşunlarımızı israf etmememizi, son dakikayı beklememizi emretti.

Fakat ses birdenbire işidilmez oldu: Ansızın önümüzdeki yokuşun bütün genişliğince yerden koyu alevler fışkırmağa, hava, yer korkunç patlayışlarla sarsılmağa başladı.

Önümüzden soldan sağa doğru olmak üzre gökten şarapneller yağıyorlar, yerde gülleler patlıyordu.

Korkunç bir perde bizi dünyadan ayırdı ; mazimizden ve istikbalimizden ayırdı. Her tarafta gürleyen ani bulut içinde afallamış bir halde, olduğumuz yere mıhlanıp kalıyorduk, sonra bunu tâkip eden bir gayret hepimizi birden kaldırıyor, büyük bir süratle ileri atıyordu. Kocaman duman dalgaları içinde sendeliyor, birbirimize tutunuyorduk.

Karma karışık bir halde ileri atılıyor, önümüzde yeryer, birbirinin içinde yahut yanında bir takım volkan ağızlarının, kulak yırtıcı gürültüler, toz haline gelmiş toprak hortumlariyle açıldığını görüyorduk. Güllelerin, kurşunların nereye düştüğü görülmez olmuştu. Gökte korkunç kıyamet kasırgaları kopuyor, bu yıldırım sağnaklarının, havada toplanan bu büyük yıldız yığınlarının yanlız sesi insana varlık duygusunu kaybettiriyordu.

Güllelerin, kurşunların suya sokulmuş kızgın demir sesleriyle başımızın üstünden uçtuğunu görüyor, duyuyorduk. Bir defasında infilaklardan birinin havası ellerimi öyle yaktı ki gayri ihtiyari tüfeğimi yere attım. Sonra sendeliye sendeliye onu tekrar aldım. Ve bu vahşi ışıklı fırtınanın, tepemden yağan ezici ateş yağmurunun altında, yüzü kamçılıyan tozlar ve korumlar içinde başım önüme eğilmiş, ileri atıldım. Yanımdan geçen kurşunların, güllelerin sesi kulaklarımı acıtıyor, enseme vuruyor, şakaklarımı deliyordu ve her defasında bir kere bağırmaktan kendimi alamıyordum.

İzmir ve İstanbul sergilerinde altın madalya kazanan en eski konserva fabrikamız

Ermis — Emniyet — Kartal

Markası İkinci Yerli Mallar Sergisinde çok güzel ve cazip bir meşher yapmıştır.

Kükürt kokusu içimi altüst ediyordu. Ölüm nefesleri bizi ileri sürüyor, yerden kaldırıyor, adeta havada sallıyordu. Sıçrıyor, nereye gittiğimizi bilmiyorduk. Gözler süratle açılıp kapanıyor, körleşiyor ve sulanıyordu. Önümüz bütün meydanı kaplıyan ateş saçıcı bir çığla kapanmış, tıkanmış gibiydi.

Yolumuz kesilmişti. Bu alev ve girdapları ve dimdik ateş bulutları arasından geçmek lâzımdı. Geçtik. Tesadüfen geçtik; şurada burada bir takım şekillerin — anî bir öteki dünya aydınlığı içinde — döndüğünü, yükseldiğini ve uçtuğunu gördüm. Bir takım garip çehrelerin feryada benzer sesler çıkardığını farkeder gibi oluyor fakat etrafımdaki gürültüden işitemiyordum.

Bir Deniz Muharebesi

(Rene Milan)ın *Zafer Serilerinden*

Şimal denizinde üç İngiliz kruvazörü bu köpük izleri arasında yollarına devam ettiler. Bu izlerden birinde ölüm tehlikesi vardı. Fakat onlar bunu bilmiyorlardı.

Bir az sonra birinci kruvazörde bir gürültü işidildi. Güverte tayfaları bunu bir makina kazası, makina dairesindekiler bir top sesi zannettiler...

Herkes bu gürültüye kulak verdi. Kahramanların ayakları altında zırhlı evvela tenbel bir hareketle yana eğildi. Daha şimdiden dipte sabırsız dalgalar kaynaşmağa başlamıştı. O vakit hepsi işi anladılar ve öleceklerine kanaat getirdiler. Gemiciler mezarlığına gömülmeden evvel muharebe zevkini tatmağa meydan bırakmadan kendilerini öldüren düşmanı aradılar ve sakin bir ruhla denize baktılar. Büyümüş göz bebekleri yol arkadaşları olan Aboukir kurvazörüne tesadüf etti ve dehşetle doldu. Çünkü o da bir yana eğiliyordu.

Deniz engereklerinin (tahtelbahirler) sabırlı yürüyüşü onda da bir ölüm yarası açmıştı.

Can çekişirken de civanmertliği bırakmıyan bu iki yaralı, üçüncü arkadaşlarının o lanetli yoldan kaçınması için haber işaretleri çektiler. Fakat o da merhamet itibariyle bir civanmertlik gösterdi ve gemicilerin kıymetli hayatlarını denizin uçurumlarından çekip çıkarmak için ileri atıldı. Bir az sonra o da bir tek top atamadan, ölüm karşısında daha ziyade olan gözler beyaz çizgiler arasında ki tahtelbahirleri seçmeğe muvaffak olamadan, bir ölüm yarası aldı.

Baldıranın soğukluğu nasıl kalbe çıkarsa su da üç kruvazöre öyle çıktı. Suyla dolan kazanlar ve makinalar yaşamaktan kaldılar.

Suyun tazyikına mukavemet edemiyen bölmeler fırtına gürültüleriyle birer birer patladı. Heryerde elektirik söndü. Geminin iç kısımları, suların oradan oraya çarptığı bir takım insanların çırpındığı bir mezar oldu.

Güvertede tayfalar yanyana dizilmiş birbirlerinin ebediyete doğru indiğine bakıyorlardı. Vaktiyle İngiltere kiliselerinde Pazar dualarında öğretilmiş bir ilahî, görmek üzre oldukları Allaha doğru inen gemicilerin ağzından havaya yükseldi.

Trikotaj, Tire, Selanik fanilesi, gömlek, kıravat fabrikası
Hafız Zade Bedri Zahit ve Şürekâsı
İkinci Yerli Mallar Sergisinde mallarının nefaseti itibariyle en fazla satış yapan müessise olmuştur.

İTALYAN EDEBİYATI

KEMALETTİN ŞÜKRÜ

Geçen nushadan devam

İtalyan edebiyatının ikinci Rönesans devrinin yüksek şöhretleri arasında *Arioste* den sonra ve onun kadar mâruf iki şahsiyeti vardır: *Le Tasse* ve *Machiavel* (Makyavel). Bunlardan birincisi *şiir*, ikincisi nesir sahasında İtalyan edebiyatına kıymeti hala bakî kazançlar têmin etmişlerdir.

Le Tasse — 1544-1595

Le Tasse ismi ile edebiyat tarihinde tanınmış olan *Torkato Tasso* Napoli civarında *Sorrente* şehrinde doğmuştur. Babası *Bernardo* da oğlu gibi şairdi. Bu itibarladır ki genç Torkado Tassonun ilk hocası babası olmuştur. *Le Tasse* henüz on yaşında iken babası Napoli toprakları haricine sürüldü. Evvela *Roma*, sonra *Mantou* ya çekildiler. *Torkado Tasso* (Padou) da hukuk tahsil etti. Fakat edebiyat onu hukuktan daha ziyade alakadar ettiginden kendini edebi his ve cereyanlara bıraktı. Daha on sekiz yaşında yok iken *Rinaldo* isminde bir manzum eser neşretti. Bu manzum eser o zaman pek moda olan şövalyelik hayatına aitti ve pek çabuk revaç buldu.

Ferrare Dükası ve *Arioste* u himayesi altına almış olan zatın torunu ikinci Alfono tarafından teşvik gördü. Fakat bu himaye şair için pek yakın bir istikbalde bir felaket doğuracaktı.

İkinci Alfonso nun kardeşi *Le Tasse* ı Fransaya götürdü. Şair burada Ronsar ile tanıştı. *Ferrare* ye avdetinde meşhur *Aminta* pastoralini yazdı ve temsil ettirdi. Bu onun hayatının en parlak devri oldu.

Artık ikinci Alfonso nun samimi aile muhitine de karışmıştı. Hemen her gününü bu muhitte geçiriyordu. Söylendiğine nazaran şairin felaketi de bu muhitte başlamıştır. Alfonso nun iki genç ve güzel kız kardeşi vardı.

Bu genç kızlar Nopolili genç şairi teşvik için ellerinden geleni yaptılar. Bu teşvikin hududu yalnız edebi sahada mı kaldı? Burası ka-

Le Tasse ın felâketine sebep olan Saray

Le Tasse ın Zindanı

ranlık. Le Tasse iki kız kardeşe karşı minnet hissinden başka hislere de kapıldı mı? Bu da pek aydınlık değil.

Göte, *Le Tasse* ın iki kız kardeşten Leonora ismini taşıyanı çok sevdigini hatta onun için bir çok aşikane şiirler yazdığını söyliyor. Muhakkak olan bir şey varsa o da sebebi gizli kalmış bir skandal neticesi *Le Tasse* ın saraydan dışarı atıldığı dır. İhtimal bu hadisede şairin muvaffakiyetini çekemiyenlerin entrikaları da amil olmuştur.

Bundan sonra *Le Tasse* ı mecnun bir halde görüyoruy. Elinde kılıç, bir gün önüne rastgelene saldırıyor. Alfonso nun emri ile timarhaneye kapatiliyor ve burada yedi sene unutulup kalıyor. Bu yedi sene *Le Tasse* için çok iztirapla geçmiştir. Hakîkaten deli mi idi? Belki ve sonra akıllandı. Yahut ufak asabi bir buhran onu deli yannettirdi. Şaire timarhanede bir hasta değil bir mahkûm hayatı yayatı yaşattılar. Yazı yazmak için kalem ve kâadı bile esirgediler. Zındanının karanlığını delebilmek için bir kediden gözlerini isteyen acıklı manzumesi meşhurdur. *Le Tasse* bu felakete uğramazdan evel (Kurtarılan Kudüs) isimli bir eser yazmıştı. Maksadı bu eseri bir kere da tashihten geçirmek ve sonra neşretmekti. Müsveddeleri ele geçiren bazı arkadaşları bu eseri şair zindanda inlerken neşrettiler. Eser tashih edilmeden intişar ettigi için şairi üzdü fakat pek çabuk kazandığı rağbet Alfonso yu *Le Tasse* ı tahliyeye mecbur etti. Papa sekizinci Kleman şairi Romaya davet etti. Ona burada *Petrark* ın şeref tacını giydiricekti. Nihayet elemdide şair için iyi günler geliyormu idi? *Le Tasse* buna inanmadı. Papanın davet mektubunu okuduğu zaman:

— Heyhat, dedi, bana artık taç değil tabut hazırlamak lâzım. Aldanmıyordu. Petrarkın şeref tacını onun başına değil tabutunun üstüne koydular. Zavallı zafer ve şeref arifesinde Romada bir manastırda gözlerini yumdu.

MAKYAVEL

İtalyan edebiyatının en kuvetli nasiri, en derin düşünceli alimi ve en müdekkik müverrihi *Makyavel* dir. Cümhuriyetin yüksek mevkîini işgal eden sınıfa mensup bir aileden doğmuştur. Floransa da daha genç yaşta iken *Hürriyet* partisine intisap etmiş ve o zaman idareyi ellerinde tutan *Medicis* lere karşı şiddetli mücadelelerde bulunmuştur. Siyasi bir sui kast teşkilatına dahil olduğu şüphelenerek tevkif edilmiş, işkence görmüş ve sonra da sürülmüştür.

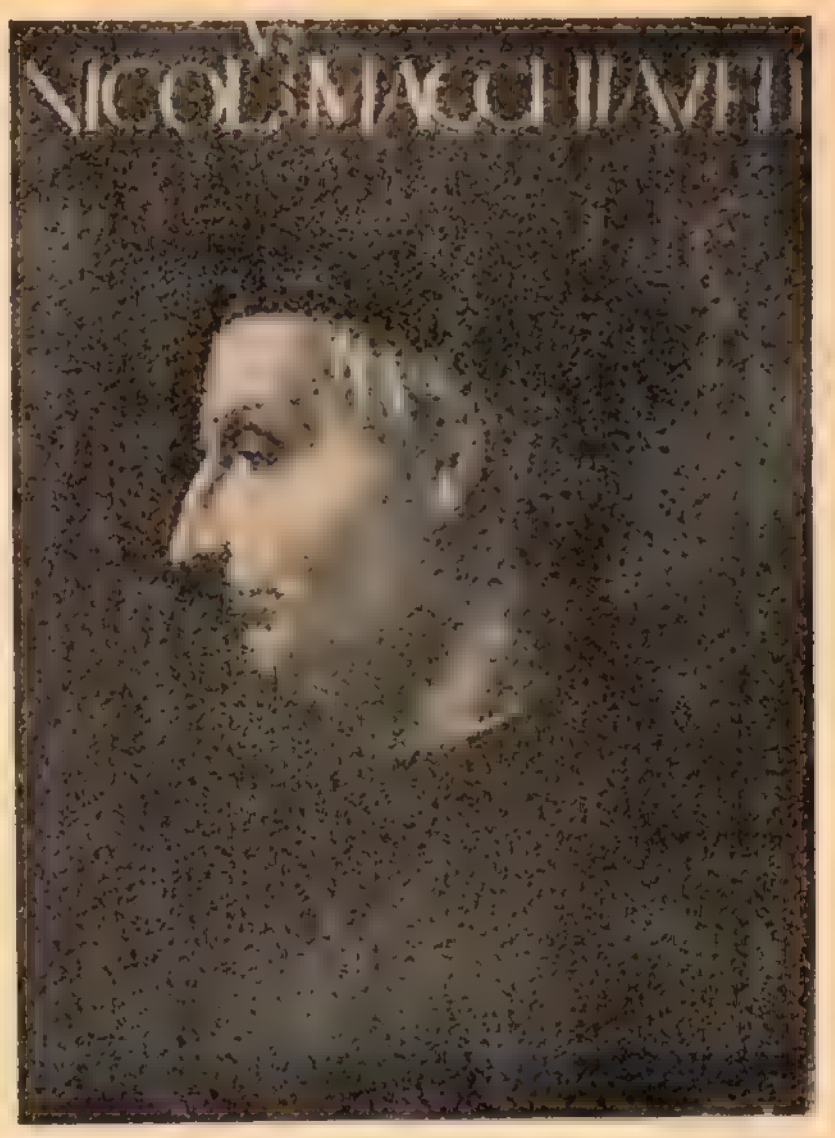

MAKYAVEL

İşte bu sürgün hayatı Makyavele cihan edebiyat ve siyaset tarihindeki şöhretini hazırlamıştı. Bütün eserlerini menfasında yazmıştır. Bunların içine en meşhuru [Prensin Terbiyesi] isimli eseridir.

Makyavel bu kitabında bir çok hükûmet idare sistemleri hakkında yazmış, kritiklerde bulunmuş ve idare adamları için sistemler kurmuştur. Bu prensipler (Makyavelizm) ismi altında mâruftur. Bu prensiplerden biri de şu dur:

[Bir prens (yâni memleketin idaresini eline alan taçlı hükûmdar) kalbi ile olmasa bile lisanı ile merhametli, adil ve samîmî olduğunu halka anlatsın... Bu kâfi. Ondan sonra ne kadar zulüm ederse etsin halk tahammül eder.]

Prüsya Kıralı İkinci *Fredrik* Makyavelin bu prensiplerine muarız olduğu için ona karşı *Anti-Makyavelizm* isimli bir kitapla kendi nazariyelerini serdetti. Halbuki bu Prüsya Kıralı kendi icraatında ilk evela yine kendi kurduğu nazariyeleri terk ile Makyavelizme saptı.

Makyavel in [Floransa tarihi] onun nesir sahasındaki kudretine çok yüksek bir misaldir. Edebiyatcılar *Makyavel* i *(Tasit)* ile mukayese ediyorlar.

İstanbul Stadı

Türk atletizm Federasyonu Reisi Bürhanettin Bey İstanbulda yapılacak *Stad* ın nerede yapılması lazım geldiğini ve ne gibi evsafı haiz olmasını bu mekalesi ile iyzah etmektedir.

T. A. F. Reisi BÜRHANETTİN Bey

Gerçi İstanbulda bir Stad yapılması hakkında haylı söz söylendi idi, lâkin bu sözler hiç bir zaman fiiliyata geçilebileceğini gösterir mahiyette değildiler, çünkü İstanbulda bir Stad yapılmasını bir ihtiyactan ziyade bir lüks telakkî ediyorduk. Nihayet «Belediyeler kanunu» şehirlerde Stad yapılmasını vazaifi belediye arasına sokunca bu işle ciddi şekilde uğraşmak zaruretini hissettik.

Ben bu bendimde İstanbulda bir Stad neden lâzımdır? Onu tetkik edecek değilmi. Yalnız bu Stadın yeri, şekli, eb'adı hakkında fikirlerimi yazaçağım.

Bundan evel, zannederim geçen sene bir def'a daha İstanbul Stadı mevzuu bahsolduğu zeman şehir bu iş için Edirne kapısındaki Çukur bostanları istimlâk etmeyi düşünmüştü. Teşekkür olunur ki bundan bilâhare cayıldı. Orası bir Stad için uzak ve gayrı musait bir yerdir. Zira elde Stadı dolduracak nakıl vasıtası olarak bir tramvay hattı vardır. Muhit spor muhiti değildir. Köprü, tünel gibi halkın toplanma ve ayrılma merkezlerinden çok uzaktır. İstanbulun spor yapan, sporu seven semtlerine nazaran taban tabana aykırı bir yerdedir.

Yegâne meziyet olarak rüzgâra maruz olmadığı söyleniyor, bir Stad için böyle bir çukur aramaya lüzûm yoktur, çünkü etrafa yapılacak tribünler Stadı lüzûmu kadar muhafaza ederler.

İstanbul Stadının şehrin merkezinden uzak olmaması lâzımdır. Bu fikre karşı arasıra «Başka şehirlerde Stadlar şehrin haricindedir» tarzında sözler işittim. Vakıa şehir haricinde yapılmış stadlar da vardır, fakat sehir içinde yapılmış olanları da var. 1924 Türk takımının Pariste Çeklere karşı oynadığı «Bergeire» Stadı Parisin içinde ve pek ender tepeciklerinden birinin üstündedir. Budapeştede şehir içinde mütaaddit Stadlar gördük. Zaten «Stad şehir haricinde olmalıdır» diye bir kaide yoktur. Stad yapmak için kâfi derecede geniş yer Garp şehirlerinin göbeğinde bulunamadığı için yeni yapılan Stadlar kenarlarda tesis olunuyor ve şehir büyüdükçe Stadı içine alıyor.

İstanbulda vaz'iyet böyle değildir, hem şehrin içinde iktiza ettiği kadar vasi yerler vardır, hem de şehir büyüyecek yerde küçülmekte ve büzülmektedir. Size misal olarak Kadiköyündeki «Union klüp» sahasını gösterebilirim. Vaktiyle ma'mur ve pek kalabalık olan bu saha şimdi metrûk bir haldedir. Çünkü şehir oralarda kesafetini kaybetmiştir. Eğer şehrin içinde fakat kenar semtlerinde bir Stad yaptırabilirsek beş on sene sonra şehir büzüldükçe onu dışarda bırakacaktır.

İstanbul Stadı şu evsafta olmalıdır:

1.— Bir futbol sahası (en büyük eb'atta).

2.— En aşağı 400 metroluk bir koşu pisti.

3.— Bir bisiklet pisti.

4.— 10000 i üstü örtülü olmak üzere 30000 kişilik tribün.

5.— 8 tane kadar tenis kortu.

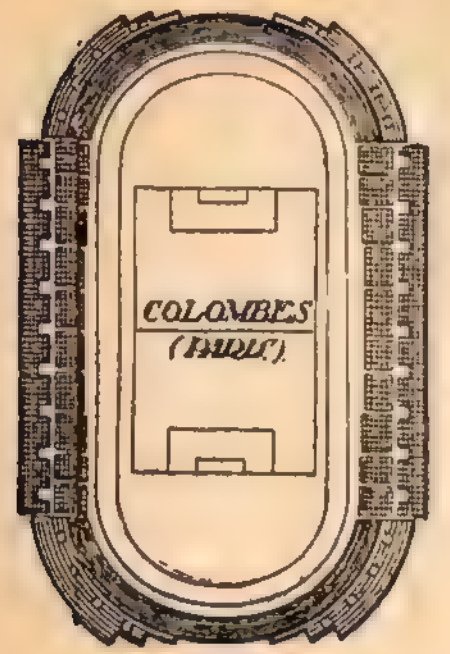

Amsterdam stadı

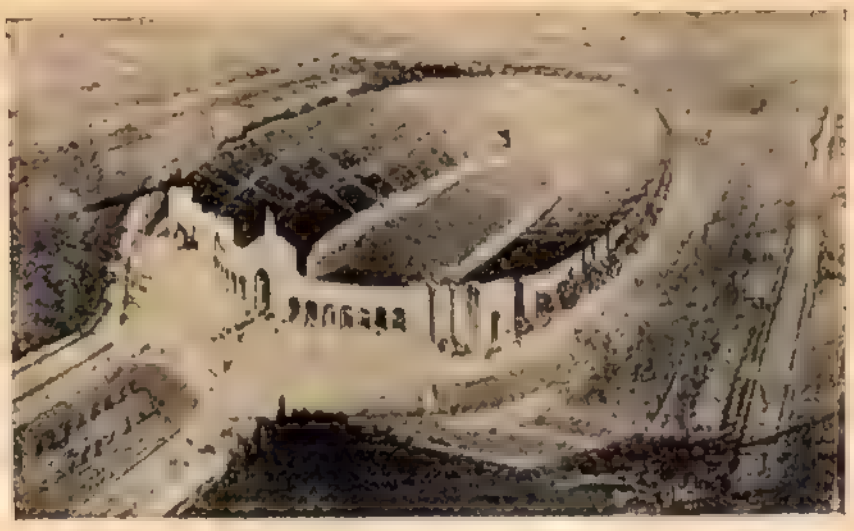

Los Anjelos stadı

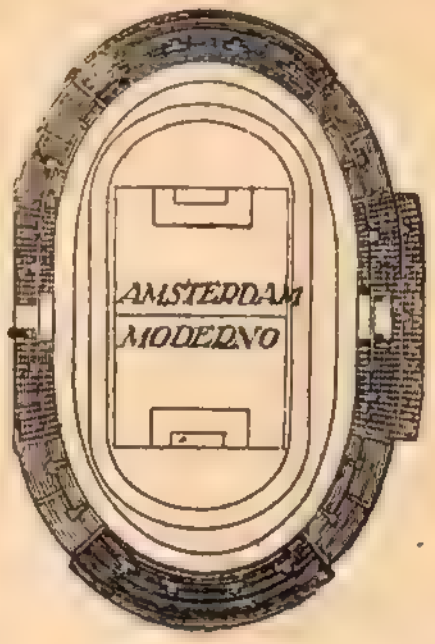

Paris Kolomb stadı

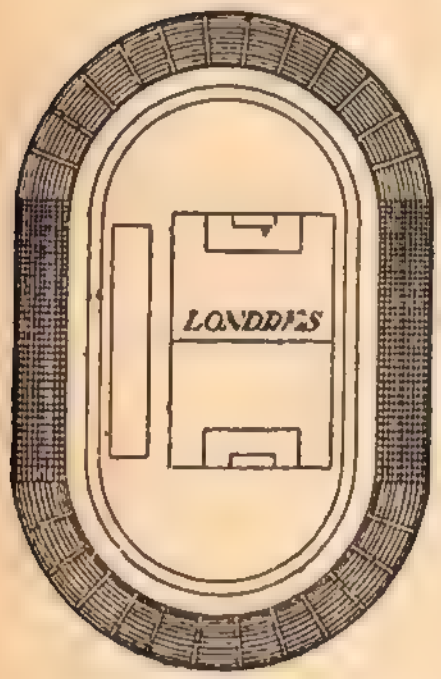

Berlin stadı

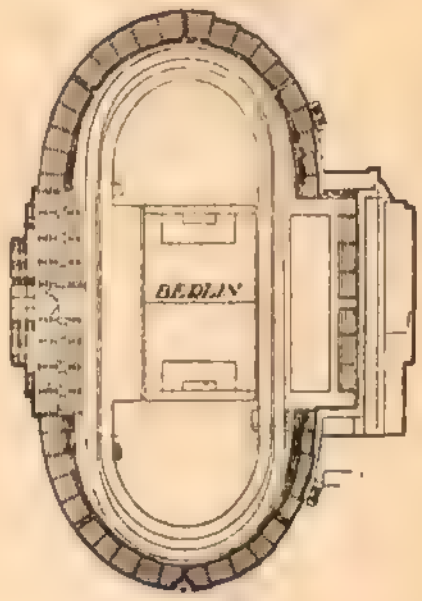

Londra stadı

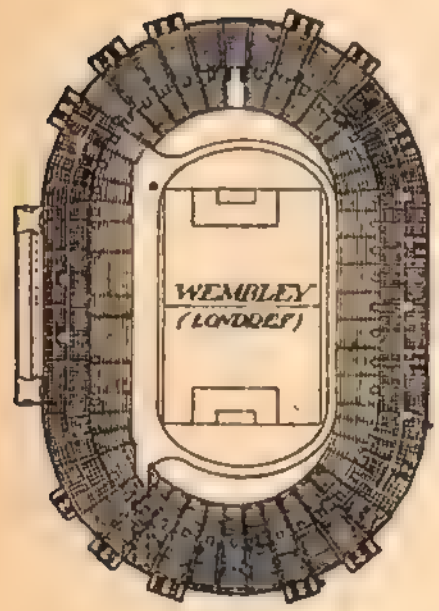

Stokholm stadı

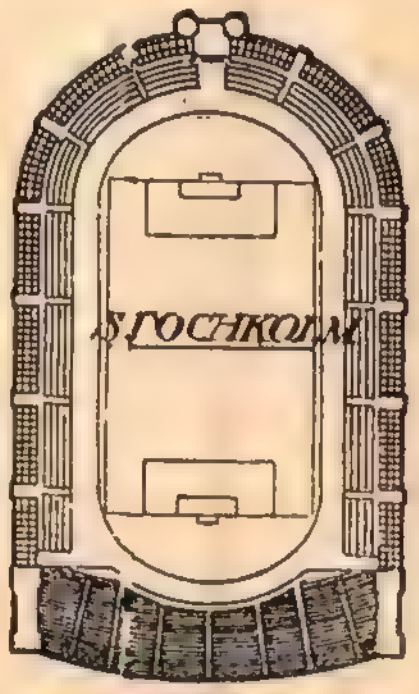

Londrada Vembley stadı

6.— 3000 kadar seyirci alacak komba salonu (güreş, boks, eskrim için).

7.— Hemen yanında bir ikinci talim sahası (asıl Stadı her an çiğnetmemek için).

8.— Duş daireleri.

9.— 20 tane kadar soyunma odası.

10.— İmkân olursa ufak bir poligon.

11.— Bir kenarda «Sketin» için bir yer

İstanbulda yapılacak Stadın bütün ihtiyaca tekabül edebilecek bir şey olması lâzımdır. Masraf edilirken bir kısmını ileriye atmak iyi bir sistem değildir.

Böyle bir Stad İstanbul hatta Türkiye sporu üzerinde o kadar hayırlı tesirleri olacaktır ki beş seneye kalmadan ihtiyaca yetmemesi pek muhtemeldir.

Eğer yerini sorarlarsa Stadın Pangaltıdaki Ermeni mezarlığında yapılmasını tercih ederim, mamafih daha alt taraftaki küçük çiftlik te fena değildir.

Böyle bir Stadın en aşağı 300.000 liraya çikacağını saklamak istemem. Hükûmet bu seneden iytibaren İstanbul Stadı için senede 40.000 lira vermeyi kabul etmiştir o şartlaki İstanbul şehri de bu miktar versin. Şu halde senede 80.000 lira eder ki dört senede 320.000 liraya baliğ olur. Zaten bugün başlansa bu Stadın iki seneden evvel ikmali kabil olamaz.

İnşa masrafları hemen hemen dünyanın her tarafında belediyeler ve hükûmetler tarafından verilen Stadların bu müesseseler tarafından idaresi en fena usuldür. Çünkü bu gibi daireler çok burokrasiye boğulur, çabuk olacak şeyler gecikir. Spor işlerinde ise sür'at lâzımdır. Merasimin ikmali için bir çok fırsatlar kaçırılır ve sporun icabatı ihmal edilir. Onun içindirki bu işin şirket gibi bir ticarî müesseseye tevdii ve idaresinde de spor teşkilâtına hakkı rey verilmesi bence en doğru şekildir.

RONSARD

16 ıncı asırda yaşayan Ronsard Fransanın ilk büyük şairidir denilebilir. O zamana kadar üzerinde pek az işlenmiş bir lisanla yazdığı şiirlerin bugün hâlâ zevkle okunması onun lâyemutluğuna en büyük bir delildir.

Yazan: Y. N.

Pierre de Ronsard 11 Eylûl 1525 te Vendomois'da bir şatoda dünyaya geldi. Babası Kanunî Sultan Süleymana dehalet eden Fransa kıralı birinci François'nın nedimlerindendi. Kendi söylediğine göre Fransa kıralı dördüncü Filippe'in hizmetine giren bir macarın ahfadındandı.

On yaşında Navarre Kolejine girdi fakat orada ancak altı ay kalabildi. Babası onu o zaman merkezi hükûmet olan Lyon şehrine götürdü. Kıral Avusturya imperatoru Şarlken aleyhine bir muharebe hazırlıyordu. Ronsard veliaht François'nın yaveri tayin olunmuştu. Fakat kısa bir müddet sonra veliaht öldü, 1537 de İngiltere kıralının maiyetinde İskoçyaya gitti. 13 yaşından itibaren hayatı büyük maceralar, saadet ve ıstırap, sevinç ve korku içinde geçti. 1540 ta ikinci defa İngiltereye giderken bir mucize eseri olarak büyük bir fırtınadan kurtuldu. Bir müddet sonra akrabasından bir asilzade ile bir İtalya seyahati yaptı. Fransaya döndükten sonra hayatı kısmen sarayda, kısmen kendi şatosunda geçti. Tabiata aşıktı, kırlarda geziyor, avlanıyor, tahayyül ediyor, okuyor ve yazıyordu. 12 yaşında yazmaya başladığını kendisi söylüyor. On sekiz yaşında yakışıklı, zarif fakat ayni zamanda çevik ve kuvvetli bir gençti.

O yaşta ağır bir hastalığa yakalandı ve bunun neticesinde kulakları yarı sağır kaldı. Artık yorucu işler ve oyunları terketmeye mecbur oldu. Ronsard'ın arkadaşı Antoine de Baïf, Daurat isminde bir âlimden ders alıyordu, Ronsard'da ondan istifade etti. Daurat filhakîka fransızca yazmıyordu, fakat eski yunanca ve lâtinceye tam bir vukufu vardı. Yedi azasından biri de Ronsrad olan Pleïade edebî mektebi Daurat'dan çok şey öğrendi. Daurat'nın başmuallim tayin edildiği Coqueret lisesinde Pleïade'ın yedi azası toplanmış ve kendilerini, her şeyi unutacak bir gayretle tetebbua vermişlerdi. Ronsard yedi sene Lâtin ve Yunan müelliflerini terçüme ve tefsir ile meşğul oldu. Ronsard'ın hayatını yazan Claude Binet diyor ki:

«Fransanın bü iki büyük adamının nasıl bir arzu ve ihtirasla kendilerini tetebbua vermiş olduklarını unutamayız, çünkü sarayda gece geç vakîtlere kadar uyanık kalmaya alışık olan Ronsard yarı geceden sonra saat iki üçe kadar tetebbu ediyor ondan sonra yatarken Baïf'i uyandırıyor, o da mumu olarak Ronsard'ın yerini soğutmüyordu.» Gece gündüz, nöbetleşe çalışan bu iki arkadaş ilim ve san'at aşkına ne güzel bir misal teşkil eder. Ronsard o zamandan beri fransız lisanıyla yunan ve lâtin tarzında şiir yazarak yeni bir cığır açmayı düşünüyordu. 1548 de zamanın büyük şairi Joa-

chim du Bellay'le tanıştı, artik Pleïade tamam olmuştu.

Pleïade mektebinin fransızcanın müdafaa ve zenginleştirilmesini istihdaf eden meşhur beyannamesi 1549 da yazılmıştı. Ronsard'ın Odes isimli şiirlerinin ilk dört faslı 1550 de yazıldı. Ronsard bu şiirlerile derhal meşhur oldu. Düşmanlarının hasudane hücumları şöhretini artırmaktan başka bir şeye yaramadı. Bütün saray mensubini ve asilzadeler etrafında takdirkâr bir hale çevirmişlerdi. Fransa'nın Homirus'u olmaya çalışan şairin eserleri sabırsızlıkla bekleniyordu. Kırallar: Dokuzuncu Charles, İkinci Henri, Üçüncü Henri hakkında çok mültefittiler.

Hayatımın bir kısmı yine sarayda geçiyordu, fakat ekseriya köylere çekilerek inziva ve tabiatın güzellikleriyle mestoluyordu.

Ronsard katolikti ve katolikliği müdafaa eden nutuklariyle protestanların hiddetini celbetmişti.

Eski Yunan tarzında bazı merasim yaptığı için onu dinsizlikle itham edenler de bulundu.

Kral dokuzuncu Şarlın ölümünden sonra itibarı biraz azalmıştı. Üçüncü Hanri hafif ve şen siirlerden hoşlanıyor, Ronsard'ı pek anlamıyordu. Ronsard gitgide saraydan uzaklaşmaya başladı. İhtiyarlığı pek hoş geçmiyordu, haştaydı, cok ıztırap çekiyordu. 1585 te öldü. Bir sene sonra hatırası için büyük bir ayin yapıldı.

Ronsard yalnız ismen değil ruhen da asildi, san'atta da asalet arıyordu; bayağı şeylerden nefret ederdi. Yalnız nünevver tabaka tarafından anlaşılmayı kâfi görüyor ve halka ehemmiyet vermiyordu. Horace'ı taklit eden ve san'atının yükseliğine itimat eden bir adamdan başka şey beklenemezdi.

Maişeti için hiç bir zaman sıkıntı çekmemişti, zengindi ve bütün hayatınca hediye ve hiberle gönlünü almaya çalışmıştılar.

Çok mağrur bir san'atkârdı, isminin ebedi olacağına kanaati vardi, zaman yanılmamış olduğunu isbat etti; çünkü daha iki sene evyel muasır fransız sairlerinin en büyüklerinden Henri de Régnier bir kitabının büyük bir faslını Ronsard'a hasrehmiş ve uzun şiirlerle onun lâyemutluğunu terennüm etmişti.

Ronsard âlimdi, bazı şiirlerinde bu hal lüzumundan fazla hissedilir. Fazla plâtonik bir adam değildi, hayatın kısalığına acıyan, zevk ve eylenceyi seven şair aşkı terennümde büyük bir muvaffakiyet göstermişti.

Şüphesiz ki Yunan ve Lâtin edebiyatlarının tamamen têsiri altındaydı. Esasen bunu biliyor ve iftiharla söylüyordu. Eski edebiyatların asaletine hayran olduğu için onların güzelliklerini fransızcaya mal etmek istemişti. Şüphesiz ki büyük bir sairdi, çünkü başka lisanlardan taklit te olsa şiirlerinin fransızcada nümunesi yoktu, yeni bir tarz getiriyordu, bu da hayli güç bir iştir.

1550 de yazdığı şiirlerden sonra 1552 de «Aşklar» isimli ekserisi sone olan bir şiir mecmuası neşrediyordu. Ronsard Cassandre için duyduğu aşkı terennüm ediyordu. Uzun zaman Cassandre'ın hayalî bir şahs olduğu ve şiirlere mevzu bulmak için uydurulduğu zannedilmişti. Fakat Cassandre hakîkaten yaşamıştı, Salviati isminde bir Floransalının kızıydı ve Alfret de Musset'nın eslâfındandı. Şiirlerinde şüphesiz ki sun'îlik barizdir, ilhamını tabiatın kendisinden ziyade kitaplardan almak istemesi bu neticeyi vermege saiktir. 1560 a kadar Ronsard yalnız lirik şiirler yazdı, aşkın, tabiatin basit bir felsefesini yapıyordu. Bu tarihten sonra katolikliği müdafaa eden içtimaî eserler yazdı. 1572 de uzun zamandan beri ilân ettiği Franciade isimli eserinin ilk dört şarkısı intişar etti. Homirus'un Odyssée'sine müşabih bir eser yazmak istemişti, halbuki Ronsard lirik bir şairdi ve epik tarzda fazla muvaffak olamayacağı aşikârdı. Eseri beklediği neticeyi vermeyince bitirmekten vazgeçti. 1574 te bir sone kitabı daha neşretti, bu son eseriydi. Hayatının sonuna kadar eserlerini tashih ve ikmalı meşgul oldu.

Birçok eserlerini ilmini göstermeye çalışarak okunması müşkül ve tahammülfersa bir hale getirmesine rağmen hâlâ zevkle okunan ve sevilen bir çok şiirleri vardır. Lirizmin hiç bir zaman eskimediğine bu da bariz bir delildir.

Muhakkak ki Ronsard büyük bir şairdi, o zamana kadar pek az işlenmiş bir lisanla bütün mevzularda ve muvaffakiyetle terennüm etmişti.

Fransız edebiyat tarihinde eseri kadar bir müceddit olması itibariyle de büyük bir mevkii vardır.

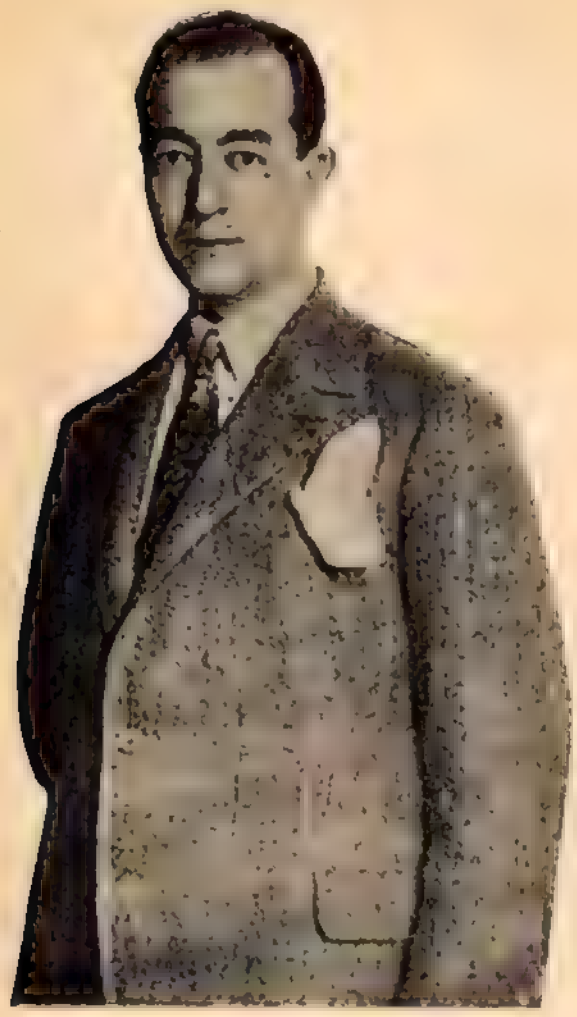

Antalya Sıtma mücadele Heyeti reisi
Dr. Seyfettin Bey

Antalyada
Sıtma Mücadelesi

Antalya Muhabirimiz yazıyor:

MUHİT imizin evelki ay dünya sıtma mücadelesi ve geçen ay da Adana mıntakası sıtma teşkilatı hakkında yazdığı yazılardan cesaret alarak kari'lere Antalya teşkilatı hakkında mâlumat vermeyi faideli buldum ve bu arzu ile Antalya sıtma mücadele teşkilatı reisi kıymetli doktorlarımızdan Seyfettin beye müracaat ederek çalışma tarzlarına dair malûmat istedim...

Pek değerli ve nazik bir doktor olan Seyfettin bey müracaatımın (Muhit) için olduğunu anlar anlamaz.

— Hay hay.. dediler. Bize her ay ciddi, edebi, ilmi ve nezih yazıları ile mütalea zevkini tattıran (Muhit) ten elimizden gelen şeyi esirgemek nasıl kabil olur.

— Beyfendi, az zaman içinde Antalya da yapılan sivri sinek ve sıtma mücadelesini gördük. Bu teşkilat ve çalışma tazınız hakkında bir parça tafsilat lutuf buyurun.

— Çalışma tarzımız hemen hemen Adana mücadelesi hakkında (Muhit) mecmuasında yazılan şekle benzer. Ancak bu çalışma tarzının daha kolay anlaşılması içini size teşkilatımızdan bahsedeyim.. Bu vereceğim iyzahat bütün Anadoluda çalışan sıtma mücadele heyetlerinin sistemdir.

Heyetin başında bir reis vardır. Sıtma mıntakası tespit edildikten sonra heyet faaliyete geçer. Heyet mıntaka laboratuvar şefi, şube tabipleri, on, on beş köye bir isabet eden küçük sıhhıye mêmur larından mürekkeptir.

Evela mıntakalardaki bütün kasaba ve köylerin ev ev mevcut nüfasu tesbit olunur.

Bunu müteakip mücadele heyetinin şube doktorları tespit edilen nüfusu birer birer muayeneden gcçirirler.

Bunların arasından sıtmalı olanlar tefrik olunup ayrıca kanları da alınarak mıntaka labaratuarında muayenesi yapılır ve böylece hastalığın şeklile parazitinin nev'i de taayyün etmiş olur. Bu derin ilmî tetkikle tezahüreden eşkâle göre hastalar tedavi altına alınırlar ve uzun müddet (İki sene) de vam eder. Herhafta köyleri devreden küçük sıhhat memurları tarafından da muntazaman ilacları verilir

Sazlarla dolmuş bir su arkı

Arkın temizlenmiş hali

Bataklıklarda tetkikat

Sivri sinek sürfesi ile mücadele

Antalyada Düden çayı

Temizlenirken

Temizlendikten sonra

ve sıhhî vaziyetleri ciddî bir kontrol altında bulundurulur, aynı zamanda şube tabibleri de köyleri sık sık teftiş ederek bu hastalarını yakından takip ederler; bir mücadele tabibinin hastaları binlerce hastane servisindeki hastalar gibi, daimi gözü önündedir.

Hey'et diğer taraftan mıntakası dahilinde bulunan, Sivrisineklerin üremesine müsait bataklıkların izalesile de uğraşır: Bu hususta sıtma kanun ve talimatnamesinde kat'i mevat mevcuttur; Bütün sınaî müesseseler, belediyeler, köyler suyu ıslaha, bataklıklarını kurutmağa mecbur tutulmuşlardır. Hey'et tarafından da ayrıca fennî vesaitle yaz ve kış sürfe ve kâhil sinek mücadelesi yapılır ve böylece hem hastalık amili, hem de nakil vasıtası olan sivri sinekler ortadan kaldırılmış olur.

Bu hey'etler dolayısiyle memleketin iktisadî ve ictimaî vaziyeti üzerinde de nafi olmaktadırlar:

Fabrikalar, değirmenler, diğer sınaî müesseseler, ziraatcılar fenni bir tarzda sularını ıslah ederler. Kurutulan bataklıklar altından gayet münbit arazi meydana çıkar. Köylu ile daima temasta bulunan tabipler köylüye sıhhî, içtimaî, iktisadî öğütler verirler. İşte biz Antalyada bu sistemi tatbik ettik ve ediyoruz. Neticeden memnunuz.

Seyfettin beyfendiye teşekkür ederek ayrılıyordum:

— Durun, dedi, size (Muhit) için Antalya sıtma mücadelesine ait resimler de vereyim. Ve büyük bir nezaketle kendi koleksiyonundan bir çok resimler çıkardı:

— Bunlar, dedi, bizim tatbik ettiğimiz mücadele sistemi hakkında uzun tafsilattan daha fazla Muhit kari'lerini memnun eder. (kişinin aynası iştir lafa bakılmaz) derler, işte bizim aynamız da size verdiğim bu resimlerdir.

Temizlenen bir sur hendeği

Temizlenen bir su Arkı

İslah edilmiş bir Ark

Temizlenen Düden Köprüsü

Bir bataklığın tathiri

SON ARZU

Milli Hik'âye

Yazan: YAŞAR NABİ

— 1 —

Tam yedi senelik evliydiler ve beraber yaşadıkları bu yedi sene zarfında aralarında en küçük bir geçimsizlik bile olmamıştı.

Naile Şahabın teyzezadesiydi. Hemen çocuk denecek bir çağdan beri birbirlerini candan ve gönülden sevmişlerdi. Ne temiz ve ne riyasız bir sevgiydi bu!...

Seneler geçti, ikisi de beraber büyüdüler. Şahap mektebini bitirdikten sonra ticarete atıldı ve hayatını kazanmaya başladığı zaman evlendiler.

Naile küçükten beri ince ve nahif bir kızdı. Sonra çok hassastı. Diğer bazı arkadaşları gibi macera geçirmek hevesine hiç bir zaman kapılmamış, ilk ve son aşkı olan Şahaba bütün kalbini, herşeyi olan zavallı hassas kalbini vermişti. Sevdiği genç bu aşka lâyık olduğunu ispat etmiş ve o da genç kızı aynı derin ve samimi bir aşkla sevmişti.

— 2 —

Tam altı sene bu mes'ut yuvanın mesut havasında en küçük bir fırtına bile olmamıştı.

Fakat yedinci sene... bu yuvaya büyük bir felâket getirmişti. Naile'nin zaten pek nazik olan vücudu büsbütün zayıflamaya başlamış ve onu ay içinde yatağa düşürmüştü.

Doktor, Şahabın kulağına karısını tahrip eden illetin adını — bir fen adamı merhametsizliğiyle — söylediği zaman genç adam hayatının en büyük acısını duymuştu.

Demek Naile veremdi. Demek karısı da gençliğin amansız düşmanı olan bu mel'un hastalığın pençesinde kıvranıyordu ve belki de ondan kurtulamıyacaktı.

Derhal doktorun tavsiyeleri mucibince, hiç bir fedakârlıktan çekinmeyerek, Heybeli'de havadar bir köşk tutmuş, işlerine vekâlete kardeşini mêmur ederek karısıyla beraber adaya gitmişti.

Biliyordu ki hiç bir doktor, hiç bir hasta bakıcı sevgili hastasına kendisi kadar ihtimam gösteremezdi. Sonra zavallı kadın kocasını, dudağını terketmeyen müşfik tebessümiyle, daima yanında görmekten öyle büyük bir haz duyuyordu ki.

Şahap hastalığının ismini karısına hissettirmemek için bütün kuvvetini sarfetmişti. Ona bir sürü fransızca hastalık isimleri saymış ve bunun tehlikesiz bir ihtilât olduğunu, doktorların muhakkak iyileşeceğini têmin ettiklerini söylemişti. O da inanıyordu. Şahabın yalan söylediğini hiç ama hiç görmemişti. Ona körkörüne bir iytimat besleyordu.

Hakikaten bu Şahabın karısına söylediği ilk yalandı, fakat bazan yalan ne büyük bir fazilet halini alıyordu. Ümitsizlik onu bir an evvel öldürebilirdi.

— 3 —

Genç kadın günden güne eriyor, ve Şahap karısının böyle göz göre göre elinden gitmesine karşı aciz bir seyirci vaziyetinde kalmaktan kurtulamıyordu.

Ölecekti... Bu tevil kabul etmez bir hakikattı. Ölüm daha şimdiden genç kadının rengi uçmuş yanaklarında, feri solmuş gözlerinde korkunç şekliyle sırıtıyordu. Ölüm korkunçtu, ve bahusus ölüme mahkûm olan sevilen birisi ise...

Naile hâlâ ümidini kaybetmemişti. Göğsünü parçalayan bu öksürüğe bronşit demelerine inanıyor, dudaklarını silerken bazan men-

dilini ıslatan kırmızı lekeleri bir damar çatlamasına atfetmekte bir mantıksızlık görmiyordu.

Şüphesiz ki kocası ondan çok daha betbahttı... karısı mesut ölüyordu, o betbaht yaşayacaktı, ve bu haileyi unutmak için kimbilir nekadar feci ıztırap seneleri yaşayacaktı... Hem büsbütün unutabilecek miydi, büsbütün unutmasına imkân var mıydı?

— 4 —

Naile, vücudu bir kemik yığını halinde ağrılar içinde baştan başa sızlarken, yine mesuttu. Şahabı yanına çağırıyor, ona müstakbel projelerinden bahsettiriyordu. Ah! zavallı kadın, o kadar çok sevdiği kocasını nasıl işkenceye koyduğunu bilseydi. Ona müstakbel hayatlarından bahsetmek... Eşinin belki bir haftalık daha ömrü kalmadığını bile bile ona ilerde yapacakları İsviçre seyahatini anlatmak ve fakat bu esnada duyduğu nihayetsiz ıztırabı hissettirmemek ne müskül bir işti.

Kaç defa gözlerine hücum eden bir yaş selini ona göstermemek için birden bire dönmüş bir sebep yokken meselâ denizden geçen bir kotrayı göstermişti.

Yaptığı çok büyük bir fedakârlıktı, fakat o, sevdikleri için hiç bir fedakârlığı çok görmeyenlerdendi. Hem Naile'ye son günlerinde hastalığın büyük acı ve ümitsizliğini duyurmamış olmak kendisi için kâfi bir mükâfat değil miydi?

— 5 —

Nihayet korkuyla beklenen gün geldi. Naile öleceğini yalnız o gün hissetti. Ölümü bu kadar yaklaştıktan sonra hissetmemek kabil midir? Fakat hastalığının hakikî mahiyetini hâlâ bilmiyordu. Esasen bunu öğrenmiş olsaydı onu kocasına da aşılayacağı korkusuyla Şahabın yanında kalmasına bir an için bile müsaade etmezdi. Hastalığının sârî olmadığını zannediyordu. Bunu doktor — tabiî Şahabın ricası üzerine — ona katiyetle têmin etmişti.

Son saatleri yaklaşırken — artık öleceğine kanaat getirdiği için — Şahaba birçok birçok şeyler söylemek istedi fakat zavallı dili o kadar güçlükle kımıldanıyordu ki... Ona tebessüm etmek istedi, fakat tebessüm için yüzünde kuvvet kalmamıştı.

Yavaş sesle kelimeleri çok ağır telâffuz ederek bir şeyler mırıldandı. Şahap onun son sözlerini işitmek için bütün dikkatini toplamıştı. Fakat bir şey anlıyamıyordu. Yalnız «Sevgi... saadet... mesut... bahtiyar...» gibi kelimeler farkediyordu. Acaba kendisine yaşattığı mesut hayat için kocasına son bir defa teşekkür mü etmek istiyordu, yoksa ona mesut bir ömür mü temenni ediyordu?

Yalnız son kelimelerini iyice anladı.. «Ben ölünce... beni... öp... diyordu, ve eliyle, parmaklarına yirmi okkalık bir yük asılıymış gibi bin zahmetle kaldırdığı eliyle renksiz bir çizgi haline gelmiş dudaklarını işaret ediyordu.

Ve sarfettiği son bir gayretle dilinin sormaktan aciz kaldığı suali gözlerine nakletti. Bu gözler ne müthiş bir kuvvetle soruyordu. «Bu son arzumu reddetmeyeceksin, değil mi?» demek istiyorlardı.

Şahap bu müthiş arzunun karşısında ezilmiş gibi başını eğdi. «Peki!» dedi.

Biraz sonra genç kadın son nefesini vermişti. Şimdi vadettiği şeyi yapmalıydı. Usulca kalktı karısının cansız yüzüne doğru eğildi fakat aynı anda gözleri müthiş bir korkuyla açıldı.

Genç ölünün renksiz bir çizgi halindeki dudakları üstünde iki damla köpüklü kan vardı. Bu, işte ölümdü, ölüm bu renksiz dudakların üstündeki iki damla kanda tecessüm ediyordu.

Fakat bu buse, ölünün, sevgili ölünün son arzusuydu. Onun her istediğini yapmıştı fakat bu defaki hepsinden mukaddesti çünkü ölürken istenmişti ve yapıldığından haberdar olmayacaktı.

Tekrar eğildi, bütün kuvvetini topladı. Fakat müthiş manzara tekrar gözlerine ilişince iki adım geri fırladı. Anladı: Bunu yapamayacaktı; bu, iktidarının fevkindeydi.

Derhal deli gibi evvelâ odadan, sonra sokak kapısından dışarı fırladı. Kapının önünde tesadüf ettiği kardeşine «Sen onunla meşgul ol, ne lâzımsa yap!» dedi ve vapura atlayarak İstanbula indi. Sonra haftalarca tanıdıklarına raslamaktan çekinerek, deli gibi tenha yerlerde dolaştı.

Karısının dudakları kanlı hayali, bütün hayatınca, onu bir vicdan azabı gibi tâkip edecekti.

Fort otomobilleri

Niçin

Dünya piyasasında hakim ?

Geçen günü bir arkadaşın delaleti ile Frto montaj fabrikasını gezdim.

Doğrusunu söylemek lâzım gelirse bu fabrikayı daha gezmezden evel bende mecvut his tamamen başka idi. Evela biliyordumki bu fabrika, bir çoklarının zannettiği gibi memleketimizde otomobil yapmıyor. Sadece Amerikada yapılmış otomobil aksamını kolaylık olsun diye buraya getirtiyor ve burada bu parçaları birleştirerek bütün bir otomobil meydana getiriyor.

Saniyen böyle mevcut parçaları birleştirmek suretiyle yapılan ameliyeyi hiç te güç, daha hakîkî tâbiri ile memleket sanayii için istifadeli görmiyordum. Başlıca bu iki sebep bir çok fırsatlar düştüğü halde beni şimdiye kadar Fordun fabrikasını gezmek arzusundan alıkoymuştu. Nihayet dediğim gibi geçen gün yapışkan bir arkadaşın ısrarı ile ve kaybedecek vaktim olduğunu hisaplayarak bu fabrikayı gezdim. Peşinen haber vereyim, fabrikayı gezdikten sonra kaybettiğim vaktime değil, şimdiye kadar zuhur eden fırsatları kaçırdığıma ve şehrin göbeğinde sessiz sedasız muntazam bir faaliyet programı ile işleyen bu müessiseyi daha evel gezmediğime acıdım.

Evet... burası doğrudan doğruya otomobil yapan bir fabrika değil. Amerikanın muazzam fabrikaları yanında Topanedeki küçük yer bir montaj atelyeşi mahiyetinde. Fakat bu atelyede diyebilirimki Amerikadaki en muazzam fabrikada mevcut iş sisteminin aynı tatbik olunmakta.

İki saatten fazla süren gezme müddetinden sonra büyük kapıdan dışarı çıkarken ilk hislerim tamamen zail olmuştu ve yerine iktisat, iş âlemine kendine mahsus pozitif nazariyeleri ile yeni bir cereyan veren Amerikalı Ford'un bu küçük fabrikada tatbik ettiği prensipleri görmenin hayreti gelmisti.

Evet... Fort müessisesi memleketimize sadece iş ve işcilik itibariyle ecnebi sermayesini getirmekle kalmamış aynı zamanda en teknik, en ameli ve en temiz bir çalışma sistemi getirmiştir. Hiç bir fabrikada bu kadar büyük intizam, bu kadar dikkatli temizlik ve bu derece şuurlu çalışma görmedim dersem inanınız.

Söylediklerimin hakîkat olduğunu ispat için müsaadenizle bir kere de bu fabrikayı burada, «Muhit» sahifeleri üzerinde beraber gezelim.

İşte fabrikanın rıhtım üzerine açılan iki kanatlı büyük kapısı... Bu kapının önü arkası, sağı solu bir kaç adam büyüklüğünde koca koca sandıkların üst üste gelmesinden hasıl olmuş birer küçük dağ. Bunlar otomobil parçaları. Doğrudan doğruya Amerikadan vaporla buraya gönderilmiş ve bir Fort vinçi bu koca elamet sandıkları saman çöpü kaldırır gibi kaldırıp fabrika kapısının önüne yığmış.

Bu sandıkların içinde otomobilin bir tek parçasından yüzlercesi var. Her kısma ait parçalar ayrı sandıklarda ve sandıkların içinde hangi parçadan ne kadar varsa üzerlerinde cins ve mıktarları yazılı. Sandıklar fabrikaya iki yoldan giriyor.

Birinci yol: *Yedek eşya anbarı ve sevkiyat dairesi.* Burada otomobilciler için ayrı ayrı satılan yedek eşya anbarı var. Bu kısmın asıl fabrika ile alakası yok. Yedek eşya sandıkları burada açılıyor, anbarda numara sırası ile yerli yerlerine konuyor, talep ve sipariş üzerine yine buranın hususi sandık dairesinde sandıklara konarak sevkediliyor. Asıl *montaj* dairesine ise yedek eşya sandıkları değil, otomobil şasi ve karoseri aksamı sevkediliyor. Bunlar bü-

Topanedeki Fort

Montaj

Fabrikasını bir ziyaret.

yük ve ağır sandıklarda olduğu için raylar ve vagoneler üzerinde naklediliyor.

Evela büyük ve geniş bir anbar ve sonra hemen bu anbarın geniş kapısından fabrika...

Geniş... uzun... bol ziyalı ve bol havalı bir daire... kulak zarı patlatan değil fakat insana iş, faaliyet zevkini tattıran muntazam makine sesleri... Başka hiç bir ses yok. Çalışan yüzlerce amelenin iki saat süren dolaşmam esnasında değil yanı başındaki arkadaşı ile konuşmak, hatta öksürdüğünü bile duymadım. Her kes işi ile meşğul ve her kes olduğu yerde çalışıyor... Başlarında kontrol eden, boş durma çalış! diyen tek bir kontrol mêmuru yok. İşçi işin yanına değil iş işçinin ayağına geliyor.

Bütün amele ister istemez iş itibarı ile bir birine bağlanmış. Bir işçi vazifesi olan işi mukannen olan zamandan bir az geç yaptı ve ya havyar kesti mi bu bir iki dakikalık ataletten bütün fabrika ve bütün fabrikanın bütün ameleleri atalete sevkedilmiş ve neticede fabrika bir günde çıkaracağı işin heyeti umumiyesinden bir iki dakika zarar etmiş oluyor.

Fabrikanın işleme tertibatı ancak görmekle tamamen anlaşılabilir. Yalnız burada size kısaca ana hatlarını anlatacağım.

Fabrikayı müvazi olarak fırdolayı dolaşan iki havai yol gözünüzün önüne gelsin. Kalın zincirlerden yapılmış olan bu hava yolları mütemadiyen yürüyor. Bu ana zincire yukardan aşağı sarkıtılmış başka zincirler var. İşte bu zincirlerde işçinin yapacağı işler asılı. Havadaki zincir yürüdükce sarkan zincirlere asılmış işler de yol üzerinde sıralanmış işçilerin önlerinden geçiyor. Hisap o kadar isabetli yapılmış ki işçi kendi önünden durmadan ağır ağır geçen işi zincir üstünde bitirip yanı başında bekliyen arkadaşına devrediyor ve devreder etmez de durmadan yürüyen zincirin önüne getirdiği başka işle uğraşıyor.

Bu hava hatlarından biri otomobilin *karoseri* denilen araba kısmı diğeri de *şasi* denilen tekerlek ve yay kısmı ile alakadar ve müvazi. O suretle ki her iki kısım da aynı zamanda bitiyor ve nihayette bir el vinçi karoseriyi kaldırıp şasinin üzerine oturtuyor. Şoför hazır. Bir az benzin... ve otomobil hazır olarak garaja götürülüyor.

Bu suretle şimdilik günde kırk otomobil çıkıyor; mamafi aynı têsisat ile yevmiye yüz otomobil de çıkarılmak kabil imiş. Karoserinin ahşap kısmı bitikten sonra yine kendi kendine ve ağır ağır yürüyen (tapi rulan) ismini verdikleri müteharrik bir zemin üzerinde amelenin nasıl çalıştıkları görülmiye seza. Otomobilin içinin döşemeleri yapılacak, körüğü takılacak, kapıları yapılacak ve bütün bunlar yürüyen zeminin üstünde nihayet on, on beş dakika içinde olacak. Aksi takdirde münteha noktasına gelen müteharrik zemin durup da iş bitmemiş olursa o zaman işlerini bitirip şasiyi hazırlamış olan işçiler bekliyecek...

Buna meydan vermemek için *karoseri*'nin içinde harıl harıl çalışan döşemeci, cilacı, marangoz, doğramacı işçilerinin faaliyeti işin işçi için en büyük kontrol olduğunu söyliyen Forda hak verdiriyor.

Zamandan, işten, işçiden bu suretle iktisadî tasarruf yapan Fort müessisesi böylece hem amelesine müreffeh bir hayat te'min ediyor hem de bütün diğer fabrikalardan daha çok ve daha ucuz otomobil yapıp satarak cihan piyasasını elinde tutuyor ve galiba da bu gidişle hiçte bırakmıyacak...

Yükselmenin yolu...

Yazan: MARLE GRONVELLE

Mister Young

Sade Amerikanın değil, bütün dünya iktisat âleminin en mâruf siması (Mister Young) diyor ki:

«Her hangi bir işin başına geçmek için ilk önce (mesuliyet) yükü yüklenmek lâzımdır. Âmirlikte hiç bir fevkâladelik yoktur. Ancak yorgunlukları yüklenmeyi bilmelidir.

«Mister Young (1) Amerikanın iş âleminde en ileri gelen şahsiyetlerden biri olduğu gibi, muharrirlikte, ve insaniyete hizmet etmek için girişmiş olduğu beynelmilel mesailde de hep başta bulunanlardandır. Amerikanın pek tanınmış mecmualarından birinin muharriri bu büyük şahsiyetin, baş olmak, başta bulunmak hakkındaki değerli düşüncelerini şöyle naklediyor:)

«Her hangi bir işte bulunanların yüzde doksan dokuzunun işin başına geçmemelerine başlıca sebep, mes'uliyet almak istememeleridir. Amir olmak için lâzım gelen fedakârlıkları yapmak istemezler, zarurî olan yorgunluklara katlanmazlar. Bunun altında gizli bir haleti ruhiye vardır: her kes, kendine mahsus bir istisnaiyet sayesinde yorgunluklara katlanmadan da ilerleyebileceğini, öne, başa, geçebileceğini sanır. Amirlikte bir fevkalâdelik yoktur. Ancak, yorgunluk yüklenmeyi bilmelidir.

(1) Yöng talâffuz olunur.

«Düşüncemi daha eyi anlatmak için insanları üç kısma ayırayım. Birincisi, atak, gözü pek, fakat ya muhakemesi çalık, ya ahlâkı düşük olanlardır. Bunlar mes'uliyet yüklenmeye hazırsalar da aklı başında olan kimse tutup da onlara varını, işini emniyet etmez. Bunlar azdır, kolay tanınır; ve başkaca, söyleyeceklerimde yerleri yoktur.

«İkinci sınıf ekseriyeti teşkil eder. Bunların gereği kadar vicdanı muhakemesi var ise de ataklıktan yahut çalışkanlıktan yanı eksik oldukları için, başa geçemezler.

«Üçüncü kısım, hem muhakemesi, ahlakı yerinde hem de cesaretli olup mes'uliyetin külfetlerini almayı bilir olanlardır. Muvaffakîyetle ilerleyenler, başa geçenler, bunlardır.»

Muharrir — «Mes'uliyetin külfetlerinden ne kastediyorsunuz?»

— «Şunu: her gün düşgelinen yüzlerce ufak fakat üzücü, bıktırıcı fedakârlıklar. Haklı haksız tenkîtlere tahammül etme, ahvali, hadisatı olduğu gibi kabul etme, karar verebilme, ve bilhassa birinin kendi hakkında kendisini aldatmamak avutmamak için zarûrî olan büyük doğruluğa malik olma.

«Amirliğe çıkan yol her halde kolay geçilir yollardan değildir; pek ağır yüklü olarak kat'olunur. Saat dokuzdan beşe kadar çalışır memûr beyler, beşten sonraki vakîtlerini istirahat etmekle, eğlenmekle, geçirirken, başa ermeye koyulmuş olan, gece yarısı demeyip işine devam eder; köşede bucakta unutulmuş ve orada kalsa kimsenin görmiyeceği bir çok şeyleri kaldırır yerli yerine kor; yâni ufak tefek, uşenç göze çarpmıyan bir sürü teferruatın halline bakar. Yeni ahlâkiyyun diyorlar ki her yeni düşünce beyinde yeni bir yer açar. Bu doğru ise yükseklere tırmananların beyin yerleri masa başında kandil ışığıyle dalanmış yerlerdir!»

Muharrir.— « Peki amma bütün o demin saydığınız hasletlerin yükselmeye cidden çalşanlarda bulunması iktiza ederdi...»

— « Her nedense öyle çıkmıyor. Doğru, yükselmek istemiyenler azdırlar! Ancak isteyenlerin çoğu, lâzım gelen fedakârlığın ne kadar büyük olduğunu bilmezler. Büyüklerden biri demiştir ki: Eğer insan yarın neler olacağını bilse idi, bugünün ufak menfaatlarına yarının büyük kârlarını kıymazdı.

«Lâzım gelecek fedaârlığı önceden hakkiyle kestirip göze alan bir kaç kişi bulunsa bile, çoğu sonuna kadar katlanamazlar, bırakırlar. Bunu yalnız yüreksizlikten ileri geliyor sanmayınız. Pek çoğu büyük bir hadise yahut bir tehlike ile karşılaşsalar parlak bir cesaret ve azim ile ona atılmaya, savaşmaya, hazır olurlar. Asıl en büyük, güçlük, her günün göze çarpmaz, sönük, korkunçtan fazla bezdirici, ve katlanıp katlanılmaması her kesin elinde olan o sinsi üzüntüler sıkıntılar karşısında sebat etmektir ki ekseriyetin elinden gelmiyen işte budur. Vazifelerinin o kısmını yapsalar da yapmasalar da kimsenin farkına varmıyacağını düşününce, baştan savıvermek daha kolay gelir. Ve biri buna alıştı mı, artık ondan hayır beklememeli.»

«Sonra, çok kimselerin büyük bir kusuru daha vardır: Kendileri hakkında kendi kendilerini aldatmaktan vazgeçemezler. İnkâr edilemez ki insanların ekseriyeti rahatı terakkîye tercih eder. Fakat bunun böyle olduğunu iytiraf eden kaç kişi bulursunuz?

İlerlemek istediğini duymadığını açıkça söyleyenlere bir şey denemez. Başa geçmek isteyip de lâzım gelen fedakârlığı cesareti ve fikri mes'uliyeti gösterebilene karşı duyduğum beğenmeyi de saklamam.

«Fakat çekemediğim bir sınıf adam varsa o da eğlencesinden, benliğinden bir şeycik kıymadan yükselmek kabil olduğunu sanan, muvaffak olamayınca da talisizliğinden, gördüğü haksızlıklardan her yerde dolaşıp şikâyet edenlerdendir.

«Neticede, mes'uliyet yüklenmek kabiliyetiyle istediğini birden haiz olan kimselerin yoksulluğundan hemen bütün büyük şirketler şikâyet etmektedir. Nice büyük kumpanyalar var ki sırf böyle bir baş bulamadıklarından en emin işlere girişebilmekten kalıyorlar.»

Muharrir — «Farzediniz ki mesuliyet yüklenmeye cidden istekli bir genç bir mêmuriyete girsin. Yükselmekte güçlük çekmez mi?»

—«Gereği kadar vicdan ve muhakeme sahibi ise, çekmez. Yalnız fikrî teşebüssü de olmalı, fırsatları kendisi aramalı yaratmalıdır. Bir müessesenin büyükleri böyle hasletleri olan memurlarını araştıracak vakît bulamazlar.

«Ben Bostonda hukuk tahsil ederken, şirketlerden birinin hukuk kalemine bir genç memur alındı idi. Az zaman içinde bu gencin şirketin yalnız hukuk işleril, ne karışık meseleye tesadüf etse hepsine karışmakta olduğunu gördük. Bir düzüye mes'uliyet altına giriyordu. Bu âdeti sayesinde göze çarpmağa başladı. Arası çok geçmeden reis muavinliğine tâyin olundu. Az sonra bir çok teşkilâtın başına geçmesi için kendisine müracaat edilmeye başlandı. Vâsi mikyasta vücude getirilen bir mektep mücssisesinin riyasetine, bu gençi tâyin ettiler.

Muharrir—«Acaba, çok zamanlar muvaffakiyetsizlik bilgisizliğe, yahut bilginin fazla ihtisasî olup iinş umum gidişine lâyıkıyle saramamasına verilemez mi?»

—«Hayır, efendim; bu dediklerinizin ikisi de nadir engellerdendir. Daha çok tesadüf olunan bir sebep, insanın lüzumundan fazla teferruatla uğraşarak onların altında yığınıp kalarak işin bütününü kavrayamamasıdır. Bunu yapabilmek için uzun bir idmanla alıştırılmış bir beyin ister. Kimi, lâzım gelen bütün malûmatı elde ettiği halde bir türlü kendisine güvenemez, bilgisini hep azımsayıp daha derinleştirme ihtiyacını duyar. Kimisi de eksik malûmatla her meseleyi kesip atmaya kalkışır...»

Muharrir.—«Amir olmaya mâni olan başlıca engelleri saydınız. Fakat bu engellerden sarfı nazar baş olmak öz kabiliyetini insanların yüzde kaçında buluyorsunuz?»

— «Pek, pek çoğunda! Bütün hayatımca insanlarla temasta bulundum. Düşününüz ki sırf şirketimize mensup olanların adedi seksen bindir! Bunları tetkikim neticesinde umumiyetle insanlardaki kabiliyetlerin büyük olduğuna kanaat getirdim. Bence bütün «normal» adamlar yaradılıştan baş olmak kabiliyetini taşır. Bir çifliği bir bakkal dükkânını idare, bir fabrikada işci başılığı eden her adamda amir olmak için lâzım gelen hassalar vardır. Elverirki çocukluğundan düşgeldiği küçük mes'uliyetleri savacak yerde yüklenmeye alışsın; öylece, ilerde karşılaşacağı daha büyük mes'uliyetleri taşımağa kendini alıştırmış olur.»

— «Ya yaşın têsiri? Sizce, bu asır gençler asrı mıdır?»

— «Bilâkis. Bir adamın, iş babında, bütün kuvetini verebileceği yaş 50 ile 65 arasıdır. Hoş, bunun haricinde de parlak istisnalar yok değildir. Fakat şunu demek istiyorum ki, umumiyet itibariyle, bir adam elli yaşına geldi mi erişebileceği en yüksek mevkîe geçmiş olmalıdır; ancak, o vazifeyi lâyıkiyle ifa edebilmesi için de enazı 15 sene çalışarak hazırlanmış, ona kendini terbiye ve idmanla alıştırmış, olması zarurîdir. Kolombiyada Darilfünun reisi profesör Butler'in pek doğru bir sözü var: bir adamın 45'ine doğru bir kerre çökmeye başlarsa artık bir daha kendisini hakkıyle toplayamaz. Fakat işeyararlığı 45 yaşında aksamaya başlamazsa bütün hayatınca o kabiliyetinin devam etmesi ihtimali vardır. Butler'in bu sözünde çok isabet görüyorum.»

SUSAN DENİZ

Denizdeki sükûtun
Geldiği yere vardım.
Geçsin bana da uykun
Diye ona yalvardım.

Bir çılgın vesvesede,
Kalbim didiklense de,
Olaydım o cüssede
Onun gibi susardım...

NECİP FAZIL

Memleketimizde Avropa mâmulatını hiç aratmıyacak nefasette mal çıkaran
Liyon Marka Çikolata Fabrikası
İkinci Yerli Mallar Sergisinde bütün mâmulatını teşhir etmiş aynı zamanda nasıl çikolata anbalajı yapıldığını sergiye kurduğu bir makine ile halka göstermiştir.

KÜÇÜK KARDEŞ

Meyer von Bremen'in eserinden

MUHİT in ilavesi

Edebiyat Meseleleri

İçtimai Roman Yeniden Canlanacakmı ?

Fransız muharrirlerinden Pierre Mille'in bu namla bir makalesi intişar etmiştir. Muharrir son seneler zarfında Fransadaki eser bolluğuna işaret ederek harpten sonraki devreyle (1920-1930) Fransız İnkîlabı kebirini takîp eden (1810-1830) devre arasında bir müşabehet bulmaktadır. Büyük Fransız İnkîlabından sonra birden bire yep yeni fikirler ve yep yeni bir idare tarzı karşısında halka öğrenmek merakı gelmişti. Bu esnada ekserisinin isimleri şimdi tamamiyle unutulmuş bulunan büyük bir muharrir kalabalığı yetişmiş ve kütüphaneler binlerce ciltlik romanlarla dolmuştu. Büyük harbi tâkip eden devrede de ayni hal müşahade edilmektedir. 1920 den sonra o zamana kadar hiç isimleri işitilmemiş yüzlerce muharririn eserler neşrettikleri görüldü. Eserleri için tabi bulduklarına nazaran bittabi bütün bu muharrirlerin küçük mıkyasta da olsa kârileri var demektir.

Böyle isimleri hiç işidilmemiş muharrirlerin bile kari bulması halkta okumaya karşı hasıl olan büyük bir temayüle delil teşkil eder. Filhakîka okuyan adedi son senelerde Fransada çok mahsus derecede artmış ve bu hal binnetice yeni yeni bir çok muharrirlerin yetişmesine sebebiyet vermişti. Fransız İnkîlabı kebirini tâkip eden devrenin edebiyatı daha ziyade içtimaî bir vasfı haizdi. Balzac'lar, Stendhal'lar o zaman yetişmişlerdi. Şimdi de içtimaî romana karşı mahsus bir temayül vardır. Kariler artık sırf eğlence romanlarından kendilerine her gün değişen ve her gün genişleyin hayatın muhtelif safhalarda tecellisini öğretecek eserleri tercih etmektedirler. Bu son iki sene zarfında harp eserlerinin bütün dünyada gördüğü revaç buna bir misal teşkil eder. Harp ve bir cihan harbi bir çok muharrirlerin — hiç birbirlerine benzemek korkusu olmadan ve yeni bir şey söylediklerine emin olarak — anlatabilecekleri bir mevzudu. Harbe iştirâk etmiş olanlar bu eserlerde kendi ihtisaslarını etmeyenlerde meraklarını tatmin edecek yep yeni malûmat buldular. Fransada natüralizmin yâni, içtimaî eserlerin bir istihalesi olan popülizm cereyanı da harpten sonraki bir cereyandır. Harpten sonraki neslin haleti ruhiyesini ve hayatını anlatan eserler gün geçtikçe çoğalıyor. Bu sene Goncourt mükâfatını kazanan «Ordre» isimli roman bunlardan biridir.

Son gelen «Nouvelles Littéraires» gazetesinde köy ve köylüyü anlatan eserlerle proletârya romanları hakkında yeni bir anket açıldığını görüyoruz.

Beynelmilel münasebata kosmopolit cereyanlara, siyaşî ve geniş mıkyasta içtimaî meselelerin de roman şeklinde yazıldığına sık sık tesadüf ediyoruz.

Romain Rolland, Pierre Benoit, Jean Giraudoux, Paul Morand bu sahalarda beynelmilel şöhreti haiz birer muharrirdir. Harp sonu edebiyatı Fransada şüphesiz ki çok kuvvetlidir. İlk eserinde çok tecrübeli bir üstat kabiliyetini gösteren bir çok yeni imzalarla karşılaşıyoruz. Edebî mükâfatlar yeni yeni isimler üzerinde halkın dikkatini toplayor. Buna rağmen meselâ bir Balzac kıymetinde bir muharririn bugün mevcut olmadığından şikâyet ediliyor. Bugünkü edebiyatın en büyük kusuru olarak, «souffle»ın mevcut olmamasını gösterebiliriz. Çok kuvvetli bir ve ya bir kaç eserle haklı bir şöhret têmin eden muharrirlerin bir çoğu bu kabiliyetlerini uzun zaman devam ettiremiyorlar. Balzac'ı bir mukavemet koşucusuna benzetirsek bugünkü ediplerin bir çoğunu birer sür'at koşucusu addedebiliriz. Yeni neslin sinirleri maalesef geçen asrın insanlarında olduğu kadar sağlam değildir. Eski insanların sabrü tahammülünü bugünkü san'atkârlarda bulamayız. Bugün bir Salambo yazmak için yirmi sene sarfedecek bir Gustave Flaubert yetişemez. Yeni neslin san'atkârları bir kaç harp senesi zarfında bir kaç nesil kadar tecrübe görmüşlerdir. Fakat aynı zamanda pek fazla heyecan geçirmiş olmak âsaplarını bozmuştur. Edebiyat ta git gide bir çok ihtisas şubelerine ayrılmak temayülünü göstermektedir.

Her halde harp sonu devresi edebiyatı git gide içtimaî bir mahiyet almaktadır. Bu devre (1810-1930) devresine nazaran daha zengin ve daha mütennevîdir.

Küçük Hikâye:

Beyazlanan Yapraklar

Yazan: NAHİT SIRRI

Yirmi yedi seneden beri sefaret kâtipliklerile sonra da sefirlikle bir çok Avrupa şehirlerinde yaşamış olan Hüseyin Kemal bey, uzun zamandanberi hiç izin istemediğini hatırlatarak vekâletten üç aylık bir mêzuniyet almıştı. Ve bu ayları geçirmek üzere memlekete döndüğü vakît, üç ayın yirmi gününü Zonguldakta geçireceği kararlaşmış bulunuyordu. Zonguldakta en küçük ve sevgili kızı Mâsume ile Kocası vardı. Mâsumenin Kocası orada bir kömür şirketinin baş mühendisi idi. Ocak şehire varım saat sürüyordu, ve Mâsume ile zevci, ocağa sahip bulunan şirket tarafından yaptırılmış bir binada oturuyor, şehre nadiren iniyorlardı. Masume babasına yazdığı mektuplarda köşklerinin her türlü konfora malik olduğunu ve gelince hiç rahatsız olmayacağını têmin etmiş, ocağın yüksek bir dağda, yemyeşil dağlar ortasında bulunduğunu, karadenizin bütün ihtişamı ve namütenahiliğile ayaklarına serildiğini anlatmıştı. En son mektubunda diyordu ki:

«Babacığım, bana muvasalat edeceğiniz günü bildirin de İstanbula gelip sizi alayım, sonra yine beraber döneriz. Fakat Mâsumeniz burada olmasaydı bile her halde burayı gelip görmeli idiniz. Bilseniz burada ne enteresan bir âlem var, baba! Toprağı üzerinde dünya kendilerine ekmek vermediği için bu *(ekmeği kazanmak üzere toprağın yüzlerce metro altına inen adamlar âlemi)*, bilseniz bu ne enteresan! Ve bu adamlar nihayetsiz bir zincirin adedi hesaba sığmaz halkalarıdır, baba. Mütemadiyen giderler. Geleli yüzlercesini, binlercesini belledim ve unuttum. Bazısı her sene bir kaç ay burdadır. Bazısı iki senede bir gelir. Kimisi köyünde kazanamayacağı miktarda paraya ihtiyacı olduğu için gelmiştir, ve o parayı toplar taplamaz bir daha gelmemek üzere dönecektir. Bunları tâ uzaklardan bulup toplayan ve getiren adamlar ise beş on sene içinde zahmetsiz zengin olur, çünkü hem şirketlerden hem işcilerden para, aylık alırlarmış. Kaçkere ocakların içine inmek istedim de damadınız mani oldu. Baba, emin olun ki, zonguldağa gelip bir ay kalsanız, en güzel ve hayatla en fazla dolu romanlarımızdan birini yazardınız...»

Filhakîka, Hüseyin Kemal bey mâruf bir romancı idi. Ve kızının samimî bir hararetle yazdığı bu mektubu, Garbî Avrupanın bir payıtahtındaki Türk sefaretinde, yazıhanesinin başında okurken, hafif ve belki bir az müstehzî bir tebessüm dudaklarında belirmişti. Çünkü o şimdiye kadar yazmış olduğu on iki cilt romanda daima muhteşem salonlar, dudakları kan sürülmüş gibi kızıl hanımefendiler, ve garson paranın üstünü getirdiği zaman bu bir lira bakîyesi ise almağa tenezzül etmeyen beyler tasvir etmişti. Maişet ciddallerine âit hiç bir keder ve endişenin alınlarına bir çizgi veremediği bu insanların, yalnız kalbe âit sevinç veya elemleri olurdu. Ve onlar hayatlarının büyük bir kısmını Pariste, İsviçrede, İngilterede yahut İtalyada geçirdikleri gibi, İstanbula geldikce de ancak Şişlide, Adada, Tarapyda yaşayabilirlerdi. Hüseyin Kemal beyin bütün mahlûkatı böyle kimselerdi. Halbuki, Zonguldak, Zonguldaktan yarım saat kadar uzakta bir dağ başı; burada simsiyah yüz ve elbiseli kömür işcileri; bunların sovanla siyah ekmekten ibaret yemekleri; otuz kırkının beraber yattıkları tahta barakalar... bunları Hüseyin Kemal bey nasıl tasvir edebilirdi!

Fakat, bir akşam üzeri, Galata rıhtımından bindiği Seyrisefain vapurunun salonunda akşam yemeğinden sonra o günkü gazeteleri okurken, «Kimbilir, belki de hakîkaten yeni ve canlı bir mevzu' bulabilirim!» deye düşünüyordu. On on beş sene evvel yazdığı romanlara nisbetle en son kitabı da aynı tahkiye meharetini ve tahlil kuvvetini haiz olmakla beraber, Hüseyin Kemal bey hissetmeyor değildi ki, bu salon tasvirleri artık karii bezdirmiştir ve yeni nesil hayatın daha başka safhalarını, belki daha az rengin fakat henüz söylenmemiş ve gösterilmemiş safhalarını görmek arzusundadır. Hayatı daima salonlarda geçtiği için bütün insan ellerini manikürlü ve tekmil insan midelerini tok zanneden bu paşazade diplomat, şimdi Zonguldağı me-

Toprağın üstünde bulamadıkları ekmeği toprağın yüzlerce metre altında arayan bu insanlar...

rak ediyor, oradan gözleri ve ruhu zenginlenmiş olarak döneceğine inanıyardu Kızının cüzdanında duran o mektubunu bir kere daha okuduktan sonra: «Bakalım, belki de Mâsumenin istediği olur» diyor, sonra ona hiç haber vermeden ve verdirtmeden İstanbula geldiğini ve yola çıktığını düşünerek: «Beni görünce kimbilir nakadar şaşacak!» diye gülümsuyordu.

***

Hüseyin Kemal bey üç gündür Zongulakta idi. Geldiğinin ertesi günü, ocağın diğer mühendisleri ve zevcelerile beraber şehrin ötesinde kapuz denilen bir küçük koyun kumsalında yemek yemişler, Heybeli adanın koycuklarını andıran fakat çamlardan denizi daha zümrüdin olan bu sahilde kayıklara binerek haylı dolaşmışlardı. Karadeniz o gün hep sakin hep en sakin, saatlerini yaşamış hatırası pervasız gemicilerin gözlerinde korku ışıkları yakan fırtınalarına hiç ihtimal verdirmeyecek bir sessizlik içinde, sanki fena şöhretinin bir iftira olduğuna misafiri inandırmak istemişti. Üçüncü gün öğleye kadar odasında kalan Hüseyin Kemal bey, sonra yalnız olarak dışarı çıkmış, elinde bastonu dağlarda uzun bir tenezzüh etmek istemişti. İnsanı ellisinde ihtiyar yapan sui istimallerden mutlak suretta müçtenip kaldığı için, vücudü bütün kuvvet ve çalâkliğini muhafaza ediyor, ve edip-diplomat manzarasını hakîkaten çok güzel bulduğu bütün dağları gezmeğe hazırlanıyor, hattâ bir sabah çok erkenden çıkarak pek yüksekte ve uzakta bulunan Gelik ocaklarına kadar gitmek istiyordu. Fakat tasavvur ettiği seyrana iştirake dâvet ettiği damadı, bu kadar uzun bir yolu göze aldırmıyarak işlerinin çokluğunu ileri sürmüş, daha kısa ve daha azçetin tenezzühler teklif etmişti.

Zonguldağın etrafındaki dağlar hakîkaten çok güzeldi. En yüksekleri zannolunanın arkasından bir daha yükseği görünüyor, ve yeşil yamaçlarda dağınık evler ortasında, güneşin ışıkları altında pırıl

SARAYDA AKŞAM

Önüm boş bir uçurum
Ardım saray camları;
İçimi görüyorum
Ben burada akşamları.

Yüzü göründü ayın,
Kurbağalar ağlayın,
Havuzunda sarayın,
Sıtmalı köy damları.

ÖMER BEDRETTİN

pırıl parlayan büyük siyahlıklar, memleketin eşsiz servetini teşkil eden Kömürün mebzuliyetini bildiriyordu Ve uzakta hep o hudutsuz mavilik, Karadeniz, yeşil dağlarla ufuk arasında uzanup gidiyor-Şimdi dağların renkleri yavaş yavaş değişmiş, akşam uzun eteklerile hiç hışıltı yapmadan ilerleyen eski zaman kadınları gibi farkına varılmadan her tarafa yayılmış, çok leziz bir melâl veren bir koku gibi tabiatın her zerresini sarmıştı. Hüseyin Kemal bey: «Artık dönmeli, belki merak ederler! » diye düşündü. Filhakîka, Köşkte, Mâsume hanım belki: «İhtiyar babam yolunu mu şaşırdı, yoksa yürüyecek hali kalmadığı için bir taş üstüne düşmüş, imdat mı bekliyor? » diye düşünebilirdi.

Tırmandığı yokuşları yeniden inip, geçtiği yolları tekrar geçerek köşkün bulunduğu ocağa geldiği zaman, âdeta gece olmuştu. Amele evlerinin önündeki küçük meydan bir çok insanla dolu ve asılı olan lüks lambasının altı pek aydınlıktı. Buraya bir çok amele ve usta başı toplanmış ve her kes eline kâat kalem almıştı, Zaman, büyük harf inkîlabının ilk günlerine tesadüf ediyordu. Hudutsuz ve ateşin bir heyecan içinde, bütün millet yeni harfleri öğreniyor, mektubunu âhere mühtaç olmadan yazıp okumağı tahayyülüne cür'et edilemeyecek bir mazhariyet sayanlar, bunun kolayca bir hakîkat olduğunu görüyor du.

Kalabalığın içinden geçmeğe mecbur olan Hüseyin Kemal bey, selâm vererek uzaklaşmak üzere idi ki, masanın etrafında kâatlara eğilmiş oturanların hepsi hürmetle ayağa kalktılar. Ve içlerinden iki kişi, kendisine doğru ilerledi. Bir az da yolunu beklemişe benziyorlardı.

Bunların ikisi de genç, ve üstleri başları fakîr, lâkin temizdi. Düzgün bir lisanla:— Beyefendi, zatıâlinizden bir istirhamımız var, dediler.

Hüseyin Kemal bey, kusursuz nezaketle: Estağfurullah efendim, buyurunuz, dedi ve bekledi.

— Beyefendi, ocağımıza sefa geldiniz. İsmi âlinizi ve başmühendis beyin kayın pederi olduğunuzu öteden beri bilir, eserlerinizin methini de işittirdik. Biz hepimiz okumağı çok seven ve güzel kitaplarla arkadaş olabilmeği isteyen adamlarız. Yeni harfleri hemen her kes öğrendi. Zaten içimizde eski harfleri de bilenler mevcut. Burada gûya kitap satan bir dükkân var ama, ne eski kitaplar bulunur ne de yenileri. Eserlerinizi aradık, bulamadık. Bize bir iki tanesi ihsan buyurulursa pek minnettar olacağız.

Derler ki, edipler de, güzelliklerinin methûsenasını bin birinci defa da olsa alâka ile dinleyen güzel kadınlar kadar eserlerinin senası karşısında mütehassis ve memnun olurlar. Bu hiç olmazsa Hüseyin Kemal bey için sahih olacaktı ki, söylenilen sözleri bariz bir hazla dinledi. Kızında tekmil eserleri mevcuttu. Kendisine bilâhare İstanbuldan yeni nüsha göndermek üzere, hepsini ondan almak, ve bu ocakta çalışan adamlara, belki hayatlarının yegâne lezzetini teşkil etmesi için dağıtmak bir vazife teşkil ediyordu.

— Maalmemnuniye. Ben şimdi köşke gidiyorum. Bir saat sonra biriniz lutfen gelin, kızımdaki kitapları size vereyim, dedi.

Başlarını hürmetle eğip iki adam teşekkür ettiler. Hüseyin Kemal bey yürüdü.

***

Beyefendi, ocaktaki kâtiplerden biri geldi. Kitap verecemişsiniz.

Henüz sofra başında kahve içiyorlardı. «Evet» diye Hüseyin Kemal bey ayağa kalktı ve kızına: «— Müsaade eder misin, sendeki kitaplarımın hepsini, sonra yenilerini göndermek üzere senden ala-

"DOĞDUĞUM MAHALLEYE"

Uzun uzun gezindim paslı sokaklarında
Ne eski neş'en kalmış, ne eski taravetin
Yıllar bir hançer olmuş, yara açmış bağrında
Her hançer darbesine, kurban gitmiş bir evin.

Metrûk bir mezar gibi her taşında muhterem
Her karış toprağında, bin hatıram var saklı
Fakat niçin geçerken bulunmadı "gel" deyen
Demek bu sokakta da hiç aşınam kalmadı?

Ne ümitle gelmiştim, bense kalbim çarparak
Sonsuz bir tahassürdü adımlarıma hakim
Issız ufkundan bana, kuru gözle bakarak
Mutlak içinden dedin niçin gelmiş, buda kim?

Aldırmayorsun artık geçen geçmiştir diye
Öttükçe kaldırımda ayak seslerim tok.. took
Sandım her köşe başın bağırdı bir teviye
Burda seni bilen yok, tanıyan yok, gören yok..

MÜZAFFER HAMDİ

yım» dedi. Yandaki odalardan biri yazı ve kitap odasiydi. Ve kitap raflarının en mûtena yerinde, Hüseyin Kemal bey bu kitapların önüne gitti. Ve bunları çekip çıkarmadan evvel, ciltlerin sırtlarındaki isimleri bir bir ker daha okudu. Bu isimlerin hepsi arapca, acemce ve fransızca kelimelerden yapılmış terkiplerdi. Hüseyin Kemal beyin eli, kitaplarını birer birer çekip çıkarmağa hazırlanan eli, durdu. Bu kitapları isteyenlerden bir ikisi bunları ötekilere yüksek sesle okuyabilseler de, dinleyecek olanlara bu kitaplar ne söyleyecek, ne anlatacaktı! Bu kitaplarda Venedik kanallarının hüznü, Paris baharının ilâhî tazeliği, Roma müzelerinin nazirsiz haşmeti anlatılıyor, Koca ve asil İstanbul bile çok kere iptidaî ve tahammül edilmez bir yer olarak târif ve tasvir ediliyordu. Bu kitapları okuyacak olanlar günde bir lira kazanmak için evlerini barklarını bırakarak gelmiş ve en ezici yorgunluklara, katlanmış kimselerken, Hüseyin Kemal beyin yaşattığı erkekler her gecede yüzlerce lira harcıyor ve harcıyamayacak hale geldikleri dakîkada hayatlarını bir eski elbise gibi fırlatıp atıyorlar, ve kadınları daha zengin kocalar bulmak için yuvalarını bir tekme ile yıkmakta bir an tereddüt etmiyorlardı. Ve bu insanları tasvir eden, bunların hayatlarını hikâye eden lisan da ciltlerin sırtlarındaki isimler gibi arapca, acemce, fransızca idi ve güzel ve saf türkcenini bahar zıyası kadar leziz ışığından bu sahifelerde zerre bulunmuyordu. Eli kitaplarının sırtında hep gezerken, Hüseyin Kemal isimleri okuyordu: Hüznü hazan, Venedikte leyalı aşk, Balerinin raksı nûcumu, Visali leyal... hangisini, bunlardan hangisini vermelidi? Ve parmakları bu kitapların sırtında gezerken sanki kapların içindeki o sahifeler tekmil beyazlanıyor, cümleler, kelimeler, harfler tekmil uçarak bütün yapraklar beyaz, bomboş oluyordu. Hangisini vermeli? Hiç birini veremezdi. Eserlerine koyduğu şeylerin, arzuların, ümitlerin, heyecanların, seadetlerie, ve iztırapların hiç, hiç biri Anadoluya âit değildi ki Anadolu halkına onları versin! Bu kitapların karileri her halde demin onları isteyenler olamazdı. Şu halde, binlerce sahifeyi ancak bir kaç yüz kişi için yazmış demekti! Birden yorgun ve ihtiyarlamış, Hüseyin Kemal bey elini kitaplarından çekti. Ve kapının yanında, emirlerini bekleyerek duran hizmetci kıza dedi ki:

— Bekleyen efendiye söyle. İstedikleri kitapları kütuphanede bulamadım. Veremeyeceğim. Affetsin.

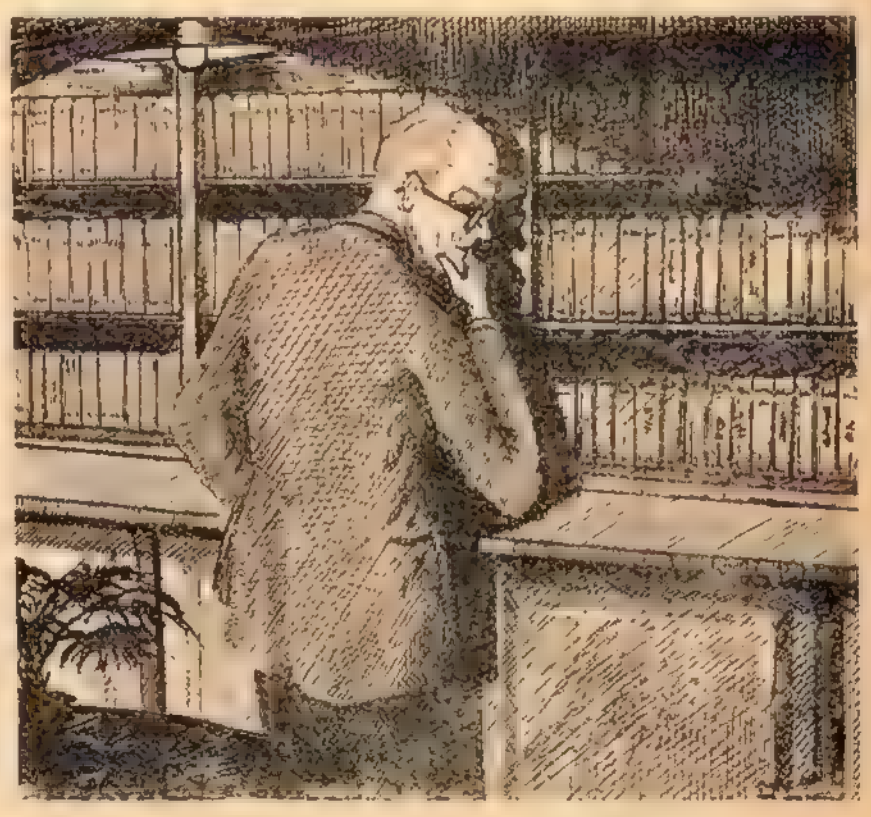

Hiç birini veremezdi...

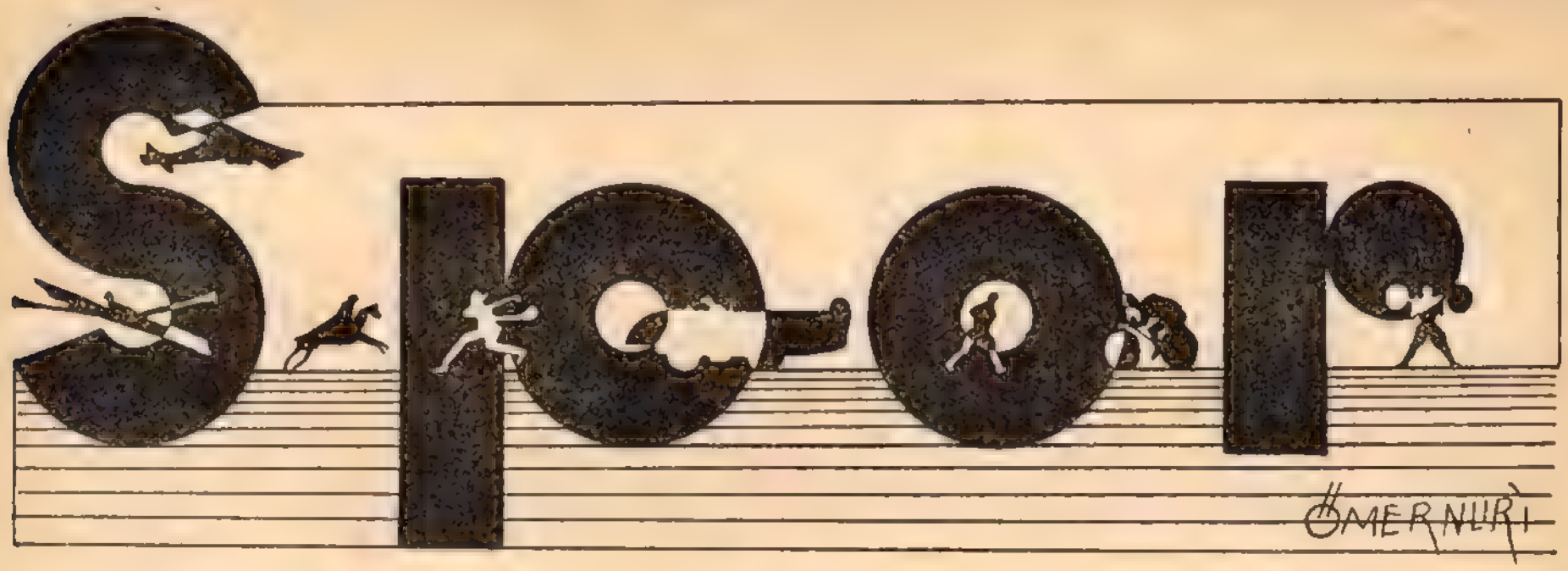

Sporcu Hanımlar!

Yazan : **SELİM SIRRI**

Türkiye cumhuriyetinin en büyük gayelerinden biri de kadınların tenevvür etmesi, fikren, ruhen, bedenen yükselmesidir. Memleket istipdat ile idare olunurken, kadınların hayat hakkı mevzuu bahs değildi, bütün imtiyazlar erkeklere verilmiş ve aciz, beceriksiz telekki edilen kadınlar akamete mahkûm edilmişti; düne kadar sık kafesler arkasında saklanan türk kadını, bütün medeni milletlerin kadınları gibi ortaya çıktı, o da erkek gibi hak ve imtiyazlarını aldı, darülfünuna kadar tekmil tahsil müessiseleri ona kapılarını açtı, şimdi artık bir kadının tüccar, avukat, doktor, hatta mebus olabilmesine hiç bir mani' kalmadı. Spor da bu günkü medeniyetin zaruri ihtiyçlarındandır.

Almanyada, İngilterede, Amerikada, Fransada, dünyanın beş bucağında koşan, atlayan, yarışan, yüzen, kürek çeken, otomobil kullanan, ata binen binlerce, yüz binlerce kadınlar var. Spor müsabıkalarına iştirâk eden, birinci çıkan, alkışlanan sporcu kadınların adedi gittikçe artıyor. Can sıkıntısından haremde bunalan, oturmaktan sinirleri bozulan, vücudunu yag kaplayan Türk kadını da ırkın ıslahına yarayan bu hayırlı vasıtadan elbetteki istifade edecektir. Yalnız hatırdan çıkarmamalıdırki medeniyet silahlarının iki tarafıda gayet keskindir. Onu kullanmak bilgiye vabestedir. Yoksa insanın ellerini doğrar. Bilgisiz spor fayda yerine zarar verir. Ve bu zarar yalnız vücudu sakatlamakla kalmaz, ahlakta sakatlanır.

Dünyada en fena şey başkalarını körü körüne taklittir. Spor şimdi moda hükmündedir, Avropada genç kızlar hep sporcu oluyormuş diye spora haves etmek çok çirkin ve gülünç bir harakettir. Vücudun ahengini muhafaza, kuvvet ve kudretini tezyit, cesaret, itidali te'min ettiği için yapılması lazımdır. Spor başkalarını değil kendini memnun etmek için yapılır. Şöhret kazanmak, mükâfat almak, alkışlanmak, gazetelere geçmek sevdası ile spor yapan hanımların tuttukları yol yanlıştır.

Hanımlar hangi sporları yapabilirler? Hanımlar istidat ve temayüllerine göre yüzme, kürek çekme, ata veya bisiklete binme, tenis oynama, disk, javelo atma, koşma, atlama sporlarında ihtisas yapabilirler.

Boks, güleş gibi şedit sporlar kadınlık zerafeti ile te'lif edilemez.

Yukarıda tavsiye ettiğimiz sporlara gelince on-

Amsterdam cihan müsabakalarında bir Japonyalı

lara da on yedi yaşından evvel haves etmek hiç doğru değildir. Erkeklere söylediklerimi burada kadınlarada aynen tekrar edeceğim. Spor bir edebiyattır, Cimnastik ise onun lisanıdır. Lisanı iyi bilmeyenlerin edebiyata haves etmelerinden fayda yerine zarar hasıl olur. İyi bilmelidir ki her şeyin bir zamanı, bir mevsimi vardır. Tabiat nasıl seneyi ilk bahar, yaz, son bahar, kış diye dört fasla ayırmışsa insanların hayatı da öylece fasıllara ayrılmıştır.

On iki yaşında atletik sporlar yapılmadığı gibi elli ikisindede yapılmaz.

Hanım kızlar tıpkı erkek çocuklar gibi vücutlarının teşekkül devrinde kendilerine has olan terbivî oyunlar ve cimnastiklerle vücutlarını terbiye ederler, işlek ve dayanıklı bir hale koyarlar, ciğerlerini ve sinirlerini kuvvetlendirirler; on yedisinden sonra teniste ve ya kürek çekmekte kendi temayüllerine göre beyendikleri, sevdikleri sporda ihtisas yaparlar. Çünki artık hazırlanmış olan vücutları ve ahlakları spor edebiyatında tekamül devresine tehlikesizce dahil olur. Öyle olmayıpta on üç on dört yaşında sırf görenek yüzünden spora merak sardıran hanım kızların evvela vücutlarının biçimi bozulur, sonra kendini beyenmiş, ukala olurlar. Kürek çeken, yüzme müsabıkalarına giren, sürat yarışlarına iştirâk eden bazı hanımlarımızın, vücutlarındaki nispetsisligi, duruşlarında, oturuşlarında, tavırlarındaki çirkinliği gördüm ve müteesir oldum. Bu genç hanımlar bilmiyorlarki, en güzel koşmak, en güzel atlamak, en iyi kürek çekmek en iyi tenis oynamak için evvela vücudun ahengine ihtiyac vardır. Sırtı müdever, omuzları sarkık, göğsü çökük, başı düşük bir küçük hanımın iyi kürek çekmesi ve ya yarışta birinci gelmesi hiç bir şey ifade etmez. Sporun birinci gayesi sıhhattır. Sıhhatı te'min eden ise uzviyetin ahenk ve tenasübüdür.

Vücut usul tahtında her gün yapılan ekzersizler sayesinde günden güne tekemmül eder.

Bütün uzuvlerin her gün gıdası olan hareketi ihmal edipte sırf bir kaprisle spor yapan hanımların ne kendilerine ne memlekete bir hayrı olur.

Spor ne bir moda ne de eylencedir, o da medeni insanlar için bir terbiye vasıtasıdır.

En haluk, en nazik, en çalışkan en hayırhah, en becerikli ve en güzel insanlar sporcular olmalı ve ya spor insana bu meziyetleri vermelidir.

928 Olempiyadında atletik spor birincileri

Lisaniyat Prensipleri

Lisanın Değişmesi Nasıl Oluyor

AHMET CEVAT

İşaretlerin birbirlerinden farklı olması.— Lisanın aynen muhafazası için herkesin çalıştığını gördük. Fakat yüz binlerle ve milyonlarla insanın lisandaki sesleri aynen söyleyebilmesi mümkün değildir. Telefuz fertten ferde değişir, hatta iki kişinin lisan seslerini ayniyle telefuz edemediği iddia olunmaktadır. Bununla beraber orta bir *normal* olarak bu sesler muhafaza olunabiliyor. Bu da her sesin geniş bir telefuz sahasına malik olmasından ileri gelir. Sesler birbirine karışmadıkca şahsiyetlerini kayb etmezler. Lisan için, seslerin karışmaması, birbirlerinden ayrılıkları fark olunması kâfidir.

Bu, yalnız sesler için değil, her nevi' işaretlerin maddi unsurları için de böyledir: sarı ve kırmızı, mavi ve yeşil flâmalarla bâzı işaretler verdiğimizi farz edelim. Kullanacağımız renkler açıklık ve koyulukta birbirlerinden çok farklı olabilir; elverir ki sarısı kırmızısına, mavisi yeşiline karışmasın.

Yazıda da öyle değil midir? mesela **t** harfini herkes muhtelif surette yazar, fakat yine **t** olduğu bellidir: yalnız şekli **f, h, d...** nin şekli ile karışırsa okunmaz olur.

Demek ki işaretlerin maddi unsurları (kelimelerde lafızlar, sesler) için esaslı şart birbirlerinden farklı olmak, birbirlerine benzememek, karışmamaktır.

Bunun içindir ki bâzı kimseler **kırdı, galiba** gibi kelimeleri **gırdı, kaliba** suretlerinde telefuz ettiği halde mânalarını anlamakta hiç güçlük çekmeyiz (lisanda kelime olarak **gırdı, kaliba** mevcud olmadığı için bunların **kırdı** ve **galiba** olduğunda tereddüt bile hasıl olmaz).

(r) leri Fransız telefuzu, **(h)** leri Arap telefuzu ile söyleyenlerin de sözünü anlayabiliyoruz, çünkü lisanda o sesler mevcut olmadığı için karışmak tehlikesi yoktur.

Ses Değişmelerinin Umumilesmesi. — Fertlerin telefuzunda husule gelen farklar ya:

1) Dikkati celb etmeyecek kadar cüz'i olur (umumi hal budur); ya:

2) Gülünç olur ve kimsenin taklidini celb etmez; yahut:

3) Herkeş için, bir sebepten dolayı, makbul bir değişme olur. Telefuzu kolaylaştıran ve basitleştiren ses inhirafları için umumiyetle taklid olunmak şansı vardır. Mesela, İstanbulda, kelimelerin sonundaki "geniş„ **a, e,** seslerinden sonra **y** gelirse **a,e** darlaştırılarak **ı,i** suretinde okunmak umumî bir telefuz olmuştur.—**"Gelmişsin, gelmişsiniz..."** gibi fiillerde **ş** ile **n** arasındaki **s** sesinin ihmal olunması da umumileşmeye yüz tutmuş telefuz inhiraflarındandır.

Kelimelerin sonundaki **h, k, g** damak seslerinin boğaz seslerine değişmesi, ve *vokali* uzatan bir unsur haline girmesi, nihayet büsbütün terk ve ihmal olunması lisanımızın tarihinde husule gelen başlıca mühim ses değişmelerinden biridir. Mesela **kışlak, yaylak...** dan **kışla, yayla** çıkığı gibi, **yok, çok** gibi kelimeler de muhtelif yerlerde **yoh, çoh, yoo, yo'..** gibi söylenir. **Bağ-bağla; yağ-yağmur** gibi kelimelerdeki "ğ„ sesi ise ıstanbulda boğazdan söylendiği halde bâzı taraflarda damaktan **g** telefuz edilir.

Daha eskiden, damak seslerinin aşınması ile bir çok kelimeler değişmiştir (uluk, uluğ, ulu vs.); bu ses aşınması hadiseleri lisanda **mehalli teleffuzlar, ağızlar** husule getirir.

Gramer Aletlerinin Husulü. — Kelimelerin uğradığı ses aşınmaları gramer aletlerinin (gramer lahikalarının-eklentilerinin) husulüne de sebep olmuş ve olmaktadır. Mesela **yörür** muzariinden **yor; ben-men** ve **biz-miz** zamirlerinden **-im,-iz** lahikaları inkişaf etmiştir. (Bütün lahikaların teşekkül tarihi henüz tesis edilmiş değildir.)

Analoji - (İttırad kanunu).— Lisanda muhtelif şekilleri husule gelen gramer âletlerinin birleşmesine ve umumileşmesine sebeb olan bir hadise daha vardır; buna *analoji (ittirad)* namı verilir. Mesela eskiden **birinci, ikinci, üçüncü...** yerine **birinç, ikinç, üçünç...** denilmekte iken *analoji* ile bu lahika **nci** olarak zaten lisanda mevcut olan (-ci) lahikasiyle şeklen birleşmiştir. İki asır evvelisine kadar ise **gelirsiniz, bilirsiniz...** yerine **gelirsiz, bilirsiz...** denilmekte iken *analoji* ile **s** ile **z** arasına **n** girerek lahika **geldiniz.., kitabınız..** daki **-niz** lahikasiyle şeklen birleşmiştir.—(Oğlan çocuğu,-Türk milleti...) gibi grupların (-i) lahikasiyle teessüs etmesi de bir **analoji** hadisesidir.

Ses aşınmaları yeni yeni gramer aletleri yarattığı ve şekliyatın çoğalmasına sebeb olduğu halde analoji, aksine olarak, ikileşen şekilleri birleştirerek lisanda birlik ve daha sıkı bir intizam husule getirir.

Analoji ses aşınmasından çok farklı bir lisan hadisesidi. Analoji bir yaratma ameliyesidir.

Lisanımızda *ahenk* denilen seslilerin benzeşmesi de bu hadisenin eseridir. İyzahı daha ihtısasçı eserlere aittir.

Mefhumların Lafız Değiştirmesi.— Zaman her şeyi değiştiren, her şeyin değişmesini iycap ettiren bir vasattır. Zamanın kendisi değil, içinde vukua gelen hadiseler her şeyi eskitir, yıpratır, tahrib eder. En metin

âbideler bile tedrici bir yıkılmağa mahkûmdur. Evvela, bâzı kısımları farkına varılmayacak derecede yerlerinden oynar, sonra o kımıldayan kısımlar bir zelzele veya diğer bir sebepten dökülür, nihayet bakımsızlık ve metrûkiyet yüzünden tekmil âbide yıkılır.

Lisanda da buna benzer hadiseler vukua gelir. Ses değişmelerinin nasıl tabii bir netice olduğunu görmüştük. Ses aşınması bir müddet mânaya dokunmadan devam edebilir, fakat az daha ilerleyecek olursa tekmil işaret sakatlanır. "**arık**„ ve "**arığ**„ dan son damak sesi düştükten sonra biri "**temiz**„ diğeri "**zaif**„ mânasına gelen bu isimler "**arı**„ ile karışmış, lisan da ilk fırsatta delalet ettikleri mefhumlara başka işaretler alarak onları metrük bırakmıştır. **(at, ad), (ot, od)** gibi lafızları birbirine karışan işaretler sakat sayılır; lisan bunlardan yalnız birini muhafaza ederek diğerini atmak ve yerlerine başka lafızlar kabul etmek suretiyle sistemi tâmir eder.

Lafızları sakatlayan sebeple pek çoktur. Ses karışması bu sebeplerinr belki en mühimmidir. **Uçmak** *(hem cennet hem kanatlarla havalanmak)*, **deyme** *(hem deymekten muhtasar mastar, hem her mânasiyle edat)*, **eyme** *(hem eymekten muhtasar mastar, hem kemer)*... böyle bir sebepten, bir mânalariyle muhafaza olunduğu halde diğer mânalariyle lisandan atılmış görünüyorlar. "**Artık**„ zarf olduktan sonra sıfat olarak zaif bir işaret olmuş, "**bile**„ de aynı sebepten "**le beraber**„ edatına yerini terk etmiştir.

Lafızların Mâna Değiştirmesi.— Herhangi bir sebepten kelimelerin iki unsuru *(lafz ile mâna)* yerlerinden oynayabilir. Ondan sonra büsbütün bir birinden ayrılmaları mukadder olur.

Bir kaç misal verelim:

Öfke eskiden (**öpke** *suretinde*) akciğer demekti. Bugün bu mânasını büsbütün unutmuş bulunuyoruz. Şüphesiz bu, birden bire olmamıştır. Uzun zaman, şimdi **(içlenmiş, içli)** dediğimiz gibi, **(öfkelenmiş, öfkeli)** denilmişti. Kâşgarinin divanında bu istiymale tesadüf ediyoruz. Bugün "**iç**„ ismi "**içlenme**„ ye muadil olmadığı gibi eskiden de "**öfke**„ ismi "**öfkelenme**„ ye muadil değildi. Fakat "**ciğer**„ ismi farisiden alındıktan sonra, git gide "**öfke**„ ilk mânasiyle sakatlanmış; lisanda ikinci ve hususi mânasiyle kalarak birinci mâna ile yerine "**akciğer**„ ismi kaim olmuştur.

Başta *"akciğer"* mânasına gelen bir ismin *"öfke"* mânasiyle kullanılması kolaylıkla anlaşılan bir şeydir. İçtimai hayat içinde, bin bir ihtiyac arasında işleyen milyonlarla dimağın lisanda mevcut işaretleri her münasebetle az çok yakın kîymetlerle kullanmağa temayül edecekleri aşikârdır.

Eskiden **karaciğer** mânasında olan *"bağır"* kelimesi de buna benzer bir mâna değişmesine uğramıstır.

"**Acı, ekşi**" gibi tat gösteren sıfatlarda da mâna değişmesi vukua gelmiştir *(Eskiden acı yalnız tuzluya, ekşi iss şimdi acı dediğimiz tada delalet ederdi)*.

Terk olunan müesseselerden münhal kalan kelimeler debaşka mânalarla lisanın yeni yeni ihtiyaçlarında kullanılır: İmparatoriçe mânasında olan "**katun**"dan inkişaf eden "**kadın**" sadece erkeğin cinsiyetçe mukabili mânasiyle lisanda kalmışır. Buna dair istenildiği kadar misal bulunabilir (**çavuş, çelebi, çorbacı**... vs.).

Mânaları yakın ve Mânaları bir Kelimeler. — Fikirler zihinlerde, lisan işaretlerinin haricinde ayrılmış ve çerçevelenmiş olarak mevcud olmadığı için dimağda daimi surette yeni ihtiyaçlara cevap verecek işaretler yaratmak faaliyeti cereyan eder. Kelimelere ait kîymet sahasının nisbi ve geniş olduğu, bu sahanın muhtelif işaretler arasında paylaşılabildiği görülmüştü. İşte ferdi zihinde herhangi bir fikir farklaşması husule geldi mi, bu yeni teressüm eden fikirler er geç muvafık bir ifade bulur; bu ifade yavaş yavaş içtimai kabule mazhar olursa lisan yeni bir işaret (kelime) daha kazanmış olur.

Bunun mâkûsu olarak mevcut sözlerden biri bir sebepten dolayı kendisinden lafızca farklı diğer bir söz doğurursa bu iki söz dahi lisanda ekseriya bir mefhum *farklaşmasını* (différenciation) intac eder.

İşte lisanın asli mahiyetinden *mânaları yakın* veya *mânaları bir* kelime doğar. Bunlara: 1) *müradif* (synonime), 2) *eş* (doublet) denilir.

gücenmek, kırılmak: *müradif*; **çabuk-çevik, kışlak-kışla**: *eş* kelimelerdir.

Müradif denilen kelimelerin mânaları umumiyetle biribirine yakın olur, yoksa tastamam biribirinin aynı olmaz. Fakat o mâna farkını kavrayamayan zihin müradifleri bir fantezinin mahsulü sayar, lisana ne için girdiklerini anlayamaz.

Müradif kelimelerin mahiyetini tenvir için bir iki misale müracaat edelim:

Lisana, şüphe yok ki, "**hayır, hayırlı** kelimeleri "**eyi, eyilik**„ varken girmiştir. Başta, ihtimal, aralarında umumun kavradığı bir mâna farkı yoktu. Fakat bugün bu iki karşılıklı grupun mâna ayrılığını kavramayan ve onları yerli yerine kullanamayan Türk yoktur. "**Eyi iş**" başka, "**hayırlı iş**" başkadır. *"Eyi iş"* onu işleyen için *faydalı, kârlı* bir iştir; *"hayırlı iş"* bilhassa başkaları için faydalıdır. *Hayır* işleyen maddi menfaat beklemez.

Ismarlama ile **sipariş**; işte gelişi güzel alınan bir çift müradif söz daha; terziye ölçü aldırarak yaptırdığımız elbise hakkında **ısmarlama**yı, başka bir memleketten getirtmek istediğimiz **ticari emtia** hakkında **sipariş** i kullanırız.

Haber ile **havadis, güzellik** ile **zarafet, neş'e** ile **sevinç**... arasında muhtelif istiymal farkları vardır; **dil** ile **lisan** da bu kabil müradiflerdendir.

Mefhum Aileleri.— Bizde henüz mes'eleyi de-

rinden tetkîk etmemiş bâzı zatlar müradif kelimelerin lüzumsuzluğuna hükm ederler. Fakat küçük küçük mâna farklariyle birbirinden ayrılan müradiflerin mevcudiyeti lisan için pek kîymetli bir zenginliktir. Bunlar lisanda **mefhum ailelerini** teşkil ederler.

Başka lisanlarda gerek müradifler ve gerek mefhum ve fikir aileleri için lugatler yapılmıştır. Zihinlerde müradif gruplar ve mâna aileleri **kümelenme** (association) halinde bulunurlar.

Mefhum aileleri hakkında bir fikir vermek için fransızcadan bir misal alarak türkçede ona tekabul eden kelimelerle karşılaştıralım. Mesela "**ev**" **maison** mefhumuna ait aileyi alalım:

1—Maison, 2—habitation, 3—séjour, 4—demeure, 5—domicile, 6—résidence, 7—foyers, 8—appartement, 9—hôtel, 10—villa, 11—home, 12—logis, 13—local, 14—chez-soi.

İşte medeni bir lisanın bir kaç asırlık inkişafı esnasında kazandığı ve "**ev**" mef'humunun muhtelif farklaşmış nevilerine tahsis ettiği bir sıra isimler. Bunların bir çoğu hakîkî müradiflerdir *(demeure, domicile, logis, local, habitation).* Bâzıları da *(hôtel, villa, home)* yabancıdır.

Bizde de bu aynı **ev** mefhumunun muhtelif nevilerine ait olmak üzere şu kelimeler lisana girmiştir:

Ev, bark (ev bark), yurt, ocak (aile ocağı), mesken, konak, ikametgâh, hane, apartman, sayfiye, köşk vs.

Misaller istenildiği kadar çoğaltılabilir; hepsinde türkçenin diğer büyük medeni lisanlardan daha az müradif kelimesi olduğu görülür.

Eşyanın yalınız umumi isimlerine malik olan bir lisan çok fakîrdir; cinslerin, nevilerin, çeşitlerin ayrı ayrı isimleri lisanı zenginleştirir.

Hüsnü-Tâbir.— Müradiflerin çoğalmasına hizmet eden ruhi ve içtimai sebepler vardır.

"*Hüsnü-tâbir*" içtimai zarurettir. Medeniyetsiz kavimlerde *tabu* ne ise medeni milletlerde de muaşeret âdabı odur. Hayvani hayata mahsus tabii vazifeler, hisler, âletler, uzuvlar, mahaller en ziyade isim değiştiren şeylerdir *(aptes, def'i tabii, çıkmak, tabiat, kay, gasyan, çıkarmak... vs.)* Bâzı hayvan isimlerinin ikileşmesi de böyle bir sebepten ileri gelmiştir (**merkep-***eşek,* **fare-***sıçan,* **canavar-***domuz... vs.)* En medeni milletlerde bile mistik hislerle hakîkî isimleri *tabu* edilmiş, ayrı isimlerle anılır mahlûklar da vardır (**eyi saatte olsunlar... vs.**).

Muhtelif içtimai sınıflar ve zümrelerde dahi aynı şeye verilmiş isimlere tesadüf olunur: Kadınlar birbirlerine **akıl danışırlar;** bir mecliste **müşavere** ve **müzakere** cereyan eder; doktorlar meslekdaşlariyle **konsulto** yaparlar.

İş mukabilinde alınan para da muhtelif içtimai zümrelerde ayrı isimlerle anılır: işçiler **gündelik** veya **haftalık**, hizmetçiler **aylık**, mêmurlar **maaş**, yanaşmalar **yıllık**, muhtelif komisyon ve encümen âzaları **hakkıhuzur**, doktorlar **vizita**, bâzı mutahassıslar ve teknisyenler **ayak teri, ücret...** alır.

Tarihi-tabiide **tasnif** ve **nomanklatur** ne kadar ehemmiyetli ise içtimai münasebetlerde de isim ve tâbir farkları o derece ehemmiyetlidir.

Şair ve Ediplerin Têsiri.— Müradif kelimeleri doğuran mühim bir sebep de kelimelerın (uyandırdıklari hayallerin) edebiyatta çabuk yıpranması ve mânen artık şair ve ediplerin hislerini, *estetik* arzularını tatmin etmez bir hale gelmesidir. Bu saîk ile ortaya atılan kelimeler az bir zaman içinde moda olur, fakat biraz sonra eskiyerek istiymalden çekilir, yerlerini yenilerine terk ederler.

Divan edebiyatımız, mazmun ve heyallerini hep İran edebiytına muracaat ederek yenileştirirdi; bu incizabın têsiri altında edebi lisanımız hakîkî bir ihtısas lisanı, (bir argo) manzarasını arz ediyordu. Buradan umumi lisana da bir çok kelimeler geçmiştir.

Polisemi.— Bir benzeyiş sebebiyle bir kelimenin muhtelif mefhumlara tahsis edilmesi lisanın geniş prosedelerinden biridir. Öyle ki hemen her kelime çok mânalıdır. Buna lisaniyatta *polisemi* namı verilir.

Mesela "**baş**„ ın ilk mânası insan veya hayvan vücudünün mâlum kısmı olabilir. Fakat binlerle seneler zarfında lisan bu ismi o kadar çok mefhuma işaret olarak kullanmıştır ki şimdiki halde bir misal içinde olmadıkça mânasının ne olduğu söylenemez. Bu kelime ancak:

Başım ağrıyor, dağ **başımda,** çıban **baş** verdi, bir **baş** soğan, herkes sofra **başında** idi, köprünün öbür **başında,** yıl **başı** eğlenceleri, hastanın **baş** ucunda, bir kaç yere **baş** vurduk, **baş** üstüne, **başım** işlemeyor artık, aşçı **başı** yı çağır, adam başına, Avrupayı **baştan başa** dolaştım, devenin **daşı,** işlerim **başımdan** aşkın işe **başladılar...** v.s. gibi gruplar ve cümleler içinde muayyen ve tek bir mâna kazanır.

Görmüş olduğumuz prensiplere göre, aynı lafız her yeni mânasiye yeni bir kelime teşkil eder.

İkinci Yerli Mallar sergisinde Bize Türk san'atının zevkini tattıran

İstanbul Türk Çini Fabrikası

sahibini imal ettiği Kütahya duvar çinileri ve vazolardan dolayı tebrik ederiz.
Fabrika — Nuri Osmaniyede, cami avlusunda dır.

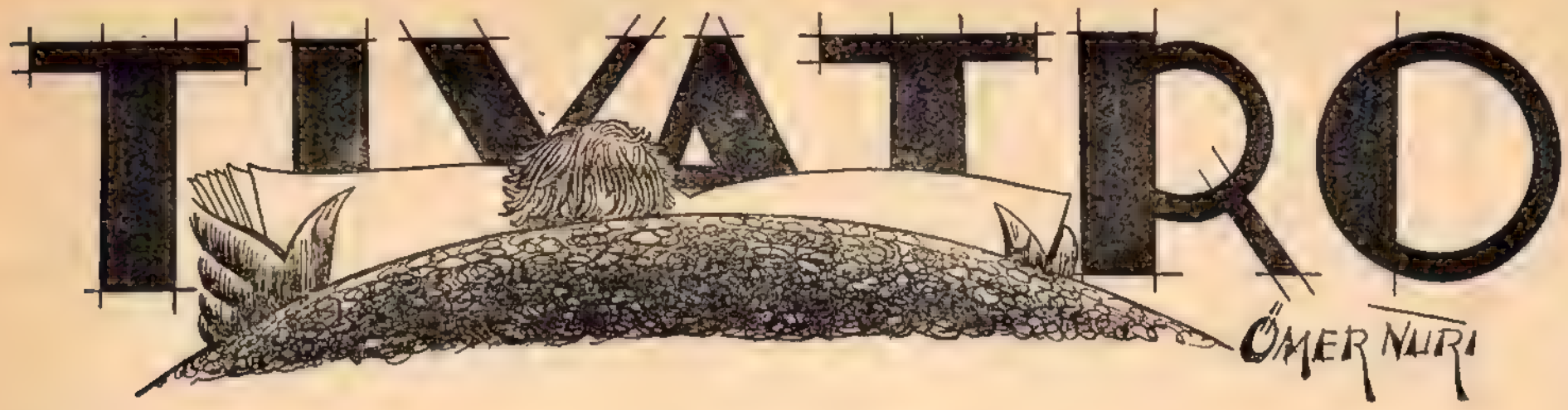

Meşrutiyetten Sonra Sahnede Türkler

"Aktör Kin" i oynarken ölen artist—Sahnei heves, Sanayii nefise kumpanyası, Mürebbii hissiyyat, Darüttemsili osmani, Yeni tiyatro, İstanbul kumpanyası, Burhanettin, Raşit Riza, Ertuğrul Muhsin tiyatroları

Yazan: REFİK AHMET

Tiyatromuza müessir olmuş ve birer devir açmış üç mühim isim hakkında geçen makalemizde izahat verdik. Bu suretle türk tiyatrosunun meşrutiyetin ilânına kadar geçirmiş olduğu safhaların ana hattı hakkında da malûmat verilmiş oldu.

Bu devre içinde Fasulyeciyan, Minakyan ve Ahmet Fehim den başka bazı isimler daha vardır ki tiyatro tarihimizin seyrinde tesir ve mevkileri olmamakla beraber san'atkârlık kudret ve kıymetleri itibarile bu arada kendilerinden bahsetmek yerinde bir kadirşinaslık otur. İstanbul sahnelerinde senelerce ömür çürütmüş olan bu artistlerden birisi Atamıyan dır. Ayni zamanda ressam ve şair olan, ermenice yazdığı şiirleri Kafkasyada bir mecmua halinde neşredilen Atamıyan hakkında elimizdeki vesikalar pek ziyade dikkate değer malûmat vermektedir. Kendisini tanıyan ve temsillerini seyretmiş olan muharrir Adolf Talasso, türk tiyatrosu hakkındaki eserin "Théâtre contemporain„ serlavhalı faslında şunları anlatıyor:

Komedifransezin meshur ve muazzam Mounet-Sully sinin şarkta bir eşi olan Atamıyan temsil ettiği eserlerdeki kahramanların ruhuna temessül ederdi. Türkler, Şekspiri onun sayesindedir ki unutulmaz bir şekilde tanıdılar. Atamıyan, oynayacağı eserleri temsil etmeden evvel bu eserlerdeki vak'aların cereyan ettikleri yerlere gider, oraları görür, kendisini hayalen o vak'aların cereyan ettikleri zamanlara çevirir, götürür, o devirlerde ve sanki o vak'aların içinde yaşar, o hayat ve tahassüsle dolu olarak dönüp İstanbula gelir, o piyesi oynardı. Atamıyan Venedik ve Kıbrısa Otello ile, Veronda Romeo ile, Elsenörde Hamletle başbaşa yaşadı ve ondan sonra bu kahramanları temsil etti. Danimarkalı mezar bekcileri, yanlarına gelip onların faaliyetini seyreden ve etraflarında ağzında zabancı bir lisanın monoloklarını mırıldanarak dolaşan bu manyak adamı unutmamış olmalıdırlar. Fevkalâde sinirli, hassasiyeti daimî bir uyanıklık içinde, heyecanı taşkın bir adamdı. Bir akşam Aleksandr Dümanın Aktör Kin isimli piyesini temsil ederken eserin sonunda aktör Kinin ağzından "—Ben bir palyaçoyum...„ diye bağırırken heyecanının şiddetinden yere düştü, piyes icabı olrrak suflör sahneye gelip seyircilere hitaben:
—Efendiler, aktör Kin vefat etti...
diyerek içeriye, tekrar perdenin arkasına çekilirken içeridekiler Atamıyanı yerden kaldırarak ölüm döşeğine naklettiler: Filvaki aktör Kin vefat etmişti, Atamıyan nezfi dimagiden öldü.

Tiyatromuzun meşrutiyete kadar olan tarihi içinde komik Abdürrazzak efendi, Hamdi efendi, Tiriyans, Binemeciyan, Hekimiyan, Tolayan, Aleksaniyan, kadınlardan Yeranuhi, Veronik Karakaşiyan, Öjeni Karakaşiyan, Madam Bayızar Fasulyeciyan, bilhassa Ladam okamelya temsilinde Margrit Gotiye rolünde pek büyük bir şöhret

kazanmış olan Matmazel Mari Növart, Madam Hekimyan, Madam Acemyan, Matmazel Siranoş ve Astik hemşireler, Madam Binemeciyan uzun müddet çalışmış kimselerdir.

Bunların içinde zikredilen iki türk, orta oyunundan gelmiş, sahnede tiyatrodan ziyade orta oyununu devam ettirmiş iki komediyendir. Bunların yanında birkaç türk daha bu yolda yetişip bazan orta oyununda, bazan tulûat sahnesinde çalışmışlardır, orta oyunu ve tulûat mevzuumuzun haricinde olduğu için bunlardan bahsetmiyoruz.

Meşrutiyete kadar Avrupaî tiyatro için çalışan tek Türk geçen makalede hayatından basettiğimiz Ahmet Fehim efendidir. Meşrutiyetin ilânından evvel bu güzel san'ata karşı alâka ve heves duyan türk gençleri oldu, fakat bunlar meşrutiyet ilân edilmeden sahneye çıkmak imkânını bulamadılar. Bu arada üç arkadaş vardır ki bunlar—Raşit Rıza, Faik Sabri, Raif Necdet Beyler-meşrutiyetin ilânından onyedi gün eyvel Ahmet Fehim efendinin Üsküdarda Doğancılardaki evine giderek sahneye intisap etmek arzusunda olduklarını söylemişler, kendilerini kumpanyasına kabul etmesini üstattan rica etmişlerdi, Ahmet Fehim efendi: "— Bu meslek adam geçindirmez, sefil, perişan olursunuz„ diyerek bu gençlerin taleplerini reddetmişti. Gene meşrutiyetin ilânından evvel Müvehhit, Şadi, Müfit Ratip, Refik Halit, Refi Cevat, Suat Tevfik, Ali Muhittin, Raif Beyler bir ev tiyatrosu teşkil etmişlerdi. Müfit Ratip Bey, Minakyanın oynadığı piyesleri not ediyor, eve gelince bunları tertip ve tanzim ediyor, digerleri de oynuyorlardı. Gene meşrutiyetten evvel Reşat Rıdvan Bey, bir çok defalar sahneye intisaba teşebbüs etmiş, hatta bir defa babası şehremini Rıdvan Paşa oğlunun bu arzusunu imkânsız bırakmak için tiyatroları kapatmıya bile kalkmıştı.

Meşrutiyetin ilânı senesinde birden ilk coşkunluk içinde tiyatroya karşı da büyük bir arzu ve rağbet uyandı, Bir kaç ay içinde kiyamet kadar tiyatro heyeti teşekkül etti, bilhassa bir çok türkler sahneye intisap ettiler. Bu arada Tepebaşında yazlık tiyatroda "Amfi„ Namık Kemal Beyin "VATAN„ piyesinin temsili kararlaştırılmış, bu piyesteki İslâm Bey rolü için bir müsabaka açılmıştı. Raşit Rıza Bey bu rolü temsil etmek suretile meşrutiyetin ilk senesinde sahneye çıktı. "1908„

Müfit Ratip bey de arkadaşlarının ev tiyatrosunu halk muvacehesine çıkmıya davet etmiş, şekerci Ali Muhittin ve rehberi ittihat mektebi müdürü Raif Beylerden madası bu teklifi kabul ederek umum karşısında temsil vermiye başlamışlardı. Bunlar heyete Aznif ve küçük Şamram Hanımları da alarak ilk defa Şehzade başında Ferah tiyatrosunun karşısındaki binada umumî bir temsil vererek "nasıl oldu„ isimli piyesi ve Molyerden Ahmet Vefik Paşanıc adapte etmiş olduğu "zor nikâhı„ komedisini oynamışlardır.

Aktör Atamıyan

Meşrutiyetin ilânından bir gün evvel Yakacıkta ressam Muazzez Beyin oğlunun sünnet düğününde bizzat Müazzez Beyle arkadaşları İbnirrefik Ahmet Nurettin, Musahip zade Celâl, Beylerbeyli Fuat, Baha, Hasan, Cavit ve Behzat Beyler ortaoyunu oynamışlardı, ertesi gün meşrutiyet ilân edilince bu orta oyunu heyeti de olduğu gibi şehzadebaşında şimdiki millî sinemanın olduğu yerde tiyatro oynamıya başladı. Tiyatroya "sahnei heves„ ismi verilmişti, komik Naşit Bey de bu heyette dahildi.

Bir müddet sonra "sanayii nefise kumpanyası„ adıyle başka bir tiyatro heyeti teşekkül etti. Bu heyet devam edemedi, ayni yerde—şehzade başında letafet apartımanı karşısındaki Osman ağa tiyatrosunda— amatör gençler "mürebbii hissiyyat„ isimli bir trup yaptılar. Dr. Celâl Tahsin, Şahap Rıza, Dr. Ismail ve Behzat Beyler bu heyette çalışıyorlardı. Bir tarafta da Reşat Rıdvan Bey bir trup yapmıştı, Nurettin Şafakati, Hüseyin Kâmi, Rıza Fadıl, Şadi Beyler bu heyette bulundular.

İstanbuldaki tiyatro merakı vilâyetlere de sirayet etmişti, İstanbuldan bir çok kimseler vilâyetlere giderek oralarda temsiller vermiye başlamışlardı, ayni zamanda buralarda yerli gençlerin de tiyatro heyetleri teşkil ettikleri de oluyordu. Bu meyanda Selânikte de gençler bir trup yapmışlardı. Münakkit İbrahim Necmi Bey de bu heyete dahildi. O zaman Selânik belediyesi bu gençlerden istifade ederek bir resmî belediye tiyat-

rosv kurmıya teşebbüs etmiş, bu işle meşgul olmayı Ahmet Fehim efediye teklif etmiş, Fehim Selâniğe gitmiş, fakat bu teşebbüsün fiil haline gelmesi mümkün olmamıştır.

İstanbulda her gün bir tiyatro heyeti teşekkül edip her gün birisi batarken oldukça devam eden sahneler de görüldü. Bu arada Paristen büyük bir gürültü ile gelen ve Silven in şakirdi olduğunu ilân eden Burhanettin Beyin idaresindeki heyet uzun müddet sahneye hakim olmuş, bir çok telif ve terceme piyesler temsil etmiştir. Bu heyet muhtelif manzaralar göstermiş, bir aralık zamanın belli artistlerini toplamış, çok sürmeden buradan ayrılanlar ayrı heyetler teşkil etmişler, fakat Burhanettin Bey kumpanyası ismi uzun müddet devam etmiştir. Ertuğrul Muhsin Bey de ilk defa bu heyette sahneye intisap etmiştir. Bir aralık Burhanettinle birleşen Reşat Rıdvan Bey, tekrar ayrılarak ayrı heyet yapmış, Ertuğrul Muhsin, Kemal Emin, Hakkı Necip, Faik, Safvet Beyler beş altı ay da bu heyette çalışmışlardır. Bu trup da bozulduktan sonra "Darüttemsili osmanî„ isimli yeni bir heyet vücude gelmiştir. O zaman bu heyetin baş artisti olan Hüseyin Kami Bey, etrafında hayli alâka uyandırmıştır.

Meşrutiyetin ilânı üstünden bir kaç sene geçmiş, ilk taşkınlık oldukça hafiflemişti, fakat siyasî ve içtimaî hayatımızın muhtelif sahalarında olduğu gibi sahne hayatımızda da bir tebellür hasıl olmamıştı. Gene tiyatro heyetleri teşekkül edip dağılmakta devam ediyordu. Bu arada Garp klâsiklerini temsil etmek üzere "Yeni tiyatro„ ve komedi, dram feeri oynamak üzere "İstanbul kumpanyası„ isimli iki heyet daha teşekkül etmiş, fakat hemen hemen ikisi de belli başlı bir mevcudiyet göstermeden dağılmıştır.

Bir müddet sonra Raşit Rıza Bey, riyaseti altında bir trup teskil ederek Rumeli şehirlerine turneye çıkıyor, İstanbulda Ertuğrul Muhsin Beyin Ertuğrul tiyatrosu ismile bir heyet teşkil ettiğini görüyoruz. Bu heyetler de çok devam etmiyor. Bu karışıklık ve istikrarsızlık hali Operatör Cemil Paşanın şehreminliği zamanında tiyatro hayatımızı ıslâh için Antuvan ın İstanbula getirilmesine kadar devam ediyor.

Bu müddet esnasında gerek Minakıyan, gerek Benliyanın idarelerindeki heyetler, diğer bazı ermenilerin temsil heyetleri de zaman zaman türkçe piyes oynamaktan geri kalmıyorlar.

ŞEHADET MEVKİİNDE BİR İNTİHAR

Düşmana o emsâlsiz darbenin indiği gün,
Esaretten kurtulan Türkün sevindiği gün!
Harp o sabah başladı, koptu o kanlı cidâl,
Mehmetciğin elinde yükselen şanlı hilâl
Zaferle dalgalandı o şerefli, aziz gün;
Türkün vatan aşkıyle akşam üstü büsbütün
Düşmanın müdafaa kuvveti azalmıştı,
Yalnız sukut etmiyen Çigiltepe kalmıştı.
Bu hâlin sebebini Gazi sorduğu zaman,
*Bu müstahkem mevkîi zapta mêmur kumandan *]*
Sevgili Gazi'sinden bir az mühlet istedi.
Tepe yediye kadar mutlak alınır dedi!
Düşman bize ne kadar faik olsa o yine,
Emindi fırkasına, emindi askerine.
İşte her şeye karşı kahraman Türk askeri,
Düşman kuvvetlerinin tutunduğu bu yeri,
Zaptedebilmek için uğraşıp, didiniyor,
Yerden ateş kaynıyor, gökten kurşun iniyor;
Ortalığı tararken makineli tüfekler,
Toplara göğüs geren çelik imanile her
Nefer uymuş zabitin hücum diyen sesine,
Çarpışıyor o kahpe düşmanla mertçesine!
Fakat binlerce türkün kanı bahasına bu
Asi tepe bir türlü zaptedilemiyordu!
Metin iradesile o fedakâr kumandan,
Hiç bir şeyden yılmamış, hayatında hiç bir an,
Aciz ne bilmemişti; düne kadar mağrurdu;
Bir saniye geldi ki saat yediyi vurdu.
Nihayet gözlerinde titreyen lem'a söndü;
Bir az kendi kendine derin derin düşündü:
Gazi'ye verdiği söz yerine gelmeyince,
Türk sancağı o mev'ut yerde yükselmeyince,
Nasıl sığdıracaktı yüreğine yasını?
Teessürle başına sıktı tabancasını!
Husulünü görmeden biricik emelinin,
Şanlı Türk ordusunun, sevgili Türkeli'nin
Kendisinden çok şeyler beklediği bu asker,
Sözünü namus bilen bu yüksek ruhlu asker,
Kurtuluş günlerinde görmeden vatanını,
İzzeti nefsi için feda' etti canını!
Gözlerini kapadı, ne yazık, sevinmeden,
Fakat, bu genç askerin akan kanı dinmeden;
Dişiyle, tırnağıyle tepeyi alan ordu,
Artık güzel İzmir'e doğru ilerliyordu!

SÜLEYMAN SIDDIK

*] 57 inci fırka kumandanı merhum Reşat B.

İkinci yerli mallar sergisinin en çok rağbet görmüş olan paviyonu Sanayi ve Maadin Bankasının idaresinde bulunan

Hereke—Fesane—Beykoz—Bakırköy

Fabrikalarımızın malları teşhir edilen (Yerli Mallar Pazarı) dır.

Çocukların

Müşahedesine ait Fişler

KÂZİM NAMİ

Çocuklarımıza ait müşahedelerimiz için fişler tutmalıyız. Bu fişlerin hafızamıza yardımı olur; çocuklarımızın inkişaflarını tetkîk etmemize yarar; bizi hatalı mutalealardan korur; çocuklarımızı daha iyi müşahede etmeğe bizi icbar eder ve binnetice kendi ruhî teşekkülümüze faydası dokunur; ve nihayet çocuklar arasında terbiye hususunda müsmir mukayeselere vesiyle olur.

İlk yapılması lâzım gelen üç müşahede vardır:

1

Görmek için bilmek lâzımdır.

Çocuğa ait müşahedemizin kıymeti bilğimizin kıymetiyle mütenasiptir. Müşahede kudretimiz, bu mes'eledeki vukufumuza tâbi'dir. Umumiyetle çocuk hakkında bir çok şey biliyorsak, hususiyle filân çocuk hakkında daha çok şey müşahede ederiz. Yoksa hiç bir şeyin farkına varmadan bir sürü kötülüklerin yanından geçer, beraberlerinde yaşayıp gideriz. Ebeveyin, ekseriya çocuklarını iyi tanımazlar, çün kü çocuk hakkında çok bir şey bilmezler ve tecrübeleri pek mahduttur. Elhasıl, cehlimiz müşahedelerimizi bozar, bakmak kâfi değildir, evvelden okumuş olmak lâzımdır.

Arziyatçı kayalarda öyle izler görür ki bunlar ona bütün bir maziyi öğretir; arziyat bilmiyen istediği kadar baksa bir şey görmez.

Çocuklarımız hakkında da ayni mes'ele caridir. Ancak görebildiklerimizi kaydedebiliriz; halbuki yine ancak öğrendiğimiz şeyi görebiliriz. İyi müşahede fisi yapmak için mürebbilik vazifemizi, mümkün olduğu kadar muhtelif görünüşleriyle öğrenmeğe çalışalım.

2

İstatistik halinden ziyade dinamik hali bilmek daha faydalıdır.

Psikologik portreleri, jestleri, ruhî halleri bilmek muvafıktır; bunlar lâzım iseler de kâfi değildir; filân çocuğun revişini, veçhesini bilmek lâzımdır. İşte meselâ dağda yolunu şaşırmış bir kaç kişi; şüphesiz kj nerede bulunduklarını bilmeleri iycap eder; lâkin, muayyen bir zaman zarfında, ne kadar ve hangi cihette ilerlemiş olduklarını bilmeleri ehemmiyeti haizdir. Meselâ şu çocuk filân meziyetleri, filân kusurları, şu zihnî gecikmeği arzediyor: acaba altı ay, bir sene sonra ne olacak? Tevekkuf halindemiyiz, yoksa terakkî mi, ve terakkî seri' mi, ağır mı? İşte mürebbinin bilmesi, müşahede etmesi, kaydetmesi iycap eden budur. Maksat hayatı hareket halinde yakalamaktır; yoksa mumya karşısında kalırız.

Terbiye işinde, ebeveyin bir konsoltonun kâfi olduğuna ve çocuklarının dahilî mekanizmalarını (hayatî ve ruhî) gözlerinin önüne getirmekle her şeyi yapmış olduklarına inanırlar: bu ancak iptidaî bir müşahededir. Bu mekanizmenin zaman ve mekanda nasıl işlediğini görmek lâzımdır. Yoksa çocuk hakkındaki bilgimiz nakıstır.

İyi yapılmış olan müşahede fişi, mürebbiyi alâkadar edebilecek yegâne görünüş olan tekevvün zamanı zarfında bu malûmatı kazanmamıza müsaittir, zyra çalıştığımız hep çocuğun tekevvünü içindir.

3

Çocuğu tanımak kâfî değildir

Onu anlamak da lâzımdır. Hiç bir vakît bu işe lâzımı kadar ehemmiyet verildiği yoktur. Bir müze muhafızı, muhafaza ettiği tabloları herkesten iyi tanır: zamanda teferruattan hiç bir şey nazarından kaçmaz; fakat bundan dolayı onları anlaması iycap etmez; ve hangi mektebe, ve hangi üslûba ait olduğunu, ne de karakterini anlamaz. Bir çok ebeveyin çocuklarının bedenî, zihnî, ahlakî bütün teferrüatını pek iyi bilirler, lâkin hiç bir vakît anlıyamazlar. O halde ne yapmak lâzım gelir? Usulî, sistemleştirilmiş, müteselsil kıymetler halinde toplanmış bir müşahede. Bir muammanın her bir parçasını tanımak, mütemadiyen onlarla uğraşmak, muammayı tanıtmaz: o parçaları toplayıp birleştirmek lâzımdır. Bir gurup fotografı üzerine orta sında küçük bir delik bulunan bir kâğıt koyunuz: kâğıdı gezdirdikçe bir biri

ardı sıra gözleri, burunları, ağızları, çeneleri görürsünüz; fakat kimseyi tanımazsınız. Kâğıdı kaldırınız, teferrüat zail olur, lâkin derhal adamları tanır veya görürsünüz.

Bir çocuğu anlamak için, teferrüatın hey'eti mecmuayı saklamaması lâzımdır, her nekadar hey'eti mecmuayı bize gösteren o teferrüat ise de. Binaen'aleyh çocuğu her günkü hayatın çerçivesi içinde, kendi muhitinde müşabede etmek lâzımdır; jestler, laboratuvar tecrübeleri, gerek psikologide gerekse tıpta olsun, maddî ve mânevî muhitinde yaşıyan mevcudun tam olarak müşahedesinden ibaret olan elinin muayenesinin, o muhitteki tarzı hareketini tetkîk etmenin yerini tutamaz. Binaen'aleyh müşahedelerimizi gurup halinde toplıyalım; onları birbiriyle mukayese edelim; tekrar tasnif edelim; elimizden geldiği kadar silsilelendirelim. O vakît her bir çocuk için asıl kendi hakîkatini, asıl kendi kanununu buluruz, anahtarını elde ederiz.

Çocuğun bedenini müşahede

Bu mutlaka lâzımdır. Ruh bir "akıl mahluku" değildir: ruh tecessüt etmiştir, ancak beden içinde vardır. Bütün uzviyetimiz onun cevheridir. Zamanımca denilebilir ki psikologik hallerimiz, tahteşşuur sahasında ve daha da yüksek olarak şuur sahasında, en müphem biolojik hallerimizin yer değiştirmesinden başka bir şey değildir: böyle olmasa, mevcudun vahdeti bir yalandan ibaret olur. Çocuklarımızın bedenlerini, yalnız kısım kısım değil, belki hey'eti mecmuasiyle de tetkîk ve müşahede etmeliyiz.

Bu müşahede güçtür, çünkü birçok çalışmalarla elde edilebilen birçok malûmatı istilzam eder. İtiraf etmeli ki hekim bile daima bu müşahedeye muktedir olamaz. Bundan dolayı ebeveyin cesaretsizliğe düşmesinler; biraz tetebbu ve biraz zekâ ile, bir haylı keşiflerde bulunabilirler. Dr. Richard, teneffüs terbiyesine dair olan eserinde, çocuklarını kendisine getiren annelere, ne vakittenberi onları çıplak görmediklerini sorduğunu anlatır. Şüphesiz, mahirane ve derin bir sual; lâkin neye yarar, denilebilir; çünkü ya bir şey görmezler, yahut pek az bir şey görürler.

Çocuklarımızın vücutleri üzerinde ne aramalıyız? Böyle kısa bir mekalede bir hayli ilimi kavramak imkânsızdır. Şöyle bir işaret edelim:

1. Hastalıkları ve rahatsızlıkları.—Onların tarzları, devirleri, çocuğun hastalığa yakalandığı muhiti kaydetmeliyiz. Bu hastalıkların bir mânası vardır. Her hangi bir çocuk, her hangi bir hastalığa tutulmaz, nasılki filân nebat her hangi bir arazide, yahut her hangi muhit şartında tenebbüt etmez. Mukabil zemini, muhiti bulunmadıkça hastalık da olmaz; ocağı söndürmedikçe dermanı izaleye çalışmamız beyhudedir. Nasıl hasta olduğunu bana söyle, kim olduğunu sana söyliyeyim. Hastalıklar, hem derin mizacımızın, hem de yaşayış tarzımızın nişaneleridir: hastalıklarımızdan ziyade mizacımızı ve yaşayış tarzımızı tedavi etmemiz lâzımdır. Hastalıklar imdat işaretidir; çalan çandan telâşa düşeriz; fakat hastalığın haber verdiği ve ekseriya şifadan veya şifa denilen halden sonra bakî kalan tehlikeden telâşa düşmeyiz.

2. Ölçüler.— Bazı nadir mektepler şakirtlerinin boy ve siklet ölçülerini alırlar. Pek güzel, fakat fişler üzerine kaydedildi mi orada uyur kalır, kimsenin rahatını bozmazlar. Yalnız bu iki ölçü kendi başlarına kâfi değildir; bu mevzuu burada tafsil etmiyeceğiz. Bu hallerile de, biraz ileride târif edeceğimiz zihni inkişaf münhanisi ile beraber, boyun ve sikletinde birer münhanisi ayni fişin üzerine cizildiği takdirde bir şeye yarıyabilirler; ondan sonra arasıra bu münhanilere bakmak, birbirile mukayese etmek, tip halinde guruplaştırmak ve bu fişlerin mevzuu olan çocuklara nisbet edilmek zahmeti ihtiyar olunursa her halde faideden hali değildirler. Basit, fakat mürebbiye ve mütahassıs tabibe faydalı keşifler yapılır. Bu ölçüler çocuğun doğduğu güne tekabul eden her ayda alınmalıdır. Meselâ çocuk 8 martta doğmuş; her ayın sekizinde, daime çırılçıplak ve günün ayni saatinde ölçülür.

3. Tehlike alâmetleri ve ümit nişaneleri.—Bunları bulmak, için çocuklarımızı çıplak tarassut edelim. Bu tehlike işaretlerini tasvir etmek mümkün değildir, fakat bazıları şunlardır: çoçukta gecikmiş ve ya pek süratli vakî olan büyümeler, vücudün, hatta ahenkli nispetsizlikleri, tıflâne veya geçkin görünüşler, sadrın veya âzanın sui teşekkülü, derinin hali, kıvamı, hissî âlem arasında vasıta olan cilt, içinde oturanın mahiyetini usta bir gözden gizliyemiyen bir cephedir.

Çocuklarımızın fena duruşları da tehlike işaretleridir: vaziyeti fena olan çocuk, yorgun veya adalesinin zaif olmasından dolayı doğru durmuyordur; Çürük dişler: dişçiyi görmeğe mühtaç olan çocuk, iyi bir doktorca da görmeğe muhtaçtır; şişkin veya düşük karınlar, bademciklerin büyümesi, hatta en hafif tikler, kelimenin amiyane manasiyle hatta pek güzel olan çocuk daima soğuk ayaklar, ıslak veya morumen eller. Dahı ne bileyim? Bu mes'eleye dair koca bir kitap yazılır.

Bir çocuğun vücudü, sırf haricî görünüşü ile bile, okumakla bitmiyen bir eser olduğunu bilmemiz kâfidir Ebeveyin olsun, mürebbiler olsun, bu kitabı okümağı bilmemezlik etmiyelim ve psikolojik hadiselerin tezahür ettiği uzviyetle alâkası olmıyan, munhasiren psikolojik mütalealarla vakît kaybetmiyelim.

Çocuklarımızın basırasını, samiasını düşünelim Bluglarının inkişafını tâkîp etmek akıllılığında bulunalım Çocuğa vakî olacak imkânların bize göstereceği işaretleri de arayalım. Terbiye ile alâkadar olanlar, Sigandnun, Mac Anliffe'in, ve başkalarının bu mes'eleye dair olan eserlerinden haberdar olmamaları mümkün değildir Bilelim ki bütün vücudümüz zihnî hayatımıza iştirâk eder, beden fikre ve fikir bedene şekil verir (Pierre

Abraham, Figures). Çocuğun vücudünü ehemmiyetsiz bir şey gibi görmekten, yalnız hastalandığı vakît veya jimnastik dersine hazırlanacağı için vücudü ihtinam etmekten vazgeçelim.

Psikolojik hadiselerin müşahedesi.— Evvela tesler gelir. Kıymetleri neyse odur. Onlara hail olmadıkları mânayı vermemelidir; dediklerinden fazla söz almağa çalışmamalıdır; Onlardan oldukları gibi istifade etmeğe bakmalıdır. Siklet ve boy münhanilerine ilâveten zaman zaman çocuğun zinî inkişafının münhanisini yapmak faidelidir. Mektepte, pek faideli olan müşterek jestler kullanılabilir. Umumî inkişaf testerine diğer tecrübeler (dikkat, muhakeme... v. s.) de ilâve olunabilir. Bilelim ki tester ekseriya pek fena alınır; onlarda öyle bir teknik vardır ki çok kimse bilmez. Kendi çocuklarımızı, kendi talebenizi bizzat teste etmemek de muvafıktır. Elhasıl, tecrübemiz bize öğretti ki, 12 yaşından sonraki testler, normal çocuklarda ehemmiyetini çok kaybeder ve onlardaki erkenlikten sakınmak lâzımdır. Bu öyle bir mes'eledir ki bu naçiz makalenin hududunu geçer, ve zihnî melekler psikolojisi gibi en güç mes'elelere tealluk eder.

Cismanî alâmetlerin müşahedesi ne kadar güç ise psikolojik hadiselerin müşahedesi hiç kolay değildir; bunun aksine inanmak umumî bir hatadır. İnsan gökten psikolog olarak inmez; hem insan zembille hiçbir şey olarak inmez. Hakîkat şudur ki biz tenbelliğimizle ve ilimimizin kifayesile yaşıyoruz.

Tehlike işaretlerini müşahede etmek lâzım. Yetişkenlerde öyle asabî hastalıklar vardır ki vaktında menedilebilirdi. En büyük, en aşikâr demek isterim, kusurlar daima en vahimleri değildir; kusurların hassası, bidayeten gizli olmasıdır. Dalları görünmeden çok evvel kökleri yerleşir. Onları keşfetmek için toprağı eşmek, gayrı şuura inmek lâzımdır. Hervakît olmamakla beraber ekseriya, bu mantar kusurlar, seriüzzevaldir; derin kökleri yoktur. Farku temyiz, psikologi ilminin en başlı vasifdir. Ebeyin ekseriya bu farku temyiz, psikoloji hassasından mahrumdurlar; kusurun kıymeti; halen hissolunan rahatsızlığa göre takdir olunur.

Atide alınacak mahsulün vaitleri müşahede etmek lâzım. Çocuğun kusurlarını tanımak, gölgesini tanımaktan başka bir şey değildir. Meziyetleri, tedbirleri, imkânlarıdır ki cevherini teşkil eder.

Çocukta daima müşahede edilmek lâzım gelen ve ekser ebeveyin için müşahedesi kâfi olan iki şey vardır; çocuklarının faaliyet ve neş'esi. Hayat bir kudret, bir kuvvettir: cismanî cepheden faaliyet, ruhî cepheden neş'edir, şatarettir, keyiftir. Neş'e, cismanî ahengin alâmetidir. Çocukta faaliyet ve neş'eden her hangi biri yoksa, yahut ifrat derecede veya muvazenesiz bir halde varsa, varlığının derinliklerindeki motorda veya intibak edemediği, belki de intibak etmemekte haklı bulunduğu muhitinde okşıyan bir şeyler vardır. Böyle bir çocuğun sıhhati veya pedagojisiyle meşgul olmak lâzımdır.

Bir mülâhaza daha.—Çocuklarımızın muhtelif yaşlardaki yazılarını muhafaza edelim; bu birinci derecede kıymetli bir vesikadır. Eğer gülünç zihniyetler devrinde bulunmamış olsaydık, muntazam fasılalarla arkadan, önden, profilden doğru ve çırçıplak birçok fotograflar da tavsiye ederdik. Seciyede husule gelecek tahavvülleri fotograflarla mukayese pek faydalı olurdu.

Diğer tâbirle çocuklarımızı muayene, yâni kemali dikkatle tahlil ve müşahede edelim; bir tertip zihniyetiyle, muhitlerinde serbestçe hareket ettiklerini görelim; çocuklarımızla çok konuşalım; bu, onları iyi anlamanın sırrıdır. Çocuklariyle konuşan ana baba azdır; birçok anneler bunu yapmadıklarını, yapmağı hiç düşünmediklerini, yapmak ihtiyacını hissetmediklerini iytiraf etmişlerdir. Çocuklarımızın önünde mükâleme ediyoruz, hem de daima tâzir için; onları söyletmek, dinlemek, küçük ruhlarının samimî ihtizazlarını sezmek için değil.

Onları temaşa edelim: sevimli, sevgili bir ahenk noktai nazarımızı zenginletir. Kalbin öyle ışıkları vardır ki akıl idrak edemez. Nihayet kendileri hakkında tefekküre dalalım. Laboratuvar alimini hayrete düşürecek keşiflerde bulunuruz.

Ve bunların hepsini kaydedelim; bizzarure günü gününe değil, bakmak için gerilemek lâzımdır. Sonra da yeni bir temayülün ilk tezahürleri ekseriya gayri mahsustur. Lâkin her sekiz veya on beş günde, hiç olmazsa ayda bir duralım. Bir çeyrek saat kadar düşünelim. Hadiseleri kısaca kaydedelim.

Bu kayıtları nasıl bir ruhla yapmalı? Ne bedbin, ne nikbin olmamalı, belki soğuk kanlı olmalı. Ruhu endişelere veya hülyalara kaptırmak doğru değildir. Sükûnla, açık görmek matluptur. Eğer bu sükûna kabiliyetimiz yoksa, çocuklarımıza dair fiş tutmaktan vazgeçmek münasiptir.

Son bir söz: kayıtlarımızı sık sık gözden geçirmezsek bu kadar sây faidesizdir. Evvelâ, onları okumak, istimallerinin ilk şartıdır. Kendi kendimizi isticvap edelim, çocuklar kadar bizzat kendimizi tetkîk edelim ve arıyalım; telâşsız arıyalım, fakat arıyalım, her halde buluruz.

İkinci Yerli Mallar sergisinin en güzel meşherlerinden birisi de:

İbrahim Ziya mensucat Fabrikası meşheridir.

Fabrika—Aksaray—Molla gürani—Tramvay güzergâhındadır. Satış yeri: Yerli Mallar Pazarı.

Sakat Bir Iddia

Yazan: İFFET HALİM

Kadının Doktor, Meb'us, Asker, Renç-per olduğu bir asırda, san'atta ona cılız bir mevkî ayırmak, içtimaî ıstırapları, kadının lâyıkıyla haykıramıyacağını iddia etmek, sakat bir iddiadır.

Geçen ay genç muharrirlerden (Vasfi Mahir) beyin iki kadın şairimizin kitapları hakkında yazmış olduğu bir yazıyı (Muhit)in serbest tenkit sahifelerinde neşretmiştik. Bu tenkite İffet Halim Hanım tarafından gönderilen cevabı da bu ay yazıyoruz. Mecmuamızın kadınların içtimaiyat siyaset ve İrfan sahasındaki faaliyetlerine ait fikirlerini esasen... sayımızın başmekalesinde tafsil ve iyzah edilmiş olduğundan burada tekrarına lüzum görülmemiştir.

İki kıymetli kadın şairimiz, iki değerli şiir kitabını, edebiyatımıza hediye ettiler...

Bu kitaplar hakkında yazılan tenkîtler arasında, «Muhit» mecmuasının 930 Ağustos tarihli nushasında da bir yazıya tesadüf ettim: Eğer bu yazı, yalnız iki kitabı ve iki kadın şairini tenkît etmekle iktifa etmiş olsaydı, ihtiva ettiği bazi fikirlere iyti-raz etmek hakkını kendimde bulamazdım; fakat, böyle değil; tenkit, geniş bir saha üzerinde yapılmış..

Meselenin ruhuna girişmeden evel, bizzat tenkît sahibinin de ortaya attığı fikirler hakkında ciddî bir kanaat sahibi olmadığını söylemek isterim.

Çünkü, Fransız üstadının, kültürlü bir kadın san'atkârın her türlü objektif eserler yaratacağı hakkındaki düşüncelerine, (belki) diye bir ima ile iştirâk eden muharrir. (Fakat kadınla erkeğin arasına en büyük farkı koyan tabiattır) diye başlayan ikinci bir cümle ile ikinci bir kanaata geçiyor.

Tenkît sahibinin, bu iki kanaattan hangisine inandığı maatteessüf anlaşılamıyor; kadınla erkeği ayıran fizikî farklardan başka, ruhî meselelerde de bugüne kadar arada görülen ayrılıklar, sırf bir terbiye meselesi midir, yoksa, tabiatın bunda tesirleri var mıdır?

Eğer tenkît, böyle çapraşık bir yoldan yürünmeyerek, doğrudan doğruya bu iki kanaatın her hangi biri üzerinde mütalaa beyan ederek yapılmış olsaydı, ben de açıkca kanaatlarımı ortaya atardım ve derdim ki: Evet, bu güne kadar kadınla erkeği ruhî sahada birbirinden ayıran bir terbiye meselesidir, kültür meselesidir; bugün artık elimizde misalleri vardır; kürtürlü bir kadın, bir erkekten hiçbir farkı olmayarak, her sahada aynı muvaffakıyeti, aynı enerjiyi göstermiştir. Böyle bir devirde ona, san'atta cılız bir mevkî ayırmağı düşünmek sakat bir düşüncedir.

Daha söylenecek çok şey var; fakat gözümüzün önünde duran bir hakikatı binbir şekilde anlatmak beyhude... yalnız son söz olarak, tenkît sahibine şunları da sormak istiyorum: Bir kadının edebî zevkînin inkişafı için kadın şiiri mi okumak iycap eder?

Bence Şükûfe Nihal ve Halide Nusratin bu günkü şerefli vazifelerinden birini yarınki kadınlığa, kadınca bir edebî zevk vermek değil, her sahada bir kudret gösteren Türk kadınının san'at sahasında da aynı enerjiyi gösterdiğini bildirmek teşkil etmelidir. Biz o kitaplarda bunu aramalı ve kendilerinden bunu beklemeliyiz. İşte benim kanaatlarım.

Deniz bana büyük bir ders verdi. Kaç zamandır manasız gibi duran sathına bakar bakar da bitmeyen bir sabır ile söylediği, hep tekrar ettiği gizli şeyleri kavramağa çalışırdım. Bana gelirdi ki kendimi onunla hem ahenk kılabilsem, onun bipayan sükûneti biraz bana da geçebilse emindim ki o mutarrit sesin içindeki manayı anlayacağım, derin hakîkatlar öğreneçeğim.

İşte geçen gün çocuklar vasıtasiyle deniz bana büyük bir ders verdi.

O gün çocuklarım yine hergünki neşe ve hahişle denize atıldılar. Ellerinde daha tecrübe etmedikleri yep yeni büyük kaz biçiminde bir balon vardı. Kazın cazibesi olacak, denize onlardan evvel giren iki çocuk da hemen benimkilerin yanına koştu ve denizin içine kahkaha ile, gürültülü su sıçratmalariyle, bağrışmalarla dolu bir oyun basladı. Çocukların oynamasını seyretmede bütün vücudu tatmin eden bir haz vardır, bilirsiniz. Ben de böyle bir hisle çocukları seyrediyor neş'eleri içimi açıyordu.

Sonra denizden çıkmaları zamanı geldi. Onları giydirmek telâşı arasında yeni arkadaşlarının çıkmalarını ve giyinmelerini görmemiş olacağım. Gitmek üzere döndüğümüz zaman denizde kimse yoktu yalnız sahilde çocukların elindeki oyuncağa hasretle bakan iki çocuk vardı. Bunlar temiz vücutlarının üstüne uzun paçalı, kirli, yırtık bir pantalondan başka bir de aynı derecede eski ve renksiz bir gömlek geçirmişlerdi. Ancak yüzlerine bakınca demin çocuklarımla pür neş'e oynayan çocukları tanıyabildim. O anda, gayri ihtiyarî olarak içime ilk doğan his, esef hissi oldu. Neye üzüldüm bilir misiniz? Bu küçücük insanların bakımsız haline değil, ayni seviyede olmadıkları çocuklarımla ahbaplığı derinleştireceklerine esef ettim.

İste o zaman utandım. Hem kendimden hem de bir takım yapma telâkkîleriyle paçavralarla istinat eden seviye farklarıyle bizim medeniyet dediğimiz çürük ve küçük şeyden utandım. İşte o zaman anladım ki biz hakîkatte,

Yerli mallar sergisinde çok eski ve kıymetli eczacılarımızdan Hasan Beyin
Hasan müstahzeratı
Paviyonu sergi ziyaretcilerine mis kokulu kolonyalarını dağıtmakla gördüğü rağbete tam yerinde bir mukabele yapmıştır.

ÇOCUK VE DENİZ!...

İşte biri küçük diğeri büyük başka başka iki âlem.

Denizin mânasız gibi duran sathında anlayan insanlar için ne büyük dersler, ne derin hakîkatler vardır...

denizin nazarında olduğumuz gibi görünürsek aynı derecede küçük mahlûklarız.

Çocuk ve deniz. Birisi çok küçük ve bizim dar fikirlerimizle mütefessih olmadığı için, asırların kurduğu yalancı kıymetleri devirebiliyorlar, insanlara hakîkî kıymetlerini veriyorlar.

Anladım. Fakat zannediyorum ben de çocuk kadar küçük ve saf olsaydım, ben de deniz kadar büyük ve ihtiyar olsaydım, o zaman ben de insanları müsavi görürdüm.

En temiz ve en teknik usullerle reklam yapan
Bioks — Diş mâcunu
Firmasının yerli mallar sergisindeki meşheri, önünde duranları hakikaten cezbedecek bir şekilde yapılmıştı.

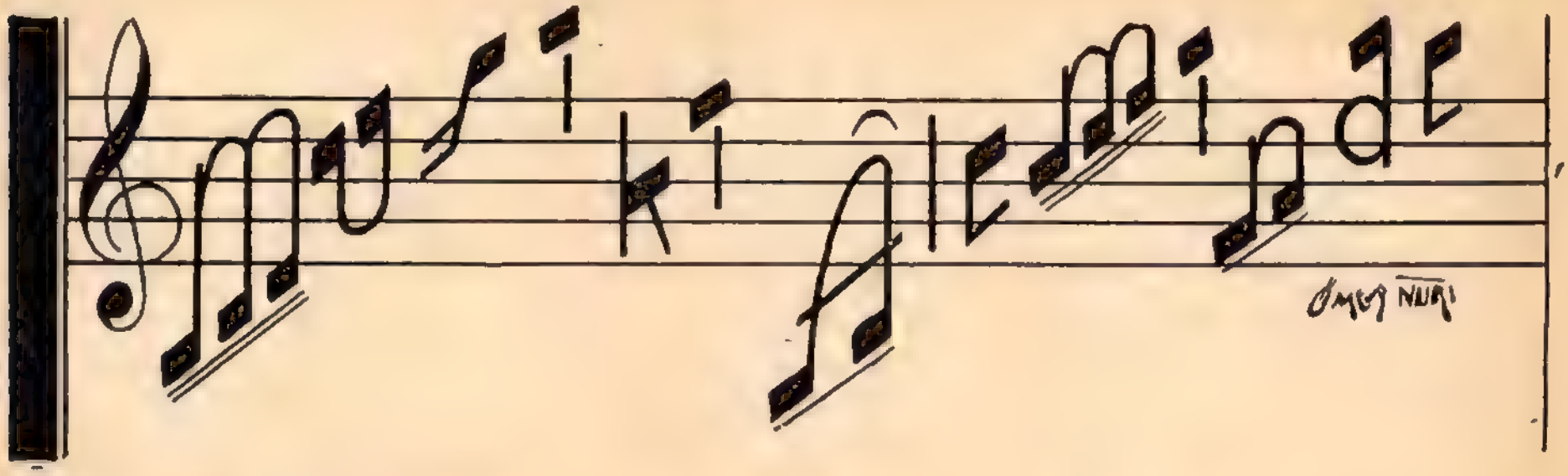

R. Schumann - Şuman

Yazan: **MEBRURE HURŞİT**

İki defa nehre atılmak suretiyle intihara teşebbus eden, (Ben çok günahkârım... insanların içinde yaşamıya lâyık değilim) diye aklını oynatan bu san'atkâr nihayet timarhanede öldü.

1810 senesinde «Zwickau» şehrinde doğan Robert Schumann musiki tahsilini Haydn'in ve Mozart'ın eserlerine çalışarak kendi kendine ilerletti. Lord Byron'ın şiirlerini besteliyerek bastırdıktan sonra İtalyada dinlediği kemanî Paganini'nin muvaffakıyetlerine imrenerek bestekârlığı bırakıp virtüноz olmak istedi ve piyano çalmağa karar verdi. 1831 senesinde bir kaza neticesinde sağ eli sakat kaldı ve piyanosundan ayrılarak yeniden bestelerinin başına dönmeğe mecbur oldu.

1850 de Düsseldorfda kilise orkestra şefliğine tâyin olundu, fakat sıhhatsizliği yüzünden çok geçmeden bu vazifesini de bırakmak zaruretinde kaldı. Schumann ayrıca münekkitlik de yaptı, 1834 de «Gazette musicale»ı tesis etti. Burada intişar eden makaleleri «Ecrits divers sur la musique et les musiciens» ismi altında TH. BACHELET tarafından bir araya getirilerek 1854 de, yâni san'atkârın öldüğü sene dört cilt halinde basıldı.

İşte R. Schumannın bir kaç kelime ile hülâsa edilen hayatı! Fakat bu kısacık yazı, bir timarhane köşesinde can veren zavallı bestekârın kısa ömrünü dolduran çile ve acıları

hiç de anlatmış olmaz. Schumanni, mezara sürükliyecek olan korkunç ve zalim hastalığın daha ilk başladığı zamanlardan tanıyan bir muharrir bestekârın hayatı ve eserleri hakkında 1860 senesinde «Magasin Pittoresque» mecmuasında şu şayanı dikkat izahatı veriyor:

«Beethoven, Weber, Schubert gibi büyük bestekârların ardarda öldükleri bir devirde Almanyanın yarattığı büyük san'atkârlar serisini tâkip edebilecek iki genç musiki üstadı vardı: Bunlar F. Mendelssohn ile R. Schumann dı. Nasipleri büsbütün başka çıktı.

Küçük yaşta deha ve kudretini gösteren birincisi, çalışkan, nazik herkesle hoş geçinen bir adamdı. Kısa süren hayatınca Almanyada ve İngilterede muvaffakıyetler elde etti ve mes'ut olarak öldü. Bu san'atkârın ölümünden sonra musiki sahesindeki Alman zaferinin yegâne haklı varisi ve halefi Mendelssohn'ın rakîbi diye anılan R. Schumann'dı.

Şüphesiz ki o mendelssohn kadar musikinin teorisine vakıf değildi. Fakat hissî kabiliyeti onunkinden çok daha kuvvetli ve ince idi.

Schumann her ne kadar eski üstatların eserlerine karşı büyük bir hayranlık duyuyorsa da kendi bestelerinde daima yapılmamış bir yenilik göstermesini severdi. Zaten feci akıbeti de yaşayış tarzındaki garabetin, ahlakındaki durgun ketumluğun dımağî bir hastalıktan ileri geldiğini ispat etmiş oldu.

Esaslı bir edebî tahsil görmüş olduğu ve çok makale ve tenkitler yazdığı halde Schumann'ın fikirlerini, hülyalarını, sevinç ve acılarını söyleten dil, yalnız musiki idi.

150 tane eseri vardı. Bunlardan üç tane quatuor'u Mendelssohna ithaf etti. Şarkılarının her birinde şayanı dikkat bir yenilik ve canlılık vardı. 1847 de « Geneviève de Brabant » isimli bir operası oynandı, bu eser önceleri çok merakla karşılandığı halde halkın rağbetini kazanmadı.

Schumann 1853 senesinde Düsseldorf'da kendisini Rhin nehrine atmak istedi, boğulmasına meydan verilmeden kurtarıldı Bütün hayatınca çok azkonuşan, fakat bu durgunluğuna rağmen nezaket ve muhabbet göstermesini bilen bir adamdı.

Hastalığının ilk başlarında lakırdısını yarım bırakır, gözbebekleri büyür, korkunç ve garip bir ısrarla karşısındakine dikilirdi. Daima kulağına müphem bir takım nağmeler geldiğini ve önünde musiki perilerinin raksettiğini anlatırdı. Bir gece yatağından kalkmış ve Schubertle Mendelssohn'un kendisine bir musiki mevzu gönderdiklerini ve bunu işlemek lâzım geldiğin öyliverek çok kudretli bir piyano san'atkârı olan karısının bütün mümaneatına rağmen çalışmağa başlamıştı.

Çok geçmeden bir tımarhaneye yatırılmasını istedi, fakat ailesi bir türlü san'atkâra kıyamıyarak onu evde tedaviye çalıştı. Hali günden güne fenalaşıyordu, gözlerinin önünde durmadan bir sürü hayallerin oynaştıklarından şikâvet ediyor, kendisini insanların muhabbetine lâyık görmüyor, « Ben çok günakârım! » diye bağırıp inleyordu.

1854 senesi 27 Şubat karnaval günü dostlarıyle bir arada otururken birden sokağa fırlamış, gidip kendini Rhin nehrine atmıştı. Kayıkçılar tarafından kurtarılmış, gelip geçenler, Schumanni tanımış ve evine götürmüşlerdi.

Bu vak'ayı müteakıp derhal BONN cıvarındaki Eudenich tımarhanesine nakledildi ve orada 28 temmuz 1854 tarihinde 44 yaşında iken öldü.

Yerli mallar sergisinde halis Bemberg ipeği ile yapılmış (Terazi marka)

İbrahim Zade Biraderler Çorap Fabrikası

nın teşhir ettiği çoraplar bize yerli mallarımızın Avropa mallarına karşı faikıyetini ispat etti.
Kendi işlerinin başında bizzat kendileri çalışmak suretiyle elde ettikleri bu muvaffakıyetten dolayı (Terazi marka) sahiplerini tebrik ederiz.

Askerlik Hikâyelerinden

Yazan: M. ŞEVKİ

Bölüğe yeni gelen neferler arasında bir de aşçı bulunduğu müjdesini yüzbaşıya ben verdim. Bu haberden yüzbaşım çok memnun kaldı, çünkü ekser şişmanlar gibi o da şikemperverdi, hatta dayanamadı, boş zeminliğin bir köşesinde duran boğazı lastikli potinlerini ayağına geçirdi;

— Haydi evlat, şu yeni aşçıyı bir de ben göreyim diye önüme düştü.

İki sıra üzerine duran yeni neferlerin ilerisinde seslendim:

— Aşçı neferi iki adım ileri!

Aşçı muntazam adımlarla ileri çıktı ve durdu, yüzbaşiyle muhavere başladı:

— Sen aşçı mısın?

— Evet.

— Nerelisin!

— Bolulu.

— Evvelce nerede çalıştın?

— Apdullah Efendi lokantasında.

— Hani şu İstanbuldaki Apdullah Efendi de mi?

— Evet orada.

Yüzbaşım bana döndü ve sanki müstakbel leziz yemeklerin tadını duyuyormuş gibi damağını şaklatarak:

— Âla, dedi, hem Bolulu hem de Apdullah Efendi de hizmet etmiş, doğrusu bulunur nimet değil.

Hakikaten de öyle idi. Aylardan beri cephede çarpışan, yemek namına bulgur pilavı veya et kavurmasından başka bir şey göremeyen insanlar için bunun kadar büyük bir nimet tasavvur edilemezdi.

Börek, tatlı, hatta temiz bir sütlaç veya mahallebi gibi meçhulümüz kalan nesnelere kavuşacağımızı düşündükçe içimize latif bir bayginlık geliyordu. İnsan cephede de olsa hissini ve zaikasını kaybetmiyor.

Yalınız benim aklımın ermediği bir nokta varsa, o da bu büyük nimetin nasıl olupta bize kadar geldiği idi. Öyle ya, ordu, kolordu, fırka, alay, tabur karargâhlarından ne suretle kurtulup da bize, cepheye kadar gelmişti? Acaba bu yüksek karargâhların hepsi mükemmel ve Bolulu aşçılarla dolmuşta, onun için mi bunu bize göndermişler?

Mamafi bunu uzun boylu düşünmedim, ne suretle olursa olsun hakikat olan bir şey varsa bu büyük nimetin bize kadar geldiği idi, biz ondan istifadeye bakalım.

***

Yeni aşçının san'at ve meharetini göstermesi için lâzım olan hiç bir şeyi esirgemedik.

— Hemen sen iste dedik, lâzım olanı biz tedarik ederiz. Yeni aşçı ilk iş olarak önlük, külah gibi kıyafete taalluk eden malzemeyi istedi, derhal iki güzel İngiliz çadırından bir önlük biçtirdik, giyilmemiş bir nefer donundan külah kestirdik, mutfak dedi, yaptırdık, ocak dedi kazdırdık, hatta yanına iki de yamak ver-

dik ve isteme sırası bize gelince ittifakı ara ile şunu talep ettik:

— Aman bize bir zeytin yağlı dolma yap!

Şimdiye kadar velev kopyesi de olsa diger yemeklerden pişirtmiş ve yemiştik, fakat bu mubareği yapan hiç bulamamıştık.

Civarımız üzüm bağlariyle çevrilmişti. Top mermileriyle altüst edilmelerine rağmen, yine bir kaç yüz defa dolma pişirecek yaprak bulunabilirdi, zeytin yağımız bir az acımtırak idi amma, dolma içerisinde belli olmazdı, kırık olmakla beraber pirinçte mevcut idi, yeni aşçının serdettiği bazı kuyudu ihtiraziyeye rağmen resmi küşadın dolma ile olmasında israr ettik.

O gün tam bir manga asker yaprak topladı, iki yamak harıl harıl ocak yaktı, yeni önlüklü, yeni külahlı aşçı pür azamet çalıştı, bir aralık nöbetçi çavuşunun, aşçının istediği iki iplik makarasının verilip verilemeyeceği hakkındaki sualine hep birden kızdık.

— Aşçı ister de verilmez olur mu, tabii bir şeye lâzımdır ve derhal ver.

— Aşçı dikiş makaralarını da aldı, ve mütemadiyen çalıştı, biz cephedeki bütün meşguliyetimize rağmen hep akşamki dolmayı düşündük.

***

Nihayet saadetli an da geldi, misafirlerimizde beraber alçak ve siyah portatif masanın başına geçtik, Bolulu aşçı dolma karavanasını önümüze koydu, dolmalar şeklen bir az garip olmakla beraber, renk itibariyle nefis görünüyorlardı. Aşçı başı bunları bizim alıştığımız şekilde değil de, takriben başka şeklinde sarmıştı, her halde buda bir eseri san'at idi.

Dayanamayıp ilk hamleyi yapan yüzbaşı oldu, arkasından biz saldırdık, lezzeti ilk ağızda hiçte fena değildi, fakat çiğnedikçe ağzımıza bir şeyler dolaşmaya, dişlerimize bir şeyler takılmağa başladı. Bu nesneler ne olabilirdi? Yaprağın damarları desek değil, dişlerimize takılanlar onlara nazaran hem ince ve hem daha kavi, saç desek oda olamaz, sıfır numara ile tıraş olmuş aşçının kafasından dökülmesinin imkânı yok.

Hepimiz ağzımda aynı şeyi hissetmiş olmalı ki göz göze bakıştık ve nihayet yine yüzbaşı dayanamayarak elini ağzına soktu ve dişlerine dolaşan nesneyi çıkardı:

— A... A... A. Siyah, ince makara ipliği, hani şu elbiselerin dikilmesine yarayan iplik!... Hep bir ağızdan bağrıştık.

— Çağırın şu aşçıyı! Gündüzkü beyaz önlüklü azametli aşçı, süklüm büklüm geldi.

— Nedir bu maskaralık, dolmaların içinde bu makara iplikleri ne arıyor?

— Efendim, yapraklar pek sert idi de bir türlü sarılmadılar, ben de iplikle bağlamaya mecbur kaldım.

— Yaprakları daha evvel haşlamadın mı?

— Yoook!

— Nerde senin aşçılığın, hani sen Apdullah Efendide çalışmıştın?

— Vallahi yalanım yok efendim, ben Apdullah Efendide çalıştım, yalnız size söylemesini unuttum galiba, aşçı olarak değilde garson olarak.

Bu cevap karşısında biz birbirimize bakıştık, aşçının arkasında duran yamağı ilâve etti.

— Bereket versin bizim aşçı başı yalnız zabitlere dolma pişirmeğe kalktı, bir de tekmil böluğe pişirmiş olsaydı piyasada makara kalmazdı.

Krep dö Şin, Krep Birman, Krep Damur ve havlu takımları üzerinde
Yeni Bursa Krep dö Şin Fabrikasının
Yerli mallar sergisinde teşhir ettiği malların nefaseti dolayısı ile mezkûr fabrika sahibi (Apturrahim Zade Mehmet Lutfi) Beyi tebrik ederiz.

Tayareci Kadın

Memleketimize gelen Fransa Tayare birliği murahassı Matmazel (Marie Marvingt) hem mükemmel bir Spor Kadını hem de iyi bir ev hanımıdır.

Foto Franse

Kadın Tayareci Matmazel Marvingt

Matmazel Marvingt in ilk defa teşhir ettiği sıhhî tayare Modeli

Meşhur fransız tayyarecisi matmazel Mari Marven (Mel Marie Marvingt) hakikî spor kadınını tam manasiyle temsil eder.

Kantal (Cantal) vilâyetinde Oriyak (Aurillac) şehrinde doğmuştur ve bir mêmur ailesine mensup olduğundan (pederi aynı şehirde posta ve telgraf müdürü) şöhret kazandığı bu tehlikeli mesleğe atılacağı evvelce hiç kimse tarafından tahmin edilemezdi. Maamafih küçüklüğünden beri her türlü sporla meşğul olan Mlle Marven bittabi havada tayyareyle gezmeği de bir gün arzu edeceği muhakkaktı.

Uçmak ona korkunç görünmiyordu, çünkü esasen balon pilotu olarak o zamana kadar nice seyahatlar yapmıştı. Hatta bu sıfatla da (aéro-club de l'Est) namındaki cemiyetin mükâfatını 23 erkek rakîbine karşı kazanmağa muvaffak olmuştu. Bundan başka Şimal denizini balonla geçmiş ve bü geçit esnasında fırtınaya tutularak 52 defa dalgaların korkunç hamlelerine maruz kalmıştı. Fakat bu sergüzeşt onu hava seyahatlarından yıldıracağına, bilâkis semaya doğru yükselmeye bir kat daha teşvik etmişti. Nihayet 1910 da Antuanet markalı monoplanı kullandığı sırada hiç bir sakatlık çıkarmamak şartiyle imtihanını vererek tayyarecilik diplomasını elde etmişti.

Evvelce Nansi fakültesinde doktorluğa ait 10 senelik tahsili tamamladığı gibi cerrahlık kısmında bazı müderrislere asistanlık da etmiş olmasından dolayı her hangi ağır bir yaralıyı ve ya hastayı, sulh zamanında, harp zamanında yahut salgın bir hastalık hüküm sürdüğü sırada, hastahanesi olmıyan, vesaiti nakliyesi bulunmayan semtlerde nakliyatı havaiyenin çok işe yarayacağını düşünerek hazırladığı bir projeyi 1910 da tayyare cemiyeti salonunda (salon de l'aéronautique) teşhir etmişti. Fakat bu fikir pek müşkülâtla kabul olunduğundan ancak 1916 da Dom (Dôme) meb'usu ve tayyarecilik muhibleri cemiyeti reisi âyandan doktor Şasen (Chassaing) tarafından ilk önce tatbik ettirilmiştir. O zamandan beri Mel Marven büyük bir sebat ve fedakârlıkla sıhhî tayyareciliğin neşr ve tervicine çalışmaktadır. Bu defa Şalanj (Challenge) mükâfatını ihdas etmiştir. Bu mükâfat bronzdan yapılı ve kırk beş elli santimetro eninde bir sıhhî tayyare modelidir. Her hangi bir tayyareyi, sıhhî tayyare haline tahvil etmek için en iyi tarzı tertip edene ve üç sene sıra ile aynı muvaffakıyeti gösterene verilecektir.

Memleketinin ilk spor cemiyeti olan aka-

Sıhhî tayarede yaralıya imdat

demiye cemiyetinin müessis âzasından sayılan Mel Marven aynı zamanda sıhhî tayyarecilik muhibleri cemiyetinin ikinci reisidir ve Fransa tayyare birliğinin murahassasıdır.

Türkiyeye gelmesinin sebebi memleketimizde sıhhî tayyareciliğin revaç ve taammümüne hizmet etmek arzusudur. İstanbuldan sonra Ankarada ve İzmirde de konferanslar vermek niyetindedir.

Verdiği malûmata göre (vol à voile) yâni yelkenli tayyareyle uçuş usulünün yalınız hava ilmine yaradığı sabit olmuştur. Çünkü bunda bir tepeden hareket etmek mecburiyeti olduğundan bu uçuş ancak dağlık memleketlerde ve dağların etrafında têmin edilebilir. Thuringede (Thuringe) hattı müstakimi muhafaza etmek üzre 2050 m. yüksekliğinde, yelkenli tayyareyle 150 m. uçulabilmiştir.

Bu pek cesaretli ve kıymetli tayyareci aynı zamanda mahir bir yüzücüdür. Sen (Seine) nehrinin Parisi kateden kısmını boydan boya Şarantondan (Charenton) Grönele (Grenelle) kadar yüzerek geçmiş ve 1 saat 10 dakika farkla, o vakıtki dünya şampiyonu olan Mel Kelermanın (Kellerman) rekorunu kırmıştır. Ayrıca muhtelif 17 spor müsabakasının şampiyonluğunu da kazanmıştı. Maamafih bu kadar spor meraklısı olmasına rağmen Mel Marven zihnî mesaiyi de ihmal etmemiştir. 10 sene fakültede çalıştığını söylemiştim, bundan başka hukuk mezunudur, altı lisan bilir, resim ve heykeltraşlıkla meşğul olur. Vaktiyle Sara Bernarın (Sarah Bernard) ve sonra diger artistlerin de şakirdi olmuştur. Bununla beraber hakikî bir ev kadınıdır. Hatta 12 yaşında iken 14 kişilik yemeği kendi başına pişirirdi. İcabında çamaşır yıkamak, ütü ütülemek, dikiş dikmek, velhasıl kadınlara ait her türlü işi görmek kudretini haizdir...

Matmazel Marven muharebe esnasında askerlik etmek için nim resmî bir müsaade alabilmiş ve cephede piyade nişancı askeri olarak çalışmıştır.

Ne yazık ki Mel Marven, evvelce memleketimizi ziyaret ederek, çarşaf zamanındaki hali göremediğinden türk kadınının tekâmülü hakkında bir fikir edinememiştir. Hayretle karışık bir merakla:

— Siz eskiden hakikaten uzun örtülere bürünüp kapalı mı gezerdiniz? diye soruyor.

Maamafih Mel Marven bizim daha çok şeyler öğrenmemiz lâzım geldigini söylüyor ve tuttuğumuz bu güzel yolu bırakmamamızı tavsiye ediyor.

«Kadın hürriyetini kendi çalışması ile elde edebilir fikrindeyim. Şimdiki halde adedleri erkeklerden fazla olduğundan, her halde kendi başlarının çaresiui bulmak mecburiyetindedirler. Esasen bu mesai hayatı şahsî iktidarlarını çoğaltır ve içlerinden evlenenler de evlerini daha iyi idare edebilirler» diyor. *(ENTE)*

Matmazel Marvingt, Türk kadınlar Birliğinde

Salon Temsili

Sigara Külü

Yazan Refik Nuri

Komedi 1 Perde

Sahne

[Dağnık bir salon. Kanape üstünde ve yerde irili ufaklı çantalar, bavullar, çamaşırlar... öteye beriye gelişi güzel atılmış muhtelif ev eşyaları... Sağda bir kapı. Nihayette camekânlı bir antre].

Eşhas

Nazan — 25 yaşında
Bülent — 30 yaşında
Sait Riza — Ellilik
Nesrin — Hizmetci

Sait — Nesrin

(SAİT, arkasında sadakor bir ceket, baş açık, kan ter içinde antreden girer. Yorgun bir halde kendini kanapelerden birine atar. Elinde kocaman bir mendil mütemadiyen terini silmektedir).

SAİT— Şu Bülent olur şey değil yahu... Hangi akla hizmet edip de bu musibet yerde oturur bilmemki. Bunun düzü yokmu idi? Bir de üstelik Beyfendi misafir dâvet eder (dizlerini oğuşturur) of!... bittim. Yokuş değil, duvar... Bir şeye yanmam iştaham da kapandı. Ağız tadı ile yemek yiyemiyeceğim. (Nesrine). Ne yemekler var bakalım.

NESRİN— Korkuyorum ki bugün sizi memnun edemiyeceğiz Beyfendi.

SAİT— Neden o?

NESRİN— Aşçı başı üç gündür hasta. Bense telaştan ne yaptığımı bilmiyorum. Akşamdan beri mutfağa bile inmeğe vaktim olmadı.

SAİT— (Şaşkın) sonra?...

NESRİN— Sonrası bu... yemekten vaz geçin, evin içinde ağza atacak ilaç için bir lokma ekmek yok.

SAİT— (Kızarak) E... doğrusu bu rezalet. Hem insanı uzun uzadıya dâvet et... bu kadar yolu teptir, sonra da açlıktan öldür.

NESRİN— Hakkınız var efendim, fakat ne yapsınlar... onlar da telaş içinde.

SAİT— Ne telaşı?

NESRİN— Üç gündür evin içinde kıyamet kopuyor. Bir sopa sopaya gelmedikleri kaldı.

SAİT— Sebep?...

MESRİN— Söylersem gülersiniz.

SAİT— Merak etme! Aç karnına gülmek âdetim değildir.

NESRİN— Sağ olsun, Beyfendi bir az dağnıkcadır. Gezdiği yerde mütemadiyen öteye beriye sigara külü serpiştirir. Hanımfendi de titizmi titiz. Her defasında mutlak bir çıngar çıkarırlar,

SAİT— Şimdi vaziyet nasıl?

NESRİN— Çok fena... ayrılıyorlar.

SAİT— Alaymı ediyorsun?

NESRİN— Keşki alay olsa... Görmiyormusunuz eşya toplanıyor.

SAİT— Hemen bugün mü gidiyorlar.

NESRİN— Vaziyet onu gösteriyor.

SAİT— Gördünmü şu başıma gelenleri şimdi. Bense Bülentin dâvetini alınca sevinmiş, şunun şurasında beş on gün yer içer başımı dinlerim demiştim.

NESRİN— Yine dinlersiniz. Nasıl olsa evin üç aylığı peşin verildi.

SAİT— Evet amma lokantaya abone olmamışsınız.

(Nazan sağdan girer)

NAZAN— (Saidi görerek) Bonjur Beyfendi.

SAİT— Bonjur Nazan hanım.

NAZAN— Bilmem nasıl özür dileyeceğim sizden! Teşrifiniz öyle münasebetsiz bir güne tesadüf etti ki.

SAİT— Biliyorum Hanımefendi.

NAZAN— (Nesrine) Haydi sen işine bak. (Nesrin çıkar).

NAZAN— Nesrin hepsini anlattımı?

SAİT— Tamamiyle.

NAZAN— Siz ne diyorsunuz?

SAİT— Ne diyeyim? Hem doğrusu ben bu işten hala bir şey anlıyamadım.

NAZAN—Bunda anlaşılmıyacak bir şey yok... geçinemiyoruz.

SAİT— Sebep?...

NAZAN—Bir değil ki... Evleneli üç sene oluyor. Bu müddet zarfında bir günümüzü hatırlamıyorumki kavgasız geçmiş olsun.

SAİT— Halbuki benim bildiğim Bülent kuzu gibi bir çocuktur. Hani ağzına vur lokmasını al!

NAZAN—Ah bilmezsiniz, bilemezsiniz Sait Bey. Bir defa hiç bir mesele yoktur ki haksız olsun. Daima her yerde hak onundur,

Tabii kabahatli de ben. Ben çok sakin bir kadınım dır. Düşünün ki bu adam beni bile çileden çıkarıyor.

SAİT— Hayret!

NAZAN— Hangisini sayayım bilmemeki.. Evela inatcıdır. Hem öyle ki... Nuh der peygamber demez. Hele dağınıklığı!... Gezdiği yerlerde mutlak arkasından biri dolaşmalıdır. Daha sonra tenbeldir, uykucudur... Ya Boğazına düşkünlügü... Ayda bir aşcı değiştirir. Paket paket sigara... fincan fincan kahve... bardak bardak ihlamur... Evlendiğimizden beri tam üç akşam eve birer vapur geç geldi.

SAİT— Bak bu işte mühim! Bunda yerden göğe kadar haklısınız. Eğer Bülent hakîkaten böyle bir münasebetsizlik yapmış ise her türlü cezaya hak kazanmış demektir.

NAZAN—Siz erkekler bu gibi şeyleri o kadar ciddi telakkî etmezsiniz. Hele (bir vapor geç gelmekle kıyamet kopmaz a!...) gibi mânasız bir de müdafaanız vardır. Fakat bir az ince düşünülürse mesele zannedildiğinden daha vahimdir.

SAİT— Ya...

NAZAN— Evet... Bir adam niçin vaporu kaçırır? ya dalgındır, işinden vaktinde çıkmaz, ya yolda bir arkadaşa rasgelir, lafa dalar, yahut da saatı yanlıştır vaktini bilmez. Bunların her üçü de dikkatsizlik, kayıtsızlık intizamsızlık alametidir, iş bu kadarla kalsa yine iyi. Ya o şüphe... ya o insanı için için yiyen, kemiren kıskaçlık kuruntuları?... Başınızı ağrıtmıyorum ya?

SAİT—Estâfurullah... Bilakis hikâye o kadar meraklı ki... insana açlığını bile unutturuyor.

NAZAN— Darılmayın amma siz de miydenizden başka bir şey düşüumezsiniz. Tıpkı Bülendin bir eşi... ye... iç... uyu... işte bukadar Uyku dedim de hatırıma geldi. Mesela o erken yatar, erken kalkar. Ben bilakis geç yatarın ve tabii geç kalkarım. Ben cibinliksiz yatamam, o (Fli-Toks) u tercih eder.Ben çayı soğutur içerim, o kaynar kaynar içer. Ben şiiri severim o hisapla uğraşır. Ben tulûu severim o gurup meftunudur. Hülasa hiç bir noktada anlaşamıyoruz.

SAİT— Demek artık sureti kat'iyede ayrılıyorsunuz?

NAZAN—Evet.

SAİT— Sonra ne yapmak fikrindesiniz?

NAZAN— Daha düşünmedim. Şimdilik buradan doğru annemin yanına gideceğim.

SAİT— Annenize ne diyeceksiniz?

NAZAN— Hakîkati olduğu gibi anlatacağım

SAİT— Kendi hakîkatinizi mi?

NAZAN— Bence bir tek hakîkat vardır. O da senelerden beri anlaşma imkânını bulamayışımızdır.

SAİT— Bunun için çalıştınızmı?

NAZAN— Bütün kuvetimle.

SAİT— Mesela ne yaptınız?

NAZAN— Her şeyden fedakârlık...

SAİT— O kadarına lüzum yok. Faraza şikâyetlerinizden biri sigara külü değilmi? Onu bu fena itiyadından vaz geçirmek için ne yaptınız?

NAZAN— Rica ettim.

SAİT— Rica edecek yerde eline bir tabla sıkıştırsanız maksada daha kolay vasıl olamazmı idiniz acaba?

NAZAN— Yo... affedersiniz... Öyle her dakîka elimde tabla Beyfendinin arkasında dolaşacak değildim ya...

SAİT — (Müstehzi). Hakkınız var... Vakıa benim böyle ince işlere pek aklım ermez amma yine öyle tahmin ederimki herkes size hak verecek. Doğrusu yine üç sene iyı tahammül etmişsiniz. Ne çare... varsın o da hangi taş katı ise başını vursun. Elbet o da bir gün kendi gibi birini bulur.

NAZAN— (Birden) ne dediniz?

SAİT— (Kelimelerin üstüne basarak) Tabii... Şüphesiz bekâr kalacak deyil ya... Parası bol... genç... yakışıklı... kibar... Ne mâlum ki bulacağı kadın kendi gibi bardak bardak ıhlamur içen bir ıhlamur tiryakisi olmıyacak.

NAZAN— (Düşünceli) siz onun tekrar evleneceğini zannedermisiniz?

SAİT— Zan ne demek... yüzde yüz muhakkak..

NAZAN— (Müteessir) Ben onun zaten beni sevmediğini çoktan anlamıştım.

(Birden hiddetlenerek) ama buna alçaklık derler. Benim üstüme evlenmek... Hem de hiç tereddüt etmeden... düşünmeden... yazıklar olsun...

SAİT— (Mütebessin) Evet amma ayrıldıktan sonra işin size dokunur bir tarafı kalmaz ki... (agır agır) Hem artık siz onu sevmiyorsunuz... öyle değilmi, nenize lazım... varsın istediğini yapsın.

NAZAN—Hakkınız var. Madem ki bir birimizi sevmiyoruz, dilediğini yapmakta serbestir.

SAİT—Gördünüzmü bakın yavaş yavaş siz de makul olmıya başlıyorsunuz.

NAZAN— Her ne ise bırakalım bu bahsi artık.

SAİT— Bana kalırsa bu işi bir az daha düşünelim Nazan hanım...

NAZAN— (asabi) artık düşünülecek hiç bir şey kalmadı.

(Nesrin girer)

NESRİN— Çarşıya iniyorum Hanımefendi... bir emriniz varmı?

NAZAN— Hayır.

SAİT— Allah rizası için bana bir lokma bir şey verin... açlıktan dizlerim titremiye gözlerim kararmıya başladı. Fena oluyorum...

NAZAN— (Nesrine) Benim zaten iştahım yok, bir şey yiyecek değilim. Beyfendi de kusura bakmazlar. Yabancı değillerdir. Bak artık ne mümkin ise yaparsın.

NESRİN— Şimdilik hiç bir şey yapmak mümkin değil hanımcığım. Eğer Beyfendi pek çok acıktılarsa aşağıda biraz peksimet var, doyarmasa bile safra bastırır,

SAİT— Ona da razıyım. Haydi bakalım geç öne de yol göster. (Nazana) Ben şimdi gelirim efendim. Daha bu mesele hakkında görüşecekierimiz var.

NAZAN— Kusura bakmazsınız değilmi?

SAİT— Ne münasebet efendim... ne münasebet... (Kendi kendine) yürü bakalım Sait... Kısmetin bugün peksimetten açıldı. Bakalım sonu ne olacak?

[Sait ve Nesrin çıkarlar. Bülent antrede gözükür. Nazan eşyalarını düzeltmekle meşguldur. Bülendin girdiğini görmez. Bülent bir müddet onun hareketlerini takip eder].

BÜLENT— Demek böyle...

NAZAN— (Birden dönerek) O... sen mi idin?

BÜLENT— Evet...

NAZAN— Ne yapalım kısmet bu kadar imiş...

BÜLENT— Kararın bu defa kat'iye benziyor.

NAZAN— Yanılmıyorsun.

BÜLENT— (Bir az sükûttan sonra) Hakkın var!

NAZAN— Sen bir şey söylemiyorsun?

BÜLENT— Ne Söyliyeyim?

NAZAN— Her zaman mani' olmıya çalışırdın.

BÜLENT— O zaman ümidim vardı.

NAZAN— Buna hayal desen daha iyi olur.

BÜLENT— Biz bir zamanlar bu işe hakîkat diye sarılmıştık.

NAZAN— Hata etmişiz.

BÜLENT— Doğru !...

NAZAN— Düşünüyorum da... biz şimdiye kadar iki mühim hadisede anlaşabilmişiz. Biri evlenirken... biri de ayrılırken...

BÜLENT— Kabahat kimin?

NAZAN— Her halde benim değil...

BÜLENT— O muhakkak.

NAZAN— Neye kendini müdafaa etmiyorsun?

BÜLENT— Neye yarar ki...

NAZAN— Sen her zaman böyle değildin... Fikrini kabul ettirmek için baş vurmadığın çare, koparmadığın kıyamet kalmazdı...

BÜLENT— Artık kuvetim kalmadı.

NAZAN— Yazık... Çok iradesiz bir adam imişsin. Çabuk yılıyorsun...

BÜLENT— Yalvarırım sana Nazan, bugünü olsun münakaşasız geçirelim. Mademki ayrılıyoruz, hiç olmazsa bu son dakikada birbirimizi incidecek şeyler söylemiyelim.

NAZAN— (Mütevekkil) Nasıl istersen...

(Bir müddet sükût)

BÜLENT— Ne düşünüyorsun?

NAZAN— Hiç...

BÜLENT— Eşyalarını ne zaman aldıracaksın?

NAZAN— Ne zaman gönderirsen...

BÜLENT— Hemen... Zaten bir iki gün sonra ben de taşınacağım. O meyanda senin iş de halledilmiş olur.

NAZAN— Niçin burada kalmıyorsun?

BÜLENT— Bir başıma mı?

NAZAN— Daha iyi ya... dilediğin gibi dinlenir, rahat edersin. Hem bu vesile ile gürültülü geçen bir ömrün bütün acıları çıkmış olur.

BÜLENT— Benim sükûna ihtiyacım yok Nazan!... onu istiyen sensin. Benim bu dâvada rolüm sırf senin arzunu yerine getirmekten ibarettir. Ayrılmak istiyen sensin. Baktım ki bundan memnun olacaksın... peki dedim. Şikâyetci ben değilim ki. İşte muradına erdin, şimdi ne yapacaksın.

NAZAN— Hiçbir tasavvurum yok. Şu anda yeğâne düşündüğüm şey bir an evvel annemin kollarına atılmaktır. Öyle hissediyorum ki en hakîki sevgiyi ancak orada bulabileceğim. Halbuki ben sana ne zengin ümitlerle gelmiş, neler ummuştum. Şimdi artık her şey bitti. Buradan bütün genç kızlık tahayüllerimi bırakarak gidiyorum... Ne acı...

BÜLENT— Dinle beni Nazan... Bana öyle geliyorki biz ikimiz de hayatımızı bir vehme kurban ediyoruz. Ortada ne biten, ne bırakılan, ne kırılan hiç bir şey yok. İztırabı biz kendimiz iycat ediyoruz. Hayat eğer o senin genç kızlık tahayülü dediğin vahimelerle yürüyebilse idi emin ol yaşamanın mânası kalmazdı. İnsanlar hiç bir zaman hayallerinin tahakukunu tamamen görememişlerdir. Bir göremeyiş de tali' sizlikten değil, hayalle hakîkatin yüz yüze gelmesine imkân olmamasındandır. Yavrum! Bilmelisin ki asıl saadet aradığını bulmakta değil, bulduğundan memnun olabilmektedir. Nemiz eksikti?... Sevişmiyormı idik?

NAZAN— (Müteessir) Sen beni sevmiyorsun Bülent!

BÜLENT— Ben seni seviyorum Nazan... Fakat ne yapayım senin istediğin gibi değil. Çünkü sen karşında daima bundan üç sene evelki aşık Bülendi görmek istiyorsun. Elimden gelse seni memnun etmek için bunu da yapacağım. Fakat olmuyor... yapamıyorum. Dizlerinin dibine oturup gözlerine baka baka saatlerce hayranlık konseri vermek bana bir az gülünç olacak gibi geliyor.

NAZAN— Fakat bunlar senin yapmadığın şeyler değil ki...

BÜLENT— Evet amma o zaman daha nişanlı idik.

NAZAN— Demek evlilik sevginin şiddetini ta'dil ediyor...

BÜLENT— İtidale uğrayan sevginin şiddeti değil, tezahürüdür Nazan... Mesela o zamanlar sadece (seni seviyorum) demek için bile bin bir merasimin ihtiyari iycap ederdi.

Günlerce hazırlanır, okur, ezberler, cesaret alır, ve nihayet şaşkın bir tereddütle karşına geçer, nefesim tutula tıkana, dilim dolaşa kekeleye bir hamlede bir kitap dolusu cevahir saçardım. Bugün aynı şeyi yapmıya kalkışsam bilmem amma bu işe en evel gülecek yine sen olursun.

NAZAN— Benim asıl gülünç bulduğum şey senin bu manasız saçmalarındır. Hem ne diye söyleyorsun bunları?... Maksadın beni kandırmak için ise...

BÜLENT— Hayır... Hayır... Böyle bir iddiada bulunmıyorum Nazan... Bunun ne mahal bir iş olduğunu bilenlerdenim. Bir tutam sigara külü için bütün bu hayatı yıkıp geçecek kadar cesaret gösteren bir kadın nazarında dünyanın hangi mantıkı şayanı iltifattır?

(Nazan güler)

BÜLENT— Neye güldün?

NAZAN— Hiç... Bakıyorum da sen kızdığın zamanlar âdeta güzelleşiyorsun... durgunluk sana hiç yaraşmıyor...

BÜLENT— Bunun için mi mütemadiyen beni böyle çileden çıkaracak şeyler yapıyorsun?...

NAZAN— Ne yapayım, öyle alıştırdın...

BÜLENT— Hakkın var Nazan... görüyorumki bu artık sende bir itiyat haline gelmiş. Üzüntüsüz geçen ömrü bir israf sanıyorsun. Peki amma ya annenin yanında ne yapacaksın? Bu kadar gürültülü bir hayata alıştıktan sonra annenin yanındaki mutlak sükûn sana usanç vermiyecekmi?

NAZAN— (Dalgın) Tecrübe edeceğim...

BÜLENT— İnşallah muvaffak olursun.

NAZAN— Teşekkür ederim.

(Saat altıyı çalar)

BÜLENT— Saat altı olmuş.

NAZAN— Otomobil neye bukadar gecikti?...

BÜLENT— Otomobilmi tenbih ettin... Bravo... Doğrusu çok hisaplı iş görüyorsun.

(Dışardan otomobil kornası çalar. Nazan telaşla pencereye koşar.)

NAZAN— Geldi... (döner, etrafına bakınır) mantom nerede? (aranarak) tuhaf şey demin burada idi.

BÜLENT— O kadar ne acele ediyorsun. Vapora daha dünya kadar vakît var. (Masanın üstündeki resimleri göstererek.) Bunları almıyormusun?

NAZAN— Bilmem.

BÜLENT— Nede olmasa birer hatıradır. Canın sıkıldıkca bakarsın. Bak mesela.. Şunu evlendiğimiz sene çıkarmıştık... (bir müddet baktıktan sonra) ikimizde ne şendik o zaman.. birbirimizi sevmekten başka bir düşüncemiz yoktu, ne çılgın, ne neşeli günlerdi o günler...

NAZAN— (Zaif) sana çok rica ederim Bülent... beni yalnız bırak.. Sen yanımda oldukça hiç bir iş göremiyorum. Bak yarım saattir hâla kücüçük bir çantayı bile yerleştiremedim.

BÜLENT— Nasıl istersen Nazan.. Bana başka bir söyleyeceğin varmı?

NAZAN— Hayır...

BÜLFNT— Nesrine tenbih edeyim de seni iskeleye kadar götürsün...

(Kapıya yürür)

NAZAN— Gidiyormusun?

BÜLENT— Sen öyle istemedinmi?

NAZAN— Niye böyle hava birdenbire karardı!

BÜLENT— Buluttur... geçer...

NAZAN— Yağmur yağacağa benziyor.

BÜLENT— İhtimal...

NAZAN— Şu aynayı tutarmısın biraz. Başımı yapacağım.

BÜLENT— Fakat sen bu kıyafetle üşürsun Nazan, biraz kalınca bir şey giysen.

EAZAN— Zarar yok...

BÜLENT— Evet ama yağmur başladı... ıslanacaksın...

NAZAN— Yaz yağmurudur... Uzun sürmez.

BÜLFNT— (Nazanın elinden aynayı alarak tutar) İhtiyat daima ihtiyattır Nazan. Bak zaten rengin de sarı.. Gözlerin kıpkırmızı olmuş. Allah vermesin ya hasta olursan...

NAZAN— (Başını düzeltmekle meşgul) Ehemmiyetli bir şey değil... Uykusuzluktan... Dün geçe hiç uyumadım gibi bir şey...

BÜLENT— Biliyorum. Sabaha kadar odandaki ışık sönmedi. Kaç defa yanına gelmeğe niyetlendim.. Fakat..

NAZAN— Gururun mani oldu değilmi! Halbuki ben her dakika seni gelir diye ümitle beklemiştim...

BÜLENT— Ben de sabaha kadar aynı hülyalarla çirpındım durdum.

(Otomobil kornası)

NAZAN— Her neyse... Kısmet bu kadarmış.., (Çantasını alarak) Allaha ısmarladık Bülent..

BÜLENT— Allaha ısmarladık Nazan.. (Bir müddet bakışırlar; ikisininde gözleri doludolu olmuştur)

BÜLENT— (Pençereden dışarısını göstererek). Ne müthiş sağnak.. (Bu esnada şiddetli gök gürültüleri işidilir... Yağmur şiddetlenir.. Hava büsbütün kararmıştır...)

(Devamı 399 uncu sahifede)

Milli Türk Destanı:

Oğuzhan

Yazan:

KEMALETTİN ŞÜKRÜ

Geçen nushanın hülasası

İki bin iki yüz sene evvel Asyanın göbeginde, Altın dağın eteklerinde Kara Han isminde bir Türk hükümdarı yaşayordu. Bu hükümdarın bir kederi vardı. Hiç erkek evladı olmayordu. Bir gün tab'asını topladı. Onlardan rica etti. Hep beraber Tanrı diye taptıkları kılıçları önünde diz çöküp yalvardılar: Hakanımıza bir erkek evlat ver! Altın yurdun altın tahtı sahipsiz kalmasın.

Bir sene sonra Kara Hanın nur topu gibi güzel bir oğlu oldu. Bu çocuk, annesinden bir kere meme emdi, sonra emmedi, yiyecek istedi. Doğduğu gün yürümeye başladı. Çocuğa usulen her kesin önünde isim konacaktı. O, kendi ismini kendi koydu.

— Benim adım Oğuzdur.. dedi, Oğuz pek çabuk büyüdü. Aylar, hatta haftalar onun hayatı üzerinde sene tesirini yapıyordu. Ak atına biniyor, altın dağına çıkıyor, avlanıyordu. Bir gün babasına sordu — Sizin Tanrı dediğiniz nedir? Babası bu en büyük kuvvet hakkında ona malumat verdi ve (Tanrımız işte şu elimizdeki kılıcımızdır) dedi. Oğuz bunu kendi düşüncesine uygun bulmadı. Bir gün babasının kılıcını aldı, altın dagın tepesindeki Kara Taşın yanına gitti. Kılıcı taşa çarptı. Kılıç kırılınca Oğuz kızdı. Ben böyle insanların elinde kırılan kılıca Tanrı diyemem. Tanrımı ben kendim arayıp bulacagım.. dedi.

Tanrı peşinde koşan Oğuz evela güneşe Allah dedi. Fakat Güneşin gurubunu görünce vaz geçti, (Ay)a Allah dedi. Ay da battığı zaman genç Oğuzda bir kanaat yer buldu. Elbette bir Tanrı vardı. Ancak bu Tanrıyı buluncaya kadar ona olan iymanını kalbinde saklayacaktı. Altın dağında koca canavar denilen bir hayvan vardı. kimseye rahat vermezdi. Oğuz bu conavarı bir gece tek başına öldürdü.

Oğuz iki defa evlendi. Altı oğlu oldu. Bundan sonra bütün altın orduyu idaresi altına aldı. Her tarafa fermanlar gönderdi. (Urum Kaan) Oğuzun fermanını dinlemedi. Cenk açıldı. Altın ordu uzun yollar yürüdükten sonra Boz dağ eteklerine geldi. Yolu şaşırmışlardı. Bu sırada bir Boz Kurt peyda oldu ve dile gelerek Oğuza yol göstereceğini söyledi.

Boz Kurdun böyle hiç beklenilmedik bir zamanda meydana çıkması ve dile gelerek altın orduya yol göstermek istemesi elbette *Gök Tanrı* nın bir mucizesi idi.

Oğuz hemen yerinden fırladı. Tatlı uykuya dalıp yorgunluklarını dinlendiren askerlerine koştu.

— Haydin, dedi, Tanrı bize yardım ediyor. *Urum kaan* ın ülkesini göstermek üzere bize Boz kurtu gönderdi.

Vaktin geç ve gece olmasına rağmen askerler uyandılar, çadırlardan çıktılar. Hayvanlar kişnedi, kılıç şakırtıları yükseldi.

Parlak bir ay ziyası karanlığı yırttı, semanın mavi rengini bütün ufku yayarak yer yüzünü aydınlattı. Boz Kurt öne düştü. Arkada Oğuz ve ordusu yürüdüler. Kurt koşuyor, onlar da koşuyorlardı. Kurt yavaşlayor, onlar da yavaşlayorlardı. Kurt nihayet *İdil Moran*

nehri kenarında durdu. Nehrin ortasında sim siyah, kap kara bir ada vardı.

Altın orduya rehberlik eden Boz Kurt Oğuzun yanına geldi.

— İşte, dedi, *Urum Kaan* bütün askerlerini bu nehrin ortasındaki kara adada topladı. *Urum Kaan* zannediyordu ki burada, bu adada onu hiç kimse gelip bulamaz. Ben size yol gösterdim. Gök Tanrı da kılıçlarınıza kuvvet, ordunuza nusret verir. Vakît geçirmeden adaya hücûm edin.

Oğuz derhal cenk emrini verdi. Cins kısraklar bir hamlede nehre atıldılar.

Düşmanı gafil avlayan altın ordu *İdil Moran* nehri ortasındaki Kara adaya öyle bir akın ettiler ki... düşman neye uğradığını şaşırdı. Gece karanlığında Türk askeri zannederek birbirlerini boğazladı. Nehrin suyu akan insan kanından kıp kırmızı oldu.

Nihayet *Urum Kaan* bu kan rengine dönmüş nehrin sularına atıldı. Yüze yüze sahile çıktı. Memleketini, servet ve hazinesini Oğuza bırakarak kaçıp gitti.

Urum Kaan ın (Urus bey) isminde bir kardeşi ve bu Urus beyin de bir oğlu vardı. *Urum Kaan* ın ordusu *İdil Moran* nehri üzerindeki adada bulûnurken nehrin kenarında *Tarang Moran* ismindeki büyük bir dağ tepesinde de Urus beyin oğlu başka bir ordu kürmuştu. Bu dağın başında her tarafı sağlam hisarla kaplı büyük bir de şehir vardı.

Urus beyin oğlu *Urum Kaan* ın kaçtığını ve ordunun bozulduğunu duyunca Oğuzun askerlerine silah çekmeden şehri teslim etti.

Yoksa burada da çok kan dökülecek ve belki de hisarları aşıp şehri zaptetmek kolay ve ya kabil olmıyacaktı. Urus beyin böyle kendi kendine ve kan dökülmeden şehri teslim etmesi Oğuzu memnun etti.

— Sen, dedi, mademki bana güzellikle teslim oldun, ben de bu şehrin idaresini sana bıraktım. Onu iyi idare et ve güzel sakla...

Bundan sonra da Urus beyin oğlunun ismi *(Saklap)* oldu.

Bu ilk zaferden sonra *Boz Kurt* yine dile geldi. Oğuza hitaben:

— Cenk daha bitmedi, dedi. Gök Tanrı senin bayrağına daha bir çok nusretler vâdetti. Arkamı sıra *İdil* nehri boyunca gelin. Arada başka bir hükûmdar var, onu da mağlup et!

Ordu *İdil* boyunca yürümiye başladı. Fakat Oğuzun askeri uzun yol ve çetin cenkten yorgun düşmuştü. Bunun içindirki şimdi ağır ağır yürüyordu.

Altın ordudan *(Uluğ)* isminde bir baba yeğit yol üstünde gördüğü ağaçları keserek gövdelerinden sal yaptı.

Ordu, bu sallar üzerinde ve nehirde şimdi hiç yorulmadan ve daha çabuk gidiyordu.

Oğuz, Uluğun bu yardımına memnun oldu. Ona hayır dualar etti.

— Sen de, dedi, benim gibi bir hakan ol, sana *Kıpçak* desinler.

Boz yeleli kurt da altın ordu ile beraber sallar üstünde idi. Nehrin geniş bir ova kenarına gelinince:

— Burada durun, karaya inin ve peşim sıra gelin dedi.

Dediği gibi yaptılar.

Oğuz han, pek sevdiği bir aygıra binmiş, ordusunun başında gidiyordu. Öyle vakti bir az dinlenmek ve yemek yemek için sulak, gölgeli bir yerde durdular.

İşte bu sırada idi ki Oğuzun sevgili Aygırı nasılsa ürktü ve ovanın eteğinde tepesi daima karlı (Boz dağ)a doğru kaçıp gözden kayboldu.

Oğuz çok kederlendi. Orduda cengâverler arasından beri çıktı.

İkinci yerli mallar sergisinde

Süreyya Paşa Fabrikası

Meşheri bize mensucat sanayiimizin çok şayanı iftihar bir nümunesini göstermiştir!

— Hakanım, kederlenme, dedi, ben gider arar ve Aygırınızı bulup getiririm.

— Nasıl gidecek, nasıl bulacaksın. O Boz dağın karlı tepeleri arasında kayboldu.

— Varsın olsun, ben yüreğimde Hakanımın muhabbeti, kol ve bacaklarımda milletimin kuvveti olduktan sonra bir değil bin karli dağ tepeleri aşarım...

Ve böylé söyleyen yiğit hemen yola atıldı.. Dokuz gün sonra Oğuzun kaybolan atını bulup getirdi. Fakat üstü başı kardan bem beyaz kesilmişti. Oğuz çok sevindi ve atını getiren kahramana, kardan bem beyaz kesilmiş üst ve başına bakarak:

— Bundan sonra senin ismin *Karlok* olsun... dedi.

Tekrar yola düzüldüler. Uzaktan pırıl pırıl yanan büyük ve kos kocaman bir bina, bir saray gördüler. Oğuz Boz Yeleli Boz Kurda sordu.

— Geldik mi?

— Hayır, daha bir kaç günlük yolumuz var.

— Peki bu görünen ve güneşin ziyası altında pırıl pırıl yanan koca saray kimin sarayı?

— Bu saray tılsımlı bir yerdir. Kapısı kapalıdır. Şimdiye kadar kimin olduğu belli değil ve kimse onun kapalı kapısını açıp içerisine girememiştir.

Ordu bu tılsımlı sarayın önüne gelince Oğuz dur! emrini verdi. Saray hakikaten görülecek bir şeydi.

Uzaktan ve güneş altında pırıl pırıl yanarak görünmesinin sebebi vardı. Çünkü damı tamamen altından, pencereleri halis gümüştendi. Kapalı duran demir kapısını açmak için çok uğraştılar, muvaffak olamadılar.. Oğuzun fazla beklemiye vakti yoktu. Askeri arasında *Tomurdokagol* isminde akıllı ve baba yeğit bir adam vardı. Onu çağırdı:

— Biz, dedi, gidiyoruz. Sen bu sarayın yanında *kal!*... kapısını *aç!* sonra orduya iltihak et!

Hakikaten akıllı bir adam olan *Tomurdokagol* kimsenin açamadığı demir kapıyı açtı. Sarayda hat ve hisapsız servet buldu. Hemen koşa koşa orduya yetişti.

— Hakanım, dedi, sen bana kal ve aç emrini verdin. Ben de kaldım, açtım ve geldim.

Oğuz memnun oldu. Bu akıllı yeğite:

— Bundan sonra ismin *Kalaç* olsun...

dedi. Eski devirlerde kahramanlara cenklerde gördükleri büyük işlere göre isim takarlardı. Oğuz hanın ilk düşmana karşı yaptığı bu ilk cenk akınında maiyetini teşkil eden kahramanlardan dördüne verdiği *Saklap, Kıpçak, Karlok* ve *Kalaç* isimleri ecdadımızın eski kahramanlık tarihinde pek büyük ve şanlı namlar, şöhretler bırakmıştır.

***

— İşte geldik!

Altın orduya yol gösteren Boz Kurt böyle söyleyerek yem yeşil bir ovada durdu. Bu ovanın nihayetinde büyük bir şehir vardı.

Boz Kurt:

— Karşıda görünen şehirde kalabalık bir millet yaşayor. Bu millete *Çurçit* ler diyorlar. Dikkat edin, çok cengâver insanlardır. Kolay kolay teslim olmazlar.

Hakikaten *Çürçit*liler kendilerine doğru gelen kalabalık bir ordu görünce hemen silahlanmışlar, oklarını, mızraklarını alarak Oğuza karşı çıkmışlardı.

Cenk çok çetin oldu. Altın ordunun hepsi de birer kahraman olan cengâverleri nihayet zaferi kendi bayraklarına kazandırdılar.

*Çurçit*lerin hükûmdarları cenk meydanında ölü bulundu. Bu güzel ülke de Oğuz hanın idaresi altına girdi. *Bitmedi*

Türk eli Türk sermayesi ve Türk azmi ile meydana gelmiş

Besler — Bisküvit ve Çikolata Fabrikası

İkinci yerli mallar sergisinde en fazla nazarı dikkati celbeden paviyonlardan biri idi.

Sıhhat ve Güzellik

Rüzgâr ve güneşlen cildi korumak için ne yapmalı ?

Cilt bozukluğunun hezım cihazının intizamsızlığı ile olan sıkı alâkası iyi bilinen ve çok tekrar edilen bir bahistir, fakat asabî veya manevî ahvalinde cilt teravetinin ehemmiyetli amilleri olduğunu çok defa unuturuz. Bir çok cilt hastalıklarının izleri takip edilince daimî üzüntüler, korkular, hiddetler ve ihtiraslara tesadüf ederiz. Genç bazen yaşlı görülen bir çok hanımlar vardır, emin olabilirsiniz ki bunlar âsabının zebunu kimselerdir. Netekim cilt hastalığı olarak tanıdığımız bir çok dertleri doktorlar valeryan veya bromür gibi sinir ilâçları ile tedavi ederler. Her zaman olmasa bile sinirlenecek vaziyetlerin önüne geçmek, hırçınlık veya çaresiz üzüntülerimize yüz vermemek pek alâ kabildir. Mes'ut, sakin bir haleti ruhiyenin güzelliğiniz için elzem olduğuna iyice kani olursanız «ne yapayım elimde değil» diye şikâyet ettiğiniz asabî buhranlarınızı yenebileceğinizi siz de göreceksiniz. Resmini dercettiğimiz güzel hanım kızdan ibret alın, dünyaya ne güzel yüz gösteriyor. Son baharın hafif güneşi ve tatlı rüzgârları altında dolaşmamak pek büyük bir feragat olur. Onun için bunların cildimize yapacakları mazarratın çaresine bakalım. Süslü ve pahalı kavanozlar içinde türlü türlü güzellik vaatları veren pomatların, kremlerin esası nedir bilirmisiniz. Ekseriyet itibariyle bozuk domuz yağı. Ucuza maledip pahalıya satmak kaygusiyle bunları yapanlar çoğu zaman müşterilerin ciltlerine kıyarlar. Halbuki derimiz için en iyi yardımcı saf lanolindir. Cildin mesamatı ve çatlakları arasına girer deriyi yumuşatır, muhafaza eder, yerleşmiş kirleri tozları yerlerinden gevşetir. Gliserin kullanmak o kadar doğru değildir. Akşam yatarken yüzünüze, boynunuza lanolinle yavaş yavaş masaj yapın; sonra ter temiz bir tülbentle cildinizin yağını alın. Tülbendin üzerinde göreceğiniz kire şaşacaksınız ve göreceksiniz bi tamamiyle temizlenmek için yalnız su ile sabun kâfi değilmiş; güneş veya rüzgâra çıkarken gene hafif bir tabaka lanolin sürünüz, çünkü cildin tabiî yağlarını güneş kurutunca lanolin derinizi muhafaza eder.

İtalyanın meşhur Sanderson ıtriyat fabrikası

Hasan Kolonyası

İçin bütün dünyada emsaline tesadüf edilmiyecek kadar nefis ve ruhnüvazdır diyor. Halis ve tabiî limon çiçeklerinden yapılmıştır, 90 derecedir. Nezle, baş ağrısı, hafakan, baygınlık, her türlü ruhî ve asabî hastalıklarda kullanılılır. Tesiri derhal görülür. Tuvalet âleminde de büyük şöhret vardır. Fiyatlarda muvakkat bir zaman için yüzde 30 tenzilat yapılmıştır. İstifade ediniz.

İçmeler

Memleketimizin hayat ve sıhhat menbâlarından TUZLA İÇMELERİ...

Bu sene İstanbul halkı hem istifade hem de gezmek için Tuzla içmelerine âdeta akın halinde gidiyorlar.

Muhit, halkımızın sıhhî ihtiyaçlarını nazarı itibare alarak Bursa ve Yalova kaplıçaları hakkında mâlumat ve tafsilat vermişti. Bu ay da Tuzla içmeleri hakkında muhtasaran iyzahat veriyoruz.

Tuzla içmeleri çok eski bir tarihe maliktir. *Evliya çelebi* seyahatnamesinin 2 inci cilt 61 inci sahifesinde her sene kiraz mevsiminde İstanbuldan ve sair beldelerden buruya binlerce halkın geldiği, çadırlar kurduğu, kırk gün kırk gece eğlendiği ve içme sularından istifade ettikleri uzun uzadıya yazılıdır. Daha yakın zamanlara kadar eski hali üzerine iptidai bir şekilde olan Tuzla içmelerine bir çok halk doktorların tavsiyesi ile gider ve burada tedavi edilip iyi olarak dönerlerdi. İçmelerin kıymeti devaiyelerini takdir eden fakat buranın iptidai ve gelişi güzel şeklinin sıhhat için edilecek istifadeyi azaltacağını düşünen mâruf Türk doktorlarından bâzıları hastaların bir menbâlardan âzami istifadeleri için bir şirket te'sisini düşünmuşler ve geçen sene böyle bir anonim şirket meydana getirmişlerdir.

İçmelere gelen halk

İçmenin eski hali

Şirket, işe başlıyalı az bir zaman geçtiği halde içmelerde yapılan te'sisat ve teşkilat şayanı takdir dir. Hiç şüphesiz gittikce daha ziyade asrileşecek olen Tuzla içmeleri bugünkü şekli ile bile hastalar için çok istifadeli lir sıhhat menbaıdır.

Bilhassa Tuzla içme sularını meşhur *Karlesbad* içmeleri ile mukayese edeçek olursak Tuzla sularında karlesbat sularına nazaran daha çok fazla karbonat de kalsıyın, Klorür dö mağnezyum, Karbonat dö magnezyum, Klorür dö sodyom, Klorür dö potasyum vardır.

Hali hazırda biri «Büyük İçme» digeri «Küçük İçme» den ibaret olmak üzere iki menba vardır. Yekdiğerinden 560 metro mesafede bulunan bu iki

İçmelerde tedavi edilen hastalıklar ve fenni, sıhhi tesisat.

İçme istasyonu

menbaın terkibi kimyevileri birbirine yakın isede yine bir fark mevcuttur. İşte bu fark her iki menbaın sureti istimali hakkında bazı hususiyetler arzediyor. Her iki menbadan çıkan suyun oldukça mühim bir

İçmelerde...

mıktarı cıvara irtişah suretiyle zayi olmaktadır. Buna rağmen menbaların hali hazır te'sisatiyle yevmi akıttığı su mıkdarı vasati olarak şundan ibarettir:

Büyük İçme menbaı, günde: 37 ton;

Küçük İçme menbaı, günde: 42 ton;

İçme maden suları soğuktur. Lezzeti latif, içilmesi kolaydır.

İçme sularının sureti istimali

İçme menba sularının tababette sureti istimali bu suların te'siri fiziyolojilerine, yâni miyde ve bağırsakların harekât ve ifrazatını tanzim ile ifrazı kilyeviyi tenbih eylemeleri esasına istinat eder ve bu sular atide zikredilen hastalıklarda muvaffakiyetle kullanılabilir.

Bünyevi hastalıklar: Cildi hastalıkları — Etler ve mafsallarda ağrılar — Şeker hastalığı — Şişmanlık.

Bağırsak hastalıkları: Basur memeleri — Kabız — Amel — Şerit, solucan.

Mide hastalıkları: Hazımsızlık veya ekşilik — Ağrı — Kan.

Karaciğer hastalıkları: Karaciğer büyümesi — Sarılık — Kulunç kebedi, taş.

Böbrek: İltihabı — Taş veya kum.

İçmelerde her türlü istirahat esbabı te'min edilmiştir. Sıhhı bir büfe bulunduğu gibi yatmak için pansiyonlar da mevcuttur. Maamafi Haydar paşa tirenleri sabah akşan Tuzlaya muntazam seferler tertip etmekte dir.

Plaj — Büyük içmenin önündeki deniz temiz, taşsız dalgasız, 40—50 metre mesafede ancak bir metre derinliğinde kumluk bir plaj da vardır.

İçme tedavisine gelenler bu sakin plajdan da istifade edebilirler.

Tuzla içmeleri mevsimi 22 Hazirandan 15 Teşrini Evele kadardır.

İçmelerden bir manzara

Aile Bahçesinde Eylûl Ayı

Çiçek Bahçesi

Ağustos ayı ile Eylul ayı sıcaklık noktasından bazan birbirinin aynı olur. Mevsimlerin vaziyetine göre Ağustosta çiçek bahçesinde yapılan işler Eylul ayında yapılabilir. Bu mevsimde eğer bahçemizde Haziranda tohumu atılmış çiçek varsa bu tohumlardan husule gelmiş fideler yerlerine dikilir. Şakayıkların kökten ayırma ameliyesi yapılarak çoğaltılır.

Aşı ve daldırma işlerine Eylul ayında artık nihayet vermek lâzımdır. Karanfiller fideliklere nakledilir ve mevsiminden evel yetiştirilecek çiçek sovanları saksılara konur. Kemale ermiş tohumlar güneşli bir zamanda toplanır. Yeniden bahçe tanzim edilecek ise bu aydan işe başlanır. Eylulde açan güllere şerbet verilir. Mine ve Sardunyaların tohumları koparılıp atılır.

Zebze Bahçesi

Havalar gündüzleri her ne kadar sıcak gitse de geceleri ayaz yapacağından kırağı ve ayazlar başlamadan evel sebze tohumlarını ekmeli, kış yastıklarını hazırlamalıdır. Kemale gelmiş sebze tohumları toplanır. Temmuzda ekilen lahna ve pırasalar fidelenir. Ayın on beşine doğru çilek dikilir. Ağustosta dikilen ıspanaklar seyrekleştirilir. Lahana ve kerevizlerin dipleri doldurulur.

Bu ayda kuş konmaz, maydanoz, tere, hindiba, salata, bakla, bezelye, turp, havuç, ıspanak tohumları ve diş olarak sarımsak, tane olarak sovan ve kökten ayırma olarak da kuzu kulağı dikilir.

Bunlardan başka ve souklar başlamadan evel ilk baharda dikilecek sebzelerin yerlerini hazırlamak lâzımdır.

Sıhhat ve hayatın yegâne ilacı

Dantos Diş Macunudur!

Dişlere ebedi hayat verir, inci gibi beyazlatır, çürümekten korur. Diş etlerini kuvetlendirir. Diş ağrı ve nezlelerine, ağızdan gelecek her türlü hastalıklara mani' olur. **Dantos** diş mâcunu yalnız memleketimizde değil, Avropada da şöhret almıştır. Altın madalya, nişan, takdirnameler birinciliğini ispat eder. **Hasan ecza deposu** nda yirmi Kuruşa satılır.

Geçmiş Zaman olur ki Hayali Cihan değer!

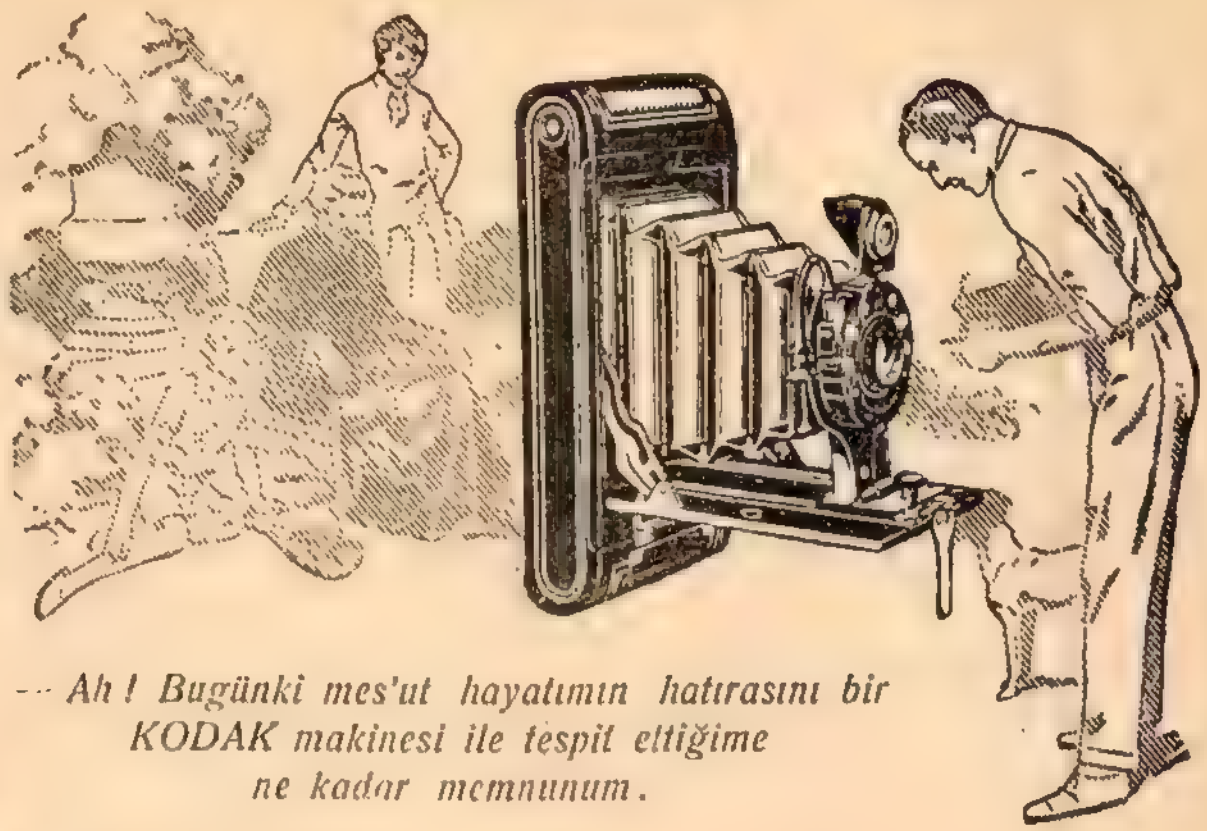

— Ah! Bugünki mes'ut hayatımın hatırasını bir KODAK makinesi ile tespit ettiğime ne kadar memnunum.

Bu cihan değen hayal «Kodak» sayesinde daima canlı bir hakikat olarak yaşayabilir

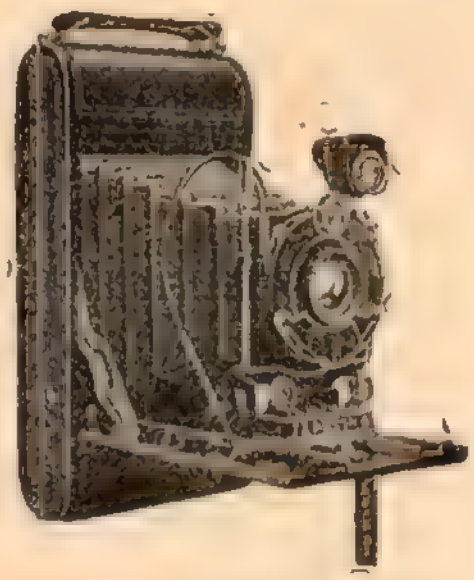

Kullanılması çok kolay Pocket Kodak makinesi

Makineler içinde en şanlısıdır "Kodak",
Dünyanın her yerine saldı bugün dal budak.

Resmi aslından güzel olur kâat üstüne,
Hemde gayet süratli, bir lâhzada şıppadak,

Bu tâtil mevsiminde "Kodak" tır hiç şüphesiz:
Her babanın oğluna adayacağı adak!

Sekiz yaşındaki bir çocuğun bile kullanabileceği en son sistem Brownie Kodak makinesi

Bugün, büyük küçük hepimizin yaşadığımız hayat yarın bir **mazi** olacak. Biz bu mazide gördüğümüz tatlı hatıraları sadece hayalimizde canlandıracağız. Ve içimizi çekerek:— Ah! diyeceğiz, keşke... keşke vakit, fırsat bulsa idik te bugün **mazi** olan bu hayali bir fotograf makinesinde tespit etse idik!

Üzülmeyin! Eğer yarın da bugün gibi nadim olmak istemezseniz hemen evinize bir **Kodak** fotograf makinesi alınız.

Kodak, aile saadetini yaratan ve neş'eli günlerinizin mes'ut hatıralarını yaşatan en son fen harikasıdır.

Düşünmeyin! Bir dâvete, bir eğlenceye elinizde **Kodak** la gittiğiniz zaman her kes etrafınızı nasıl bir sevinç alakası ile sarar. Bu sevinçten sizde uzak kalmayın.

KODAK

Fotoğraf makinesi gayet basit ve öğrenilmesi bir kaç dakikada kabil, kolay bir şeydir.

Sekiz yaşındaki çocuktan seksen yaşındaki ihtiyarlara kadar her kes kullanabilir. **Kodak** makineleri her keseye uygundur.

ÇOCUK BAKIMI

Çocuklarda doğar doğmaz başlıyan cilt bakımı.

Çocuk cildi çok nazik olduğundan büyüklerinkinden çok daha çabuk ve çok daha kolay tahriş edilir. İtina edilmemiş, çatlak, isilikli bir cilt de çocuğu mühim bir hastalığa tutulmuş gibi rahatsız eder, keyfini haçırır.

Bir çocuk doktoru diyor ki: «Çocuk cildine mühim vazifeler ifa etmeye memur bir uzuv nazariyle bakmak lâzımdır. Vazifelerinden en mühimi de tahtındaki teşekkülatı muhafaza etmektir. Bundan başka, hem ifrazatın en mühim uzuvlarından olan terguddeleri, hemde çok nazik ve çok muğlak lâmise âsabı uçları da ciltte bulunur.»

Böyle mühim vazifeler görmeği memur olan uzvu ihmal etmek elbette büyük bir hata olur. Bir hastalığı vuku bulduktan sonra tedavi etmektense vukuuna mani olmak her halde müreccahtır. Binaenaleyh cilt bakımına da çocuğun doğduğu günden, göbeği kesildiği dakikadan başlamalıdır. Çocuk ağlatıldıktan, gözlerine ağzına lâzım gelen muameleler yapıldıktan sonra, gayet saf, tâkım edilmiş bir yağ ile hafifçe yağlanmalı. Zeytin yağ, badem yağ, koza yağı veya vazilin gibi bir yağ kullanılabilir. Bundan sonra sıcak bir battaniyeye sarılıp banyosuna intizaren beşiğe yatırılmalı. Banyodan sonra göbeği bağlanır ve suyun sertleştiren tesirine mani olmak için vücudu tekrar hafifçe yağlar ve sıcakça giydirilir.

Bu ilk günden sonra da her gün çocuk cildi ayrı bir ihtimam görmeli. Göbek düşünceye kadar banyoya sokulmaksızın yalnız sıcak su ve süngerle vücut silinir ve yağlanır. Göbek düşünce çocuk artık banyoya sokulur. Yıkadıktan sonra çocuğun dersini iyice kuralamak şarttır. Fakat uğuştura uğuştura değil, havlu ile hafif hafif vurarak kurulamak lâzımdır. Mafsalları, meselâ gerdan altını, enseyi, koltuk altlarını, bacak aralarını bilhassa itina ile kurulamalı, könkü ıslak kalırsa bunların iki sathı birbirine temas ede ede cildi fena halde tahriş edebilir. Dikkat edilecek bir cihet daha kulak arkalarıdır. Buralar da iyice kurulanmazsa yara olabilir. Çocuk iyice kurulandıktan sonra anne ellerini yağlayıp vücudun her tarafını, baş da dahil olduğu halde, hafifce üğuşturarak yağlamalı. Sonra fazla yağı bir pamukla silip vücudun bilhassa demin saydığımız cihetlerini iyi, ince, temiz bir çocuk podrası ile podralamalı. İyi bir podra şudur.

10 gr. ince nişasta
10 gr. iyi dövülmuş oksit dözenk (oxyde de zinc)
5 gr. asit borik (acide borique)
bir kaç damla esans.

Vücut sürülen bu yağın bir kısmını masse-deceği için tağşiş edilmemiş saf bir yağ intihap etmek sarttır. Eğer fazla yağ sürülürse bunun bir kısmı muhakkak tahammur eder ve hem çocuğun

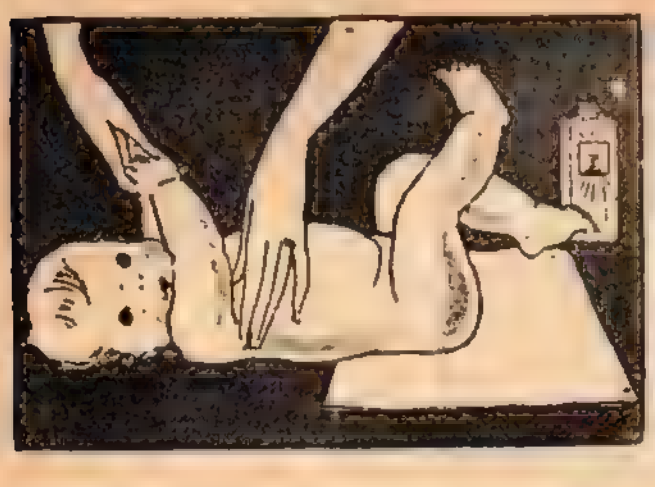

Gündelik banyodan sonra ellerinizi yağlayıp çocuğun her tarafını hafif hafif uğuşturun.

Fazla yağı bir pamuk parçasile sildikten sonra çocuk podrası ile bilhassa enseyi, gerdanı, koltuk altlarını, bacak aralarını podralayın.

Her bez değişişinde çocuğun kabaetlerini yağ ile uğuşturun sonra podralayıp temiz bezi bağlayın.

fena kokmasına hem de çamaşırlarının tamir kabul etmez bir surette kirlenmesine sebep olur.

Her bez değişişinde çocuğun bacak araları yıkandıktan sonra kabaetleri ve bacak araları azar azar yağlamalı, fazla yağ ppmukla silindikten sonra podralanmalı ve ancak ondan sonra temiz bezi bağlanmalı. Bir çok kimseler şimdi yalnız yağı kullanıyorlar.

Geceleri, bilhassa yaz geceleri, isiliğe mani olmak için, çocuk yatırılmazdan evvel vücudu ılık su ile yıkanıp yağlanır ye podralanırsa, ve bunun üstüne de yalnız geceye mahsus temiz gecelik çamaşırı giydirilip yatırılırsa çoçuk serinler ve rahat eder. Gündüzün ifrazatı ile bulandış çamaşiri geceleyin de çocuğun üstünde bırakmak sıhhatine muzırdır.

Çocuk dört beş günlük iken derisi kabuk kabuk soyulmağa başlar. Bu gayet tabiî bir şeydir, telâş edecek bir hal değildir. Eğer cilt muntazamen yıkanır ve yağlanırsa, çocuk bu deri değiştirme esnasında hiç zahmet çekmez. Yağ burada çok işe yarar çünki kabuklanan deriyi yumusak tutar ve kaşıntı yapmasına mani olur.

Küçük çocuklarda en çok zahmet veren hallerden birisi de kabaetlerinin ve bacak aralarının iltihabıdır. Buna mani olmak için şu hususa itina etmek lâzımdır:

Çocuğun kirli bezle kalmasına meydan vermeden değiştirmek.

Yukarda tarif edildiği gibi her bez değişişinde yağlayıp podralamak.

Bezleri sabunla yıkadıktan sonra sabunlu sudan çıkarıp asmamak ancak iyice çalkaladıktan sonra kurutmak.

Bazen ishal gibi hastalıklarda bütün takayyüdata rağmen çocuğun kabaetleri iltihaplanır. O zaman gündelik banyoyu kaldırıp ılıksu ve süngerle yıkamakla iktifa etmeli. Tülbent parçalarını yağa batırıp iltihap olmuş kısımların üstüne yerleştirmeli. Bazi ciltlere yukarıda tarif ettiğiniz podra daha iyi yarayor. Şahıse göre değişen bir şey olduğu için tedavi için de tecrübeden sonra en uygununu kullanmalı. İltihap geçtikten sonra ilk banyoya başlandığı zamanda tülbentten bir torbanın içine kepek doldurup bunu suyun içinde dolaştırmak çok fayda eder.

Küçük çocukların başlarında çıkan kabukların tedavisi için de en iyi çare yağdır. Zeytinyağının kokusuna itiraz edenler badem yağı veya tasfiye edilmiş vazlin kullanabilirler. Başın üstüne yağlanmış tülbent veya gaz parçalarını yerleştirip en üstüne de bir takke giydirilirse kabuklar yumuşar ve kolayca dökülür.

Ekzema gibi cilt hastalıklarında doktora müracaat elzemdir.

Bir de, yaz mevsiminde ve bilhassa deniz kenarinda cildin güneşten yanması vardır. Bu bazen şiddetli iztirap verir. Güneşe arzedilmezden evvel vücut saydığımız yağlardan biriyle yağlanırsa güneş vücudu yakmadan karartır. Güneşten yanmış bir cildin acısını almak için yine yağa veya karbonatlı suya batırılmış tülbentler koymak çok fayda eder. (Hafif ateş yanıkları da bu suretle tedavi edilir.)

Bilhassa yaz aylarında çocuklarda isiliğe ve iltihaba mani olmak için evvela çok az giydirmeli, sonra da yukarda saydığımız takayyüdata ehemmiyet vermeli çok faydalı olur.

Yavrunuzun gürbüz olmasını istemez misiniz?

Hasan Kuvet Şurubu

İçiriniz. Bu şurup, büyük küçük, yaşayan her insan için hayat, sıhhat ve kuvettir. Kansızlık, romatizma, verem, kemik ve göğüs hastalıklarına karşı koyduğunu bütün **Doktorlar** tastik ederler.

Çocuğunuzun Sefertası İçin

Çocukların mektep zamanı geldi. Öğle yemekleri için hem taşınması kolay hem de gıdalarını têmin edecek değişik şeyler bulmak bazen güç gelir. Bu nushamızda mektep çocuklarının mütevazin bir gıda almalarını têmin edecek ayni zamanda da iştihalarını cezbedecek iki tatlı tarif edeceğiz.

Fırında pişmiş elma

Elmayı çiğ olarak yemek en muvafık usul olduğu halde bazen bundan değil çocuklar, büyükler bile bıkar. Fakat fırında pişmiş elma ufak bir himmetle mûtena bir tatlı yerine geçebilir.

Fırınlamak için iri, sıkı, çürüksüz kırmızı ve çeşnili elma seçiniz. Ortalarını oyup çıkardıktan sonra sap tarafından aşağıya doğru yarısından az eksiğinin derisini soyun; kapağı iyi kapanan bir tepsi veya karavananın içine dizin. Her altı elma başına bir bardak şeker ve bir küçük bardak su hesap ederek altı dakika

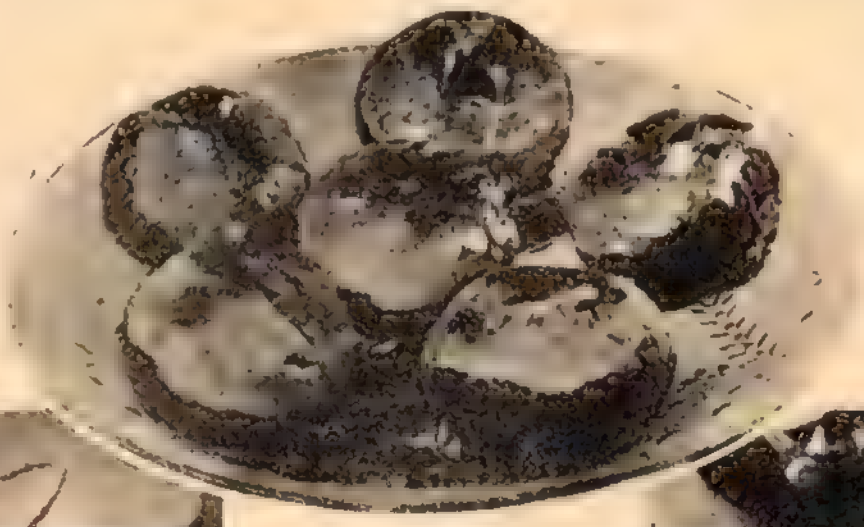

kaynatın; sonra bu şurubu elmaların üzerine dökün. Sıcak bir fırında veya saç altında dağılmadan yumuşayıncıya kadar pişirin. Bu müddet esnasında arada sırada şurubu kenarlardan alıp bununla elmaları ıslatın. Elmalar pişince tepsinin kapağını açın; her elmanın ortasındaki oyuk yeri bir çaykaşığı bol tarçınlı şekerle doldurun. Derisi soyulmuş kısmına da bol toz şeker ekin. Sonra şeker eriyip elmaların üzerinde hafifçe kızarıncaya kadar ya çok kızgın bir fırının üst rafına veya bir şaç altına koyun. Muvafık derecede karamelleşince hemen çıkarıp soğutun. Yenileceği zaman kenarına kaymak veya kabartılmış krem koyun.

Üzümlü kurabiye

2 bardak ezik yulaf
2 çay kaşığı Baking Povder
½ „ Karbonat
2 bardak un
1 limonun rendesi
1 bardak şeker
1 bardak yağ
2 yumurta
½ bardak süt
1½ bardak çekirdeksiz kuru üzüm.

Üzümleri sıcak suya atın; bir dakika kadar suda bıraktıktan sonra süzüp alın. Yağı şekerle kabartın, limon rendesini ilâve edin; yumurtaları kabartıp buna ilâve edin, sonra yulafı da ilâve edip hepsini birden iyice vurun. Unu, Baking Powder, tuz ve karbonatla beraber elekten geçirdikten sonra yağlı ve şekerli halitaya ilâve edin. İyice karıştırdıktan sonra üzümleri de içine katın. Yağlanmış, kenarsız bir tepsiye birer çay kasığı miktarı damlatarak aralıklı aralıklı dizin. Mutedil bir fırında bir çeyrek saat pişirin.

DİŞ TABİBİ
Suat İsmail
Dişçi mektebi hey'eti tâlimiyesinden
Yeni postahane caddesinde Sanayi ve Maadin bankası karşısında No 8
Telefon — İst. 4156

Sevimsiz bir Evin Canayakın bir Aile Ocağı Olması

Sağlam fakat sevimsiz bir eviniz var. Bunu kolayca nasıl kullanışlı bir şekle koya bilirsiniz?

Bu resimde esas itibariyle sağlam fakat sevimsiz ve kullanışsız bir evin canayakın ve kullanışlı bir ev şekline nasıl konulduğunu görüyoruz. Eski taş binanın sağ tarafına sevimli bir ilâve ile mutfak aptesane ve küçük bir yemek odasına yer bulunmuş. Asıl bir bütün ilk katı kocaman, ferah ve bütün ailenin ihtiyaclarını içine aldığı halde kalabalık hissini vermeyen bir oturma odasıdır. Bu odanın arka sol köşesinden bir merdivenle hem ikinci kata hem de evin solunda gördüğümüz yerden yetmiş bes santim yüksekliğinde bir verandaya çıkılır.

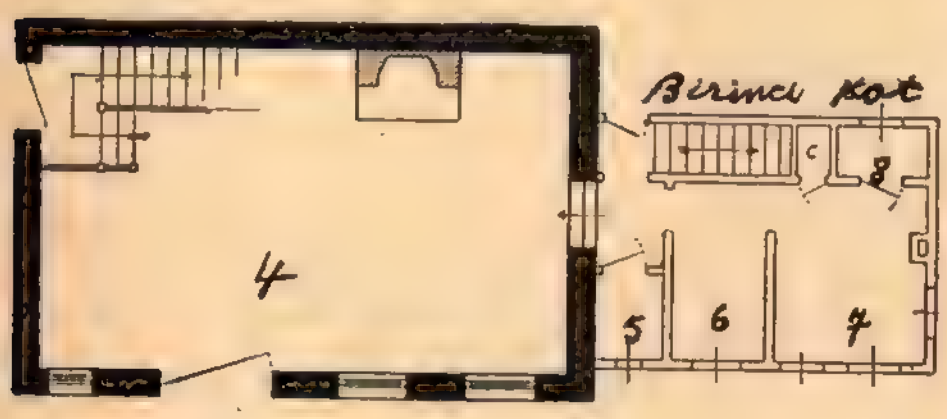

Kışın oturma odasındaki merdiven başına büyük bir kömür sobası konulduğu zaman yukarı kattaki yatak odalarının da bir az havası kırılır, ve bu suretle kömür ve iş hususunda tasarruf edilir. Oturma odasında ayrıca bir de yerli ocak yeri vardır.

Yukarı katta üç yatak odası ile bir hamam vardır. Planda görüldüğü gibi yatak odaları ve koridorun duvarlarının içinde yerli dolaplar yampak hem kullanışlı hem de idareli olur.

1. Yatak odası. 2. Sofa. 3. Yerli dolap. 4 Oturma odası. 5. Kabine, 6, Yemek odası. 7. Mutfak. 8. Kiler.

Modern Üslupta bir Paravan

Modernist tarzında ev döşemenin en bariz alâmetlerinden biri olduğu halde hemen de her hangi başka bir odada aykırı düşmiyecek eşya paravandır. Paravanın düz sathı vasıtasiyle muasır san'at kendi ruhunu ifade ettiği gibi tiyatro sahnelerinde vücuda getirdiği efsanevî dekoru evlerimize de getirebilir.

Resimdeki paravanın kanatları aynı enlilikte olmakla beraber boyları farklıdır. Donuk siyah zemin, ortadaki altın rengi ay halkaları ve firuze mavisiyle gümüş rengindeki meyilli gölgeleriyle bu paravan modernist san'atın en güzel eserlerinden biridir. Paravanın sol tarafından başlayarak orta kanadın tepesine kadar yükselerek kıvrılan uzun, nazlı, sîmîn bir inhina görüyorsunuz: bu üzerine mehtap aksetmiş bir ağaç demektir. Üzerindeki kocaman altın yapraklarda ayni şeyi söyliyor. Zaten siyah üzerine bu madenî (metalik) efeler modern san'atın iyice tebellür etmiş evsafındandır. Sun'î ziya altında bu metalik tezyinat çok füsunkâr bir tesir yapar. Netekim modernist eşya arasında alt tarafları simli pek çok kitap raflarına ve gümüşlü gibi abajurlara sık tesadüf edersiniz.

Bu san'at eserinin, bu güzel şeyin evde yapılabileceğini işidirseniz gözünüzden düşermi? Niçin yapılamasın; esas itibariyle tahta çerçive üzerine gerilmiş siyah bir muşammadan ibarettir. Muşammanın kenarları siyah döşemeci çivisi ve siyah muşamma şeritle kapatılmıştır. Muşammayı yayarken şurada bir kusur burada bir buruşuk kalıp sonradan düzelmek ihtimaline karşı çivileri tamamiyle batırmayın. Paravanın boyalarını veya bronzlu yerlerini yaparken fırçanızı serbest serbest darbelerle hareket ettirin. Dikkat edilecek, itina edilecek yalnız bir nokta vardır; o da fazla dikkatli ve itinalı iş görmemektir! Tüp içindeki yağlı boyalarla beyaz emay boyası karıştırarak gece mavisi rengi için muvafık olan nesci ve kıvamı bulursunuz. Bu surette boya kolaylıkla yayılır. Modern üslubun temmeyyüz edici vasıfları olan, desen cesareti, güzide bir sadelik, yapılış serbestliği ile yapmak zevkini paravanınıza koyabilirseniz, eserinizin artistik kıymeti zindeliği ve ifade ettiği gençlik şevki ile emeğinizin mukabilini bol bol kazanmış olursunuz.

Son Bahar Hazırlıkları

1. Bu manto ile etek bej üzerine mavili tüvitten, bluzu ise düz bej tuval dösuadan yapılmıştır. Mantonun arkası dümdüzdür. Yakası, sivri uçları mantoyu bile aşan uzun bir şal yakadır. Eteğin önünde pli kaşeler ve şekilli kesikler vardır.

2. Mavimtrak gri pratik bir manto. Reverler omuzlarda genişleyip kolların üzerine dökülen küçük bir pelerin şeklini alıyor. Belinde koyu mavi deri kemer vardır.

3. Mavi kumlu kumaştan redingot biçimi bir manto. Üstten dikişli üç dikiş yeri bel girginliğini yapıyor. Tayyör biçimi kürk yakası ve orijinal kol kapakları mantoya bir hususiyet veriyor.

4. Koyu mavi ve beyazlı spor kumaşından rahat bir spor mantosu. Ayni kumaştan olan kemerinin kenarlarına ve öne gelen kısmına koyu mavi güderi geçmiştir. Arkanın genişliğini iki büyük pli kaşe veriyor.

Elbise Kalıbınıd Tarifi

Bu ayın elbise kalıbı ile üç muhtelif ihtiyacınıza göre elbise yapabilirsiniz. Evvelâ rengârenk benekli veya çiçekli pamuk bir kumaştan yakası ve cepleri düz pike bir ev elbisesi, sonra kısa kollu, yakası, cepleri ve kol kapakları zarif bir dantelden açık renk Krep dö şin bir misafirlik elbisesi, üçüncüsü düz renk, yumuşak yünlü kumaştan uzun kollu bir son bahar elbisesi yapabilirsiniz. Bunun yaka ve ceplerini üstüne benekler işleyeceğiniz ipekli bir kumaştan yaparsanız elbiseye bir hususiyet vermiş olursunuz. Etek kısmı dört parçadan mürekkeptir.

Elbise kollu da olsa kolsuz da olsa doksan santim bir kumaştan üç metro yirmi beş santim lâzımdır. Yan eteğin uçlarının ekli olmasına iytiraz edecek olursanız dört metro yirmi santim lâzımdır. Yakası ve cepleri için otuz beş santim garnitürlük kumaş veya dantel ister.

Kalıbın her tarafından birer santimlik dikiş payı bırakılmıştır.

Biçiliş

Kalıbın parçalarını resimdeki gibi yerleştirerek etraflarından kesin. Kısa kollu yapmak için resimdeki noktalı hatta veya kalıptaki kesiklere kadar kesin. Yan eteğin iki arka eteğin kenarından artacak parçadan çıkar. Yaka ile cepleri dantelden yapmayıp kumaştan yapıyorsanız yaka çift kat fakat cepler tek kat olmalıdır.

Dikiliş

Kalıpta gösterilen kesik yerleri bir hizaya getirerek, etek parçalarını biribirine dikin. Sonra omuz penslerini yapıp bedenin dikişlerini dikin. Bedenin aşağı kısmını içine kıvırarak eteğin üzerine teyelle yerleştirin. Sonra kenarından makina ile dikin. Elbise kolsuz olacaksa kol evlerinin etrafına «biye» yani veref parça geçirin. Kollu olacaksa kol dikişini işaret edilen kesiğe getirerek kolu takın. Elbisenin eteğinin etrafına «biye» geçirin.

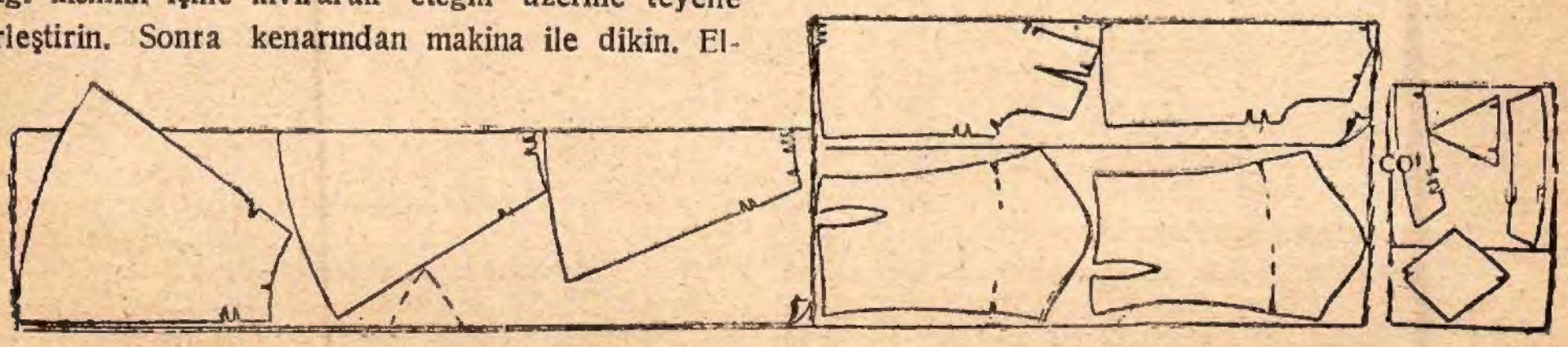

Hacızade

MESUT MAHTUMLARI MEHMET VE Ş.SI

Ford - Lincoln

Şimal ve Şarki Anadolu Başacenteliği

Merkezi İdaresi

Samsun

Bütün teşkilatıyla muhterem müşterilerinin emirlerine amadedir

Yeni Neşriyat

Yeni harflerle en çok neşriyatta bulunan muallim Ahmet Halit kitaphanesi yaz mevsimi neşriyatından olmak üzere altı kitap çıkarmıştır:

Olagan işler

Kıymetli muharririmiz Reşat Nuri beyin en son küçük hikâyelerinden müteşekkildir. 100 kuruştur.

Türk tarihi bilgisi

Bu kitap, bizde şimdiye kadar bir misli neşredilmemiş, büsbütün yeni tarzda bir eserdir. Her sayıfası kıymetli resimlerle süslenmiş olan bu kitap halkımız ve çoçuklarımız için mukaddes bir kitaptır. 50 kuruştur.

İzci kitabı

Türk izci teşkilatını ve izciliğe ait bütün mâlumatı muhtevi olan ve memleketimizde ilk defa neşredilen bu eser Galatasaray oymak beyi Ahmet beyin eseridir. 50 kuruştur.

Umumî pedakoji

Darülfünun terbiye müderrislerinden İsmail Hakkı beyin yeni bir eseridir. Bütün terbiye esaslarını havidir. 100 kuruştur.

Terbiyede ileri adımlar

Talim ve terbiye azasında Avni beyin terceme ettiği bu kıymetli eser her muallim ve mürebbi için elzem bir kitaptır. 40 kuruştur.

Nasıl mualim olabilirim ?

Aslı Amerikada çıkmıştır. Her muallim ve baş muallim, lise, orta ve ilk mektep ve müdürlerine elzem bir kitaptır. 25 kuruş.

Hem yemek... Hem ilaç!

Hasan Zeytin Yağıdır

Halis ve saftır. *Kum, taş, böbrek, safra, sarılık ve kara ciğer hastalıklariyle zayıflığa karşı en kuvetli* **ilaçtır. Nefis ve şerbet gibi tatlıdır.** Salatada, mayonezde, yemeklerde, hatta pilavlarda bile kullanabilirsiniz. Bilhassa miyde rahatsızlığı çekenler yalınız Hasan zeytin yağını içmelidirler. Londra, Roma ve Fransada en büyük mükâfat kazandığı resmen musadaktır. Fiyatlerde yeni ve çok mühim tenzilat yapılmıştır.

Sigara Külü

(379 uncu sahifeden devam)

NAZAN— (Heyecandan sapsarı kesilerek) gök gürlüyor...

BÜLENT— Çıkabilecek misin?

NAZAN— Korkuyorum..

BÜLENT— Pencere önünde durma... (otomobil kornası sıklaşır).

NAZAN— Vapur kaçacak...

BÜLENT— Varsın kaçsın... Yarın gidersin... (Gök gürültüsü gittikce artar.)

NAZAN— (Endişeli) Niye öyle uzakta duruyorsun... Buraya... Yanıma gel... Korkuyorum Bülent...

BÜLENT— (Nazana yaklaşarak) korkacak bir şey yok yavrum... İşte yanındayım. Her zamanki gibi... (Bu sırada şiddetli bir şimşek çakar. Nazan büyük bir çığlıkla Bülendin kollarına atılır... Hıçkırarak ağlamağa başlar.)

BÜLENT— (Nazanı şefkatle kucağında tutarak) Çocuk... Koca bebek...

NAZAN— Bırakma beni Bülent.. Ayrılma yanımdan.. Bilmezsin ne müthiş korkuyorum...

BÜLENT— Görüyorsunya... Nakadar istemesek bizi birbirimize bağlıyan o görünmez bağlardan silkinip kurtulamıyoruz. Anlaşılıyorki yuvayı yaşatan sevgiden ziyade itiyatlar... Bak gidemiyorsun.... Ayrılamıyorsun... Küçücük bir tehlike görünce kollarıma atılıyorsun.. Odana, eşyalarına, oturduğun, gezdiğin bütün bu yerlere bakarken gözlerin doludolu oluyor. Sen gitmek isterken onlar seni bırakmıyor ve sen itaate mecbur kalıyorsun.. Sözün kısası biz daima itiyatlarımızın esiriyiz yavrum, böyle olmasaydı yer yüzünde bir haftadan fazla geçinebilen karı kocaya rastgelmek hayal olurdu...

(Otomobil kornası telaşlı telaşlı öter.)

BÜLENT— (Nazanın başını kaldırarak gözlerinin içine uzun uzun bakar. Müşfik bir teheyyücle.) Kalıyorsun değilmi? (Nazanın başı Bülendin göğsüne düşer...)

SAİT— (Kocaman bir kâse içine tıkıştırdığı ıslak peksimetleri yiyerek girer. Vaziyeti görünce duralar ellerini açarak.) Hey ulu Rabbim... Sen nelere kadir değilsin!...

NESRİN— (Koşarak antreden girer.) Hanım efendi, hanım efendi şoför daha nakadar bekliyeceğiz diyor...

SAİT— Şoföre bahşişini verir, güzel güzel selâmetlersin. Beyefendi sigaraya tövbe etmişler artık anladın mı... Ne bakıyorsun öyle sersem sersem... Sana söylüyorum... Hadi... Marş...

BÜLENT— (Saidin elini sıkarak.) Affedersin dostum... Telaş arasında seni ağırlamağa imkân bulamadım.

SAİT— (Bülendin kulağına.) Bu kadarınada şükür azizim... Sen ne diyorsun. Ya maazallah hiç barışmasaydınız halim nice olurdu benim...

Fayda Hasan

Tahta kurusu, sivri sinek ve bütün Haşerata karşı hayat, rahat ve sıhhatınızı sigorta eder. Her evde bulunması lazımdır.

Uyku Sigortası

ABONE ŞERAİTİ
(Posta ücreti dahil)
Türkiye için:
Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira
Ecnebi Memleketler
Seneliği 4 dolar

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Baş Muharrir: AHMET CEVAT
Tahrir Müdürü: KEMALETTİN ŞÜKRÜ
Adres: *Dilsizzade Hanı, No. 1—2*
Telefon: İstanbul, 4118

Her nüshada: bir elbise kalıbı veya metin hariçi renkli bir tablo bulunacaktır.

Fihrist

	Muharriri	Sahifesi
Memlekete Dair:		
Siyasi teşekküller sisteminde normal Hayata doğru	*Ahmet Cevat*	321
Büyük bir yıl dönümü		324
İkinci Yerli Mallar Sergisi		326
Türkce ve edebiyat Kongrası		331
Büyük Türk İnkîlabına dair	*Ahmet Cevat*	332
Üç büyük Ölü		335
Antalyada Sıtma mücadelesi		344
İstanbul Fort fabrikasını ziyaret		348
Tuzla içmeleri		386
Edebiyat - Lisan - Tenkît:		
Lisanın değişmesi Nasıl oluyor?	*Ahmet Cevat*	360
İtalyan Edebiyatı	*Kemalettin Şükrü*	338
İçtimai Roman yeniden canlanıyormu ?		353
Muharebe edebiyatı numuneleri	*Reşat Nuri*	336
Ber tenkîde cevap	*İffet Halim*	369
Şiir:		
Gazi'ye	*Yaşar Nabi*	334
Susan deniz	*Necip Fazıl*	325
Sarayda Akşam	*Ömer Bedrettin*	356
Doğduğum mahalleye	*Muzaffer Hamdi*	357
Şehadet mevkîinde bir intihar	*Süleyman Sıddık*	365
Hikâyeler:		
Son Arzu	*Yaşar Nabi*	346
Beyazlanan yapraklar	*Nahit Sırrı*	354
Bolulu Aşcı	*M. Şevki*	374
Oğuz Han	*Kemalettin Şükrü*	382

	Muharriri	Sahifesi
Salon Temsili:		
Sigara Külü	*Refik Nuri*	378
Spor:		
Sporcu Hanımlar	*Selim Sırrı*	358
İstanbul Stadı	*Burhanettin*	340
Büyük Adamlar:		
Şuman	*Mebrure Hurşit*	372
Ronsar	*Yaşar Nabi*	342
Tiyatro:		
Meşrutiyetten sonra sahnede Türkler	*Refik Ahmet*	363
Terbiye Bahisleri:		
Çocukların müşahedesine ait fişler	*Kâzım Nami*	366
Çocuk ve Deniz		370
İçtimai Bahisleri:		
Yükselmenin yolu (1)		350
Müteferrik:		
Bir kadın Tayareci		376
Sıhhat ve güzellik		385
Aile bahçesinde		388
Çocuk bakımı		390
Çocuğumuzun sefer tası		392
Modern bir Paravana (2)		395
Ucuz ve Kullanışlı bir ev (3)		394
Moda		396
Elbise Kalıbının Târifi		379

(1) Amerikan Magazin (2) Modern Priscilla (3) Woman's Home Companion.

21 ve 22 iuci sayılarımızda münteşir *Şiller* mekalesi Nahit Sırrı Beyindir. Sehven ismi konulmamıştır. Muharrir ve kari'den özür dileriz.

İmtiyaz Sahibi ve Mes'ul Müdür: AHMET CEVAT

Selâmet Matbaası